

TEMMUZ 2026 - İKİNCİ DEVRE-SAYI: 53 - FİYAT 80₺

aylıkbaran

fikir ve aksiyon gazetesi

Teknolojik Köleliğin Sonu: homonşölos insan

İÇİNDEKİLER

4

MAKİNE BİLMECESİ
Ömer Emre Akcebe

8

**MÜTEFEKKİR SALİH MİRZABEYOĞLU'NUN
28 OCAK 1989'DA ANKARA ESAY'DA YAPTIĞI
İLK KEZ YAYINLANAN KONUŞMASI**

16

**YAPAY ZEKÂ VE
"BAĞLANTISALLIK ÇAĞI"**
Yavuz Arslan

20

KAPANAN KAPILAR ÇAĞI
Taha İnci

25

**"İMAN VE İSLÂM ATLASI" ÇERÇEVESİNDE
ŞEKİL VE RUHUN MİZACI**
Oğuzhan Kulaksız

34

**EZANIN YASAKLI YILLARINDA
ŞEYH NAZİM'İN MÜCADELESİ**
Handan Özduygu

36

TÜRKÇE EZAN ZULMÜ
Murat Akdemir

40

**ŞEYH ALİ YAKUB CENKÇİLER
İLE GÖRÜŞME**

48

**SALİH MİRZABEYOĞLU'NUN
BÜYÜK MUZTARİBLER -4- ESERİNE DAİR -III-
Mehmet Sami Pınar**

52

SANATIN RUHUNU KİM ÇALDI?
Eda Topar

54

IN TIME (ZAMANA KARŞI) FİLMİ ÜZERİNE
Muzaffer Ayvalıoğlu

12

**DR. NEVZAT ŞİPLEME:
TEKNOLOJİYİ HANGİ HAKİKAT
TELAKKİSİNE VE HANGİ HAYAT
NİZAMINA BAĞLAYACAĞIZ?**

22

**BÜYÜK DOĞU PENCERESİNDEN
TEŞKİLÂT VE AKSİYON**
- Dr. Kâzım Albayrak -

28

İNGİLİZ...
- İbrahim Tatlı -

TAKDİM

İnsan, tarih boyunca hayatını kolaylaştırmak için araçlar geliştirdi. Bugün ise ilk defa, geliştirdiği araçların kendisini biçimlendirdiği bir çağın içindeyiz. Mesele artık makinelerin ne kadar akıllandığı değil; insanın ne kadar yapaylaştığıdır. Bu sayımızın dosya konusu olan "Teknolojik Köleliğin Sonu: Homingolos İnsan", yapay zekâdan dijital bağımlılığa, algoritmalarından biyoteknolojiye uzanan süreçte insanın iradesini, dikkatini ve muhakemesini nasıl dış sistemlere devretmeye başladığını ele alıyor. Konfor ve hız vaadiyle hayatımıza giren teknoloji, fark ettirmeden düşün-

me biçimimizi ve hakikatle kurduğumuz ilişkiyi de yeniden şekillendiriyor. Sorun teknoloji değil; insanın teknolojiye hâkim özne olmaktan çıkıp onun yönlendirdiği bir nesneye dönüşmesidir. Asıl tehlike, makinenin güçlenmesi değil, insanın kendi özünü makinenin mantığına göre yeniden kurmaya başlamasıdır. Önümüzdeki dönemin en büyük mücadelesi, insanın insan olarak kalabilme mücadelesi olacaktır. Bu dosya, teknolojiyi reddetmeyi değil; onu insanın emrinde tutacak fikrî ve ahlâkî zemini yeniden düşünmeye davet ediyor.

Aylık Baran Dergisi'ni nasıl temin edebilirsiniz?

Bizi **0533 166 20 50** telefonda arayabilir veya Whatsapp hattımıza isim, soy isim ve adresinizi göndererek satış işlemi yapabilirsiniz.

SİTEMİZDEN

TEMİN EDEBİLİRSİNİZ

Aylık Baran dergisinin yeni ve eski sayılarını online satış sitemiz www.aylikbaran.com'dan satın alabilirsiniz.

ABONE OLARAK

TEMİN EDEBİLİRSİNİZ

Aylık Baran dergisine abone olmak için 0533 166 20 50 irtibat numaramıza isim, soyisim ve adresinizi gönderebilirsiniz. Bir senelik abonelik ücreti kargo dahil 1900 TL'dir.

KİTAPÇILARDAN

TEMİN EDEBİLİRSİNİZ

Gölge Kitabevi: Ali Kuşçu, Büyük Karaman Cad. 4A, 34083 Fatih/İstanbul 0212 511 0065

Kökler Kitabevi: Hırka-i Şerif, Kadı Sok. No:14, 34091 Fatih/İstanbul 0535 574 2226

Ağac Kitabevi: Akşemsettin, Şehitkubilay Sok. No:6, 34010 Fatih/İstanbul 0212 415 2241

İnkılâp Kitabevi: Fevzipaşa Caddesi, Şehitkubilay Sok. No: 6/A-B Fatih-İstanbul 0212 524 4499

Mephisto Kitabevi: Kuloğlu, İstiklal Cad. No:125, 34435 Beyoğlu/İstanbul 0212 249 0687

Sahhaflar Kitap Sarayı: Sahhaflar Çarşısı No:24-26 Bayezid İstanbul - 02125281978

Ankara Birleşik Kitabevi: Tuna caddesi Bulvar Pasajı, D: no:3/3, Çankaya/Ankara 0543 694 0815

Gaziantep Akyol Kitabevi: Şahinbey, 44002. Bedesten Sok. No:15, 27410 Şahinbey/Gaziantep 0542 484 8948

Kitap Dünyası: Muzaffer Cad. No: 22 Meram/Konya 0332 353 4811

Kitap Dünyası İlahiyat Şubesi: Aşkan

Mah. Aşkan Cad. No: 22/1 0332 323

8899 Meram/Konya 0332 323 8899

DERNEKLERDEN

TEMİN EDEBİLİRSİNİZ

Büyük Doğu Akıncıları Derneği Genel

Merkezi: Zeyrek Mah. Fazilet Sok.

No:31, 34080 Fatih/İstanbul 0530

664 9772

Büyük Doğu Akıncıları Derneği An-

kara İl Temsilciliği: Kahramanlar Sok,

No: 9 Hamamönü Altındağ/Ankara

0546 142 117

Büyük Doğu Akıncıları Derneği Konya

İl Temsilciliği: Ulubatlıhasan, Akbey

Sok. No:4C, 42050 Karatay/Konya

0506 516 7454

Temsilciliklerimiz

Yeşilyurt/Malatya

Süleyman Adil 05423288614

Etimesgut/Ankara

Mehmet Nâzım 05459680561

Trabzon

Yavuz Arslan 05306492388

Osmangazi/Bursa

Rüstem Pehlivan 05530929870

Devrek/Zonguldak

Hasan Emrah Mekik- 05398110811

Kars

Ergin Bulut 05424701873

Adapazarı/Sakarya

Oğuzhan Kulaksız 05531130943

Kütahya

Numan Gökçimen 0505 625 5397

AYLIK BARAN

YIL: 4 SAYI: 53
TEMMUZ 2026

SAHİBİ VE SORUMLU YAZIŞLARI MÜDÜRÜ

MAHMUT BİLAL İNCİ

YAYIN KURULU

KAZIM ALBAY
ÖMER EMRE AKCEBE
İBRAHİM TATLI

İDARE YERİ

MİMAR SİNAN MAH.
İMAM NASIR SOK. NO:14/12
(VALİDE-İ CEDİD CAMİİ
YANI)
ÜSKÜDAR/İSTANBUL

İRTİBAT

0533 166 20 50

0216 343 16 32

barandergisi@gmail.com

ABONELİK

6 AYLIK ABONE BEDELİ
(KARGO DAHİL) 950 TL

1 YILLIK ABONE BEDELİ

(KARGO DAHİL) 1900 TL

ABONE OLMAK İÇİN

05331662050 HATTIMIZA
İSİM, SOY İSİM VE ADRESİNİZİ
GÖNDEREBİLİRSİNİZ.

ONLINE SATIŞ SİTEMİZ

www.aylikbaran.com

MİZANPAJ

YAVUZ ARSLAN

BASKI

AKADEMİ
GÜVEN SAN. SİT.
C BLOK NO: 230
TOPKAPI/ İSTANBUL
0212 493 24 68

YAYIN TÜRÜ

YAYGIN, SÜRELİ

WEBSITE

www.aylikbaran.com
www.barandergisi.net
www.aylikdergisi.com

ISSN:

2822-6186

9 772822 618008
ISSN: 822-6186

MAKİNE BİLMECESİ

Ömer Emre Akcebe

Bir alet, onu tutan elin niyetinden bağımsız değildir. Bıçak, kasabın ve cerrahın elinde aynı bıçak değildir. Makine de öyle. Ama makine o kadar büyüdü, o kadar hızlandı, o kadar her yere yayıldı ki, onu tutan elin kim olduğu ve ne istediği sorulmaz oldu. İşte bilmece tam burada başlar. On dokuzuncu yüzyılda buhar makinesiyle filizlenen, yirminci yüzyılda atom bombasıyla doruk noktasına çıkan, yirmi birinci yüzyılda yapay zekâyla bambaşka bir çehreye bürünen bu mesele, her seferinde aynı şeyi sormaya zorlamıştır: makineyi elinde tutan iradenin müeyyidesi nedir? Hangi prensiplere bağlıdır? Nerede durur, nerede durmaz? Bu soru her seferinde cevapsızlığa mahkûm edildi ve her cevapsız geçiş, bedelini bir sonraki nesle devretti.

Mütefekkir Salih Mirzabeyoğlu, insan ve makine meselesini ilim mi din mi meselesi çerçevesinde ele almıştır. Zindan şartlarında kaleme aldığı Ölüm Odası B-Yedi’de bu bahsi hem derinliğine hem genişliğine işlerken, Üstad Necip Fazıl’ın iki hükmünden istifade etmiştir. Birincisi makinenin insana ne yaptığını söyler: “Batı, makineyle, insan ruhunu burnundan mandallamıştır; nefes almıyormuş.” İkincisi ise makinenin değişmez tabiatını ortaya koyar: “Makinenin temyiz kudreti yoktur.” İki hüküm ayrı ayrı çok değerlidir; bir arada okunduğunda ise son derece derin bir manzara çıkar ortaya. Temyizden yoksun bir şey, insan ruhunu mandallamaktadır. Ama bunu kendi başına yapamaz; bir el taşımaktadır onu. Ve asıl mesele, o elin müeyyidesinin ne olduğu yahut olması gerektiğidir.

Burada durup şunu teslim etmek gerekir. Makine ne kadar büyür, ne kadar karmaşıklaşır, ne kadar güçlü bir performans sergilerse sergilesin, neticede insan mamulüdür. Bu gerçek her şeyin önüne geçer. Makineyi yapan insan, makinenin yaptığı işi yapabilir; makine insanı yapamaz. Makinenin gücü ne olursa olsun, insandan devşirilmiştir; insanın bir cihetini temsil edebilir, insanın kendisini temsil edemez. O hâlde makine meselesinin özü, makinenin ne yapıp yapamayacağı değil, onu tutan elin müeyyidesidir.

Temyiz, iyiyi kötünden, hayrı şerden ayırma kudretidir. Fıkıhta temyiz çağı, çocuğun bu ayrımı yapmaya başladığı dönemdir; bu çağa gelinmeden kimse mükellef sayılmaz. Çünkü temyizsiz varlık, yaptığı işin sorumluluğunu taşıyamaz. Makine de bu anlamda hiçbir zaman temyiz çağına ulaşamaz. Ne kadar gelişirse gelişsin, “bu doğru mu, bu yapılmalı mı?” sorusunu soramaz. Soruyu taklit edebilir; ama soramaz. Optimizasyon yapabilir, sınıflandırabilir, üretebilir, ama hangisinin yapılması gerektiğine karar veremez. Bu karar için vicdan gerekir; vicdan ise ruhun bir sıfatıdır ve ruh makinede yoktur.

Peki bu ne demektir? Makine her zaman birinin elindedir. El müeyyidesiz ise makine sınırsız bir güce dönüşür; müeyyideye bağlı ise bir vasıtaya, âlete döner. Tarihin seyrini tayin eden de hep bu olmuştur. Mütefekkir Mirzabeyoğlu, Adalet Mutlak’a konferansında şunu söyler: “I. ve II. Dünya Savaşları, teknolojiye bir ruh aramak için yapılan savaşlardır.” Bu cümle, makine bilmesinin tarihî faturasını tek satırda özetler. Makine savaş alanına girmiştir ama onu tutan elin hangi değer için durmak zorunda olduğunu bilen kimse yoktur. Teknik üstünlük ahlâkî bir amaçtan kopuktur. Ve bu kopukluk, tarihin o güne kadar gördüğü en büyük kıyımlara zemin hazırlamıştır. Neticesinde bu kontrolsüz güç İkinci Dünya Savaşı’nda milyonların canına mal olmuş ve tekniğin vahşi, barbar yüzünü bütün insanlığa göstermiştir.

Bugün aynı bilmece çok daha lâtif, çok daha yaygın ve çok daha derine nüfuz eden bir kılıkla karşımızda durmaktadır. Ama bunu görebilmek için önce makinenin ne yaptığını, ne yapamadığını anlamak gerekir.

Blaise Pascal, üç yüzyılı aşkın bir süre önce insan zihnini ikiye ayırmıştır. Bir tarafta matematikî kavrayış vardır; prensipleri az, açık ve tartışmasız biçimde işleyen. Diğer tarafta sezgiye dayalı kavrayış; prensipleri sayısız, ince ve hissedilerek bilinen. Matematikî zihin bir kez kavradığında gözden kaçırmaz. Sezgiye dayalı zihin ise tanımlardan de-

ğil, bir bakışın içinde birden kavramaktan, biriktirmekten, tüm varlığıyla ve tecrübeyle tefekkürden beslenir.

Yapay zekâ, Pascal’ın hayal edebileceği en mükemmel matematikî zihindir. Trilyonlarca parametre, milyarlarca metin, sayısız düzen. Bir satranç şampiyonunu yenebilir, diferansiyel denklemleri saniyeler içinde çözebilir, bir proteinin yapısını Nobel ödüllü bilim adamı hassasiyetle modelleyebilir. Ama aynı sistem, “şu odada garip bir hava var” cümlesini idrak edemez. Bir annenin sesindeki endişeyi gündelik kibarlıktan ayırt edemez. Bir şakayı bağlamından koparılmış kurallarla izaha kalkışır ve kendini gülünç duruma düşürür.

Neden? Çünkü makine dünyada bulunmamıştır. Bir çocuk, annesinin yüzündeki o belirsiz gerginliği nasıl fark eder? Bunu ona hiç kimse öğretmemiştir. O, birlikte büyüdüğü bir varlıkla onlarca yıl boyunca nem, ağırlık, ışık değişimi, ses perdesi, nefes ritmi aracılığıyla konuşmuştur. Bu konuşma zihinde, hafızada birikmiştir; ve bu birikim sezginin ta kendisine açılan kapı hükmündedir. Makineye binlerce ses dosyası versen de bu kabiliyeti veremezsin. Çünkü mesele verinin miktarı değil, varoluşun ta kendisidir.

John Searle bunu “Çince Oda” diye adlandırmıştır. Hiç Çince bilmeyen biri, elindeki kurallara göre sembolleri işleyerek dışarıya doğru cevaplar üretebilir. Dışarıdan bakıldığında anlayan biri vardır; içeriden bakıldığında ise kimse yoktur. Searle’ün hükmü şudur: sözdizimi anlambilim değildir. Bugünün dil modelleri de özünde aynı odada oturmaktadır.

Mütefekkir Mirzabeyoğlu bu sınırı, NYMPHA’ların kendisini tehdit ettiği bir anda bizzat yaşayarak göstermiştir. NYMPHA’lar onu şöyle korkutmaya çalışıyordu: ne kadar yazar ve konuşursa, cihazlarıyla onu o kadar teferruatlı tespit edecek ve zihnine daha fazla nüfuz edebilecekler. Mirzabeyoğlu’nun cevabı şu oldu: “İnsan duygu ve düşüncesine gelen hep yenidir; ne hissedeceğim ve düşüneceğim, benim için bile bir GAİB.” Yani kendi düşüncesi kendine bile gaipdir; cihaz onu nasıl tespit edecek? Sonra şunu ekliyor: “Kelimeler, dalga olarak

tesbit edilebilir; ya kelime mânâlarına hapis olmayan bir ruhu gösterici üslûb; meselâ, içinde hiç masa kelimesi geçmeksizin onu anlatacak olma?" Ve devam ediyor: "Söylediğimin ne olduğunu bilmeden, düşündüğümün ne olduğunu ben nereden bileyim? Beyin, düşünen bütün vücudun merkezi; beden, ruhun bineği!"

Bu, Searle'ün felsefî argümanının yaşanmış halidir. Searle semboller üzerinden kuruyor sınırı; Mütefekkir Mirzabeyoğlu ise o sınırı, kendisini izleyen ve kayıt altına alan bir cihaza karşı fiilen gösteriyor. Makine kelimeleri yakalayabilir; ama kelimelerle sınırlı olmayan, düşüncesi kendine bile gaip olan bir ruhu ne yapacak?

Makine bilmecesinin bugünkü hâline geçmeden önce şunu sormak gerekiyor: bir toplumun doğruyu yanlıştan ayırt etme kapasitesi nereden beslenir?

İnsan, doğruyu ve yanlışını kendi başına inşa etmez. Bunu içinde doğduğu, büyüdüğü, dil öğrendiği, acı ve sevinç yaşadığı toplumun müşterek şuurundan devşirir. Yani şuur süzgeci bahsi. Bir insan neyin iyi neyin kötü olduğunu, neyin önemli neyin önemsiz sayıldığını, hangi davranışın şeref hangi davranışın utanç getirdiğini; önce ailesinden, mahallesinden, geleneğinden, dilinden ve inancından öğrenir. Bu öğrenme hiçbir zaman ferdî değildir; toplumun o ana kadar biriktirdiği tecrübenin, acının, bilginin ve değerlerin aktarımıdır. İşte bu zemin, ferdin gerçekliği yorumladığı, kararlar aldığı, yanlışını doğrudan ayırt etmeye çalıştığı iç tertiptir.

Mirzabeyoğlu konferansında şunu söyledi: "Teknolojinin geliştiği sürat içinde örf olmuyor, âdet olmuyor, ahlâk olmuyor." Sonra şunu ekler: "Fikrin içine işlemiş işletici sıfat ahlâktır; kendisinden doğduğu fikri ileriye doğru zuhur ettirir." İki cümle birlikte okunduğunda şu çıkar: ahlâk hem fikrin gâyesidir hem de onu ileriye taşıyan itici kuvvettir. Ahlâk oluşmazsa fikir de ilerleyemez. Toplumun müşterek şuru sağlamlaşamaz. Ve bu boşluğa başka bir şey girer.

Bugün o boşluğa algoritma girmektedir. İnsan giderek artan ölçüde kendisini gerçek bir toplulukta değil, sanal ortamlarda idrak etmektedir. Sabah gözünü açar açmaz telefona uzanmaktadır; haberi oradan almakta, fikri oradan edinmekte, tartışmayı orada sürdürmekte, kalabalığı orada hissetmektedir. Ama o kalabalığın hafızası, internet hafızasıdır. Neyin öne çıkacağını, neyin görünür olacağını, neyin var sayılacağını algoritmalar tayin etmektedir. Algoritma bir tercih yapmaz ama tercihin yapılacağı zemini kurar. Ve

bu zemin biriktiğinde, toplumun müşterek şuurunun hammaddeyi artık gerçek hayattan değil, algoritmik bir seçimden beslenmektedir.

Meselenin tehlikesi tam burasıdır. Algoritma temyiz etmez; neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilemez. Ancak insanın temyiz ettiği zemini şekillendirebilir. Şuur süzgeci çalışmaya devam eder, ama önüne konan hammadde artık toplumun hakiki birikiminden değil, dışarıdan kurgulanan bir akıştan gelmektedir. İnsan hâlâ seçtiğini zanneder; fakat seçimin yapılacağı saha çoktan belirlenmiştir. Bu doğrudan bir sansür değil, daha derin bir yönlendirmedir; hakikati gizlemek değil, insanın hakikate yaklaşacağı tertibini bozmak. Bu bozulma gürültülü değil, sessizce gerçekleşir. İnsan hâlâ konuşmakta, hâlâ takip etmekte, hâlâ fikir beyan etmektedir. Fakat artık genişlememektedir. İdrak yerini tepkiye, düşünce yerini kanaate bırakmıştır. Kanaat yerleştğinde yeni olan artık içeri giremez; süzgeç onu dışarıda bırakır. İnsan kapanır; gürültülü değil, sessizce.

Peki bu kuşatma yalnızca ferdî midir? Hayır. Makro düzeyde çok daha müşahhas bir yüzü vardır.

Mesela son günlerde ismi sıkça gündeme gelen Palantir Technologies, kuruluşundan bu yana dünya istihbaratının görünmez omurgası olmuştur. CIA, NSA, Pentagon, İngiltere İçişleri Bakanlığı ve dünya çapında onlarca hükümet, Palantir'in algoritmaları üzerinden veri analizi yapmaktadır. Bir hükümet Palantir'i içine aldığı anda, kararlarının bir kısmı artık o algoritmanın çerçevesini taşımaya başlar. Hangi bölgeye kaynak ayrılacağı, hangi kişinin şüpheli sayılacağı, hangi ülkenin stratejik tehdit olarak sınıflandırılacağı; bu sorulara verilen cevaplarda o algoritmanın kurduğu çerçeve belirleyicidir. Makine temyiz etmiyor; fakat onu kuran irade, temyizi makineye mündemiç hale getirmiş ve şimdi o irade hükümetler üzerinden kararlar üretmektedir.

BlackRock'un Aladdin algoritması ise başka bir cepheden aynı noktaya varmak-

tadır. On trilyon doların üzerinde varlığı yönetmekte, global finans piyasalarının riskini modellemekte ve bu modeller dünya merkez bankalarının ve hükümetlerinin ekonomi politikalarını doğrudan etkilemektedir. 2008 krizinin ardından ABD Federal Rezervi BlackRock'ı çağırmıştır; Yunanistan krizi sırasında Avrupa Merkez Bankası aynı algoritmaya başvurmuştur. Bir algoritma, seçilmemiş, atanmamış, hesap vermeyen bir yapı olarak, demokratik(!) kararların zeminini tayin etmektedir. Makine temyiz etmiyor; ama onu tutan el, bu temyizsizliği, yani aynı zamanda sorumsuzluğu, hükümetler üzerinde bir iktidar aracı olarak işletiyor.

Bu tablonun siyasî rejim olarak en ileri tezahürüne bakmak isteyenler için Çin açık bir örnek sunmaktadır.

Makine insan mamulüdür; insandan üstün olamaz. Ama insan müeyyidesini kaybettiye, makine istidraç gücüyle onun üzerinde hükmeder. Müeyyideyi bulmak için ahlâkı bulmak gerekir. Ahlâkı bulmak için fikri bulmak gerekir. Fikri bulmak için "Mutlak"ı bulmak gerekir. Mütefekkir Mirzabeyoğlu'nun deyimiyle: "Bir tek bizim Mutlak'ımız konuşuyor."

Bu tablonun siyasî rejim olarak en ileri tezahürüne bakmak isteyenler için Çin açık bir örnek sunmaktadır. Jeremy Bentham'ın Panoptikon'u, merkezinde tek bir gardiyanın oturduğu, etrafını daire biçiminde hücrelerin sardığı bir hapishane tasarımıydı. Gardiyan herkesi görebilir; mahkûm ise kimin izlendiğini bilemez. Bu belirsizlik yeterliydi. Mahkûm her an izleniyormuş gibi davranmaya başlar, zamanla bu davranış kanıksanır ve beden artık kendi hapishanesini kendisi inşa eder. Çin, bu fikri bir devlet modeline dönüştürmüştür. Sosyal kredi sistemi, yüz tanıma kameraları, finans hareketlerinin anlık takibi, seyahat ve iletişim verisi; bunların tamamı birleştirilmiş ve her vatandaşa bir puan atanmıştır. Artık izlenip izlenmediğini bilmemek bile gerekmiyor; herkes her an izleniyor ve bunu kabul ediyor. Batı'da ise bu süreç piyasa eliyle, gönüllü veri teslimiyetiyle akmaktadır. Shoshana Zuboff'un "Gözetim Kapitalizmi" adını verdiği bu düzende, insan davranışı hammaddeye dönüşmüştür; her tıklama, her arama, her hissî tepki veri olarak toplanır ve insanlar yönlendirilir. Çin'de zorunlu teslimiyet, Batı'da ise gönüllü teslimiyet; aynı makinenin iki farklı elde iki farklı tezahürü.

Bütün bunları Batı'nın kendi içindeki

fikir adamları da görmüştür. Martin Heidegger, modern tekniğin her şeyi "ayakta duran kaynak" haline getirdiğini yazmıştır; orman kereste deposuna, nehir enerji santralına, insan işgücü rezervine dönüşmektedir. Tehlike şudur: insan da bu sürecin içine girer ve kendisi de kaynak haline gelir. Jacques Ellul ise tekniğin artık özerk olduğunu, kendi değer yargılarını üreten bir sisteme dönüştüğünü söylemiştir; bu sistemin tek ölçütü verimlilik, "neden ve niçin?" sorusu, yani şuurun kaynağını teşkil eden iki esas sorunun cevabını aramak bu sistem için anlamsızdır. Joseph Weizenbaum, ilk yapay zeka sohbet programını yazan adam olarak, makinenin açıklayabileceğini ama anlayamayacağını; anlamanın insan deneyiminin, varoluş bütünüünün ve sorumluluğunun içinden çıktığını savunmuştur. Bernard Stiegler ise tekniğin insan idrak ve hafızasını dış kaynaklara bağladıkça, insanın o bilgiyi yapmayı unutacağını öngörmüştür. Hesap makinesini kullanan kişi zihninden hesap yapamaz hale gelir. Yapay zekâyâ düşen ise hem hatırlayamaz, hem kendi başına idrak edemez ve hem de düşünemez hale gelir.

Bu isimlerin fikirlerinin hepsinde müşterek bir şey vardır: tanıları doğrudur fakat çare yoktur. Çünkü hepsinin durduğu yer, Mirzabeyoğlu'nun başladığı yerdur. Müeyyideyi kendi gelenekleri içinde bulamazlar. Heidegger "bırakma" der ve durur. Ellul Hristiyan geleceğe döner, orada da tatmin olamaz. Çünkü müeyyide, yalnız ahlâkî bir tercih yahut kültürel bir gelenek değildir; daha derin bir yerdur.

Şimdi gelelim Mütefekkir Salih Mirzabeyoğlu'nun "Adalet Mutlak'a" başlıklı konferansındaki en çarpıcı tespitine: "Zihin kontrolü meselesinde, eskiden şamanlık ile İslâm tasavvufunu birbirine karıştırırlardı. Bugün teknoloji bunu kaldırmıştır. Bu, teknolojinin zaferi gibi empoze edilmeye çalışılırken; fakat başka bir şey ortaya çıkıyor: ruhun intikamı ortaya çıkıyor ve gerçek ruhçuluğa yer açılmış oluyor. Sahteyi teknoloji kaldırdı, gerçek ruhçulara da yol açıldı."

Bu tespit, makine bilimcesinin çözümünü bünyesinde ihtiva etmektedir. İstidraç, tasavvufta hakiki kerametın taklididir; ruhî bir derinliği olmayan, kâfirin de sahip olabildiği hünerdir. Teknoloji istidraçtır. Görünürde kerameti andıran işler yapar; şiir yazar, resim çizer, parça besteler, analiz yapar, hükümetlere

danışmanlık eder. Ama kaynağı ruh değildir. Ve taklitçi ne kadar mükemmel olursa olsun, asıl o kadar görünür hale gelir; çünkü taklit, asıl olmadan anlamsızdır. Yapay zekâ ne kadar gelişirse gelişsin, gerçek ruhçuluğun meydanını daraltan değil, genişleten bir fonksiyon görecektir.

Peki gerçek ruhçuluk nedir? Mirzabeyoğlu'nun konferansta söylediği şu söz burada kilit noktadır: "Abdülhakîm Koltuğu'nun ebcedi, 'ahlâk'ı tutuyor." Ahlâk, fikrin hem gâyesidir hem de onu ileriye taşıyan itici kuvvettir. Teknoloji örf ve âdeti arkada bırakan bir süratle ilerlerken, ahlâk oluşamaz; ahlâk oluşamayınca da fikir ilerleyemez; fikir ilerleyemeyince toplumun müşterek şuuru dağılır. Bu dağılmanın içine algoritma girer ve o şuuru kendisi kurmaya çalışır. Ama algoritma temyizsizdir; kurduğu şuur da temyizsiz olur. İşte bilmecenin düğümü burasıdır.

Çözüm ise şuradadır: makine insan mamulüdür; insandan üstün olamaz. Ama insan müeyyidesini kaybettiye, makine istidraç gücüyle onun üzerinde hükmeder. Müeyyideyi bulmak için ahlâkı bulmak gerekir. Ahlâkı bulmak için fikri bulmak gerekir. Fikri bulmak için "Mutlak"ı bulmak gerekir. Mütefekkir Mirzabeyoğlu'nun deyimiyle: "Bir tek bizim Mutlak'ımız konuşuyor." Konuşan Mutlak, insana yön verir; yön bulan insan, makineye yön verir; yön bulan makine araç olur, baş olmaz.

Panoptikon'un karşısında durabilen tek şey de budur: hesabını Allah'a veren, yalnızca O'nun gözetimini bilen ve ortaya koyduğu tüm iş ve eserlerde bu ölçüleri kendisine kılavuz eden insan. Bu siyasî bir direniş stratejisi değil, insanın varoluşuyla alakalı bir konumdur. Dijital Panoptikon, her an izlenen insanı kendi kendini programlayan bir varlığa dönüştürür; ama hesabını beşerî bir sisteme değil, mutlak bir hakikate veren insan için o programlama zemini yoktur. Korkusu başkadır, istikameti başkadır, müeyyidesi başkadır.

Makine bilimcesinin çözümü budur: temyiz kudretini makinede aramak değil, insanda korumak. İnsanda korumak için ahlâkı kurmak. Ahlâkı kurmak için fikri derinleştirmek. Fikri derinleştirmek için "Mutlak"ı tanımak. Ve "Mutlak"ı tanımak için, Mirzabeyoğlu'nun zindan duvarları arasında yaptığı gibi, her şartta, her baskı altında, her kuşatma içinde sormaya devam etmek: ben kimim, nereden geldim, nereye gidiyorum?

Bu soruyu soran insan, makinenin üstündedir. Sormayan ise makinenin kulu ve kölesidir; fark etmeden...

HAYATIN RİTMİNİ KAÇIRIRKEN...

Betül Deniz

Günümüz insanı, tarihin hiçbir döneminde karşılaşmadığı ölçüde teknolojiyle kuşatılmış bir hayat sürmektedir. Akıllı cihazlardan veri ağlarına, yapay zekâ uygulamalarından dijital platformlara kadar uzanan geniş sistem, yalnızca gündelik hayatın araçlarını değiştirmekle kalmamış; insanın zamanla, emekle, bilgiyle ve hatta kendi benliğiyle kurduğu münasebeti de yeniden şekillendirmiştir. Modern dünyanın merkezine yerleşen makine ve dijital teknikler, başlangıçta insanın yükünü hafifletme vaadiyle ortaya çıkmış olsa da zamanla insanı kendi işleyiş mantığına tâbi kılan yeni bir düzen meydana getirmiştir. Güney Koreli düşünür Byung-Chul Han, özellikle *Psikopolitika*, *Kapitalizm ve Ölüm Dürtüsü* ile *Zamanın Kokusu* adlı eserlerinde, söz konusu dönüşümün görünürdeki teknik mahiyetinin ötesine geçerek onun insan ruhu üzerindeki tesirlerini tahlil etmektedir. Han'ın dikkat çektiği mesele, teknolojik ilerlemenin kendisinden ziyade, insanın giderek hesaplanabilir, denetlenebilir ve performansla endeksli bir varlığa dönüşmesidir. Yani insan makineyi kullanan değil, makinenin ritmine göre yaşayan, zamanı parçalanmış, kendisini tüketerek var olmaya çalışan bir beşerdir. Biz de bu probleme dikkat çekmeye çalışacağız.

Byung-Chul Han'a göre çağımızın temel vasfı, insanın dışarıdan zorlanan bir varlık olmaktan çıkıp kendi kendisini yöneten, denetleyen ve tüketen bir varlığa dönüşmesidir. Sanayi çağının disiplin toplumunda iktidar, yasaklar ve emirler üzerinden işlerken; günümüzde birey özgürlük, başarı ve kendini gerçekleştirme söylemleriyle harekete geçirilmektedir. Böylece sömürü, efendi ile köle arasındaki açık ilişkiden sıyrılarak kişinin kendi benliğine yönelir. İnsan, daha verimli olmak, daha görünür olmak ve daha başarılı görünmek adına kendi emeğini, zamanını ve ruhunu durmaksızın tüketir. Performans toplumu adı verilen yapı, bireyi üretimin nesnesi olmaktan çıkarıp üretimin aynı zamanda faili hâline getirir.

Mesela dijitalleşme yalnız başına teknik bir dönüşüm değildir. O insanın dün-

yayı algılama biçimini değiştiren köklü bir medeniyet hadisesidir. Dijital düzen her şeyi ölçülebilir, sayılabilir ve veri hâline getirilebilir unsurlara indirgemıştır. İnsan davranışları, duygular, ilişkiler ve tercihlerin tamamı veri ekonomisinin hammadmesine dönüşür. Han da, dijital gözetimin klasik baskı yöntemlerinden farklı bir karakter taşıdığını belirtir ve gözetlenen kişinin çoğu zaman gözetlendiğinin farkında olmadığını, üstelik kendi hayatını gönüllü şekilde görünür kıldığını söyler. Dijital hakimiyet böylece, zor kullanmaksızın bilgi toplar, bilgi topladıkça yönlendirir, yönlendirdikçe daha fazla bilgi üretir. Şeffaflık ve bağlantılılık söylemleri altında kurulan sistem, insanı sürekli izlenebilir ve hesaplanabilir bir unsur durumuna getirir.

Malumdur; İngilizler köleliği, modern kölelik için sona erdirmiştir. Hukukî anlamda kölelik tasfiye edilirken, milyonlarca insan fabrikaların, üretim bantlarının ve endüstriyel disiplinin belirlediği hayat tarzına dahil edilmiş; modern çağın insanı, bir efendinin mülkü olmaktan çıkarken büyük teknik sistemlerin vazgeçilmez unsuruna dönüşmüştür. Dünün kölesi efendisinin emrindeydi, bugünün insanı ise çoğu zaman makinenin ritmine, üretimin takvimine ve sistemin ihtiyaçlarına göre yaşar oldu. Sanayi çağında başlayan bu süreç, dijital çağda daha ileri bir noktaya ulaştı ve insanın dikkati, zamanı, zihni, idraki, düşüncesi teknik mekanizmaların faaliyet alanına girdi, adeta yeniden şekillendi. Bugün ise tamamen insan makinenin emrinde bir yaşam sürer oldu.

Han'ın dikkat çektiği bir diğer mesele zamanın çözülmesidir. Yaygın kanaat, modern insanın hızın baskısı altında yaşadığı yönündedir. Han ise mesele- nin yalnızca hızla açıklanamayacağını ileri sürer. Geleneklerin, müşterek hikâyelerin, kalıcı aidiyetlerin ve uzun vadeli hedeflerin zayıflamasıyla zaman parçalanmıştır. Geçmiş, şimdi ve gelecek arasındaki bağlar gevşemiş; hayat birbirini takip eden anlık tecrübeler dizisine dönüşmüştür. Enformasyon akışı yoğunlaşırken tecrübe derinliği zayıflamış, insan sürekli hareket hâlinde olmasına rağmen istikamet duygusunu

kaybetmiştir. Her şeyin güncelliğe teslim edildiği ortamda kalıcılık, hatırlama, bekleme ve tefekkür giderek daha fazla aşınmaktadır. Dijital hakimiyetin esareti altında insan, hatırasını unutturken, hikayesini de kaybeder olmuştur. Zamanın bu kadar hiç edilmesine karşın, insan hayatın ritmini kaçırdıkça, hikayesi oluşmadığı gibi, yapay bir gerçekliğin içine de hapsolmuştur.

Kısacası insan, kendi varlığını anlamlandıran hikâyelerden uzaklaştıkça ve riler arasında dolaşan bir kullanıcıya, tecrübelerini biriktiren bir şahsiyet olmaktan uzaklaştıkça da anlık tepkiler veren bir özneye dönüşür. Bugün sosyal mecralarda sürdürdüğümüz yapay hayatlar bunun bir göstergesidir. İnsan eliyle meydana getirilen teknik vasıta- lar, insan kudretini genişlettiği ölçüde kıymet taşır. Ancak çağımızda araç ile gaye arasındaki sınırlar maalesef bulanıklaştığı için, teknoloji hayatın merke- zine yerleşmiştir. Hesap, hız ve verimlilik etrafında şekillenen bu yeni düzen, insanı da kendi mantığına benzetir olmuştur.

Hâlbuki teknoloji (ve onun bağlamında makine) ne kadar gelişirse gelişsin insanın yerine geçememiştir. Çünkü insanı insan yapan şey bilgi depolama kapasitesi veya işlem gücünden öte sürekli kendisini aşabilmesi, her an yeni bir mânâ üretebilmesi ve varlığı hakkında muhasebe yapabilmesidir. Bir algoritma veya bir yapay zeka, merhameti, vicdanı, imanı bilir ve taklit eder ama onun bilincinde olamaz ve yaşayamaz. Yani vicdan, merhamet, ahlâk, iman, fedakârlık ve tefekkür herhangi bir algoritmanın konusu değildir. İnsan ruhu, bütün teknik ilerlemelerin üzerinde yer alan ve kemmiyetle kuşatılamayan bir mânâ ufkuna sahiptir. Bu sebepten kendini makinenin emrine vermek yerine bir ideal etrafında ve bir fikre nisbetle Mutlak hakikati gözeterek yaşamak mecburiyetindedir.

Büyük bir fikrin, büyük bir hedefin ve kuşatıcı bir dünya görüşünün bulunmadığı yerde insan, karşısına çıkan herhangi bir vasıtanın tesiri altına girer ve tabii olan her şeyin ritmini kaçırdıkça. Teknoloji çağında teknoloji, tüketim çağında tüketim, gösteri çağında gösteri aynı işlevi görür.

MÜTEFEKKİR SALİH MİRZABEYOĞLU'NUN 28 OCAK 1989'DA ANKARA ESAV'DA YAPTIĞI İLK KEZ YAYINLANAN KONUŞMASI

Mütefekkîr Salih Mirzabeyoğlu'nun 28 Ocak 1989 tarihinde, Ankara'da Kitap Fuarı vesilesiyle eserlerini imzaladığı, bilâhare Yalçın Turgut Balaban'ın karikatür sergisinin açılışını yaptığı günün akşamında ESAV (Ekonomik ve sosyal araştırmalar Vakfı)'ın Kızılay'daki merkezinde kalabalık bir dinleyici topluluğuna karşı yaptığı başta "İslâmî bilgi diyalektiği" olmak üzere, hayatın meselelerine dair geniş kapsamlı konuşmasını ilk defa yayınlıyoruz. Halen önemini koruyan bu konuşmayı o zaman kayda alıp, yazıya deşifre eden Yahya Düzenli'ye teşekkür ederiz.

Takdir edersiniz ki kitaplık çapta ortaya konulmuş hadiseleri bir sohbetin konuşması içinde kısacık şeye sığdıramazsınız. Zaten konferansın şöyle bir şeyi vardır. Konferans adeta bir ağaçtaki tam olgunlaşmamış meyve gibidir. Meyve tam olgunlaştığı zaman dibine düşer. Bu çerçevede aldığınız zaman kitaplık çap, işi kemaliyle bağlamıştır. İş kemaliyle bağlandıktan sonra sohbetin sıkıntısı içinde veya sohbetin darlığı içinde veya hut da alıcı-verici arasındaki uyumsuzluğun olumsuzluğu içinde birtakım şeylerin gürültüye gitmesine mâni olunmuş olur, eser ortaya konulduğu zaman...

Ben buraya gelirken Ankaralı arkadaşlarımız arasındaki birtakım meselelere temas etmek istiyordum. Çok değişik, renkli bir grupta karşılaştım. Bunun için, bilinenleri yeniden benimsetme bâbında ana ilkeleriyle tekrar etme durumundayım.

Ortaya öyle bir şey koymalıyım ki sorulacak olan soruların hepsini ihata edici manâda dursun. Her şey ona nisbetle ele alınıcı olsun. Aranızda hukukçular var mı bilmiyorum. Hukukta "nısfet", "nesafet" diye bir tabir var. Bu, denkleştirme prensibi, adalet prensibi, kanun dairesine girmeyen birtakım yerlerde fitrî adalet hissiyle hareket etme prensibidir, nısfet. Bizim İbda Diyalektiği'ni örgüleştiren ağırılığa baktığınız zaman misal, mesil, eş, benzer, nazir gibi kavramlarla nısfet kavramı aynı manâya gelir. Ve manâlarından biri de "yarı yarıya" demektir. Yarı yarıya... İnsan vicdanını yarı yarıya tabir etmek isterseniz, tahlil etmek isterseniz; vicdan, akıl ve ruh kutuplarının muvazenesinde tecelli ettiği için bunu nasıl ve niçin tarzında bölebilirsiniz, vicdanı... Nasıl ve niçin? Burada güzel bir espri geliyor aklıma.

Arabistan'daki kâhinlerden ikisi, birbirleriyle olan büyük denkliklerinden dolayı Şık ve Satih diye isimleri anılan iki kâhin motif, sembol olarak yarım insan hâlinde tasvir edilir. Yani tek göz, kafanın yarısı, tek kol, tek bacak tarzında

Yuvarlak konuşmayı seviyoruz. Siyasî itiş kakışları seviyoruz. Çünkü bunlar beş, ucuz. Halbuki size şunu söyleyeyim: Siyasî davranışlar veya siyasî kararlar insan vücudundaki reflekslerden farklı değildir. Bir adam benim suratıma yumruk atarsa ben tabii olarak kendimi geri çekerim yahut da buna mukabelede bulunma durumuna giderim. Bu benim kendi organizmamı korumamın gereği olarak yapılması gereken bir hareket... Fikrin siyasete olan nisbeti budur...

Bu çerçevede aldığınız zaman, oturuyoruz kuru kuru birtakım hadiselerin nasıl olacağından, nasıl biteceğinden bahsederken, özellikle kendi bulunduğumuz yerde birtakım hikmetleri devşirebilmenin usulünü bilmiyoruz... Yani şöyle söyleyeyim: Bugün belli başlı bir İslâmî diyalektikle hareket edildiği takdirde mevcut bütün üniversiteler, liseler, ortaokullar vs. hepsi dahil, bizim dışımızdaki insanların, bizim ruhumuzu yamultmak üzere kurdukları müesseseler olmalarına rağmen adeta "zehri şifaya tahvil edici" bir diyalektikle, İslâmî bir diyalektikle biz buradan fayda temin edebiliriz.

Nısfet misalini verdim size... Nısfet misalini ortaya koyduğunuz andan itibaren, böyle bir mücerret bahis etrafında bir hukukçu arkadaş İslâmî anayasaya kadar uzanıcı birtakım verimler ortaya koyabildiği gibi, bu merkez etrafında büyük kâinat muhasebesini de gerçekleştirebilir. Halbuki şöyle oluyor. Hukukçu arkadaş, filân yerde açılmış olan bir sergi var. O serginin etrafında bir alâka var. O sergiyi açan arkadaşın birtakım havası var. O bu havayı çekememe hissi içinde orada gülünç hale geliyor. Kendisi kendi alanına davet edildiği zaman kendi alanında çıkarabileceği hiçbir şey olmamasından dolayı da sürekli olarak kendi alanından kaçıyor.

Burada söz konusu olan hayatın hangi sahasında olursa ve kim olursa olsun İslâmî diyalektiği kullanacak bir erginliğe ermeden konuştuğu her şey havada kalıcıdır. Burada herkes "başkası olmadan kendisi

olamayacağı"na göre kendi mevzuu üzerine eğilmek ve kendi mevzuunda derinleşmek durumundadır. Aynı şuna benzer: Hadislerden derinliğine doğru bir tekini hakikatiyle yaşayan bir insan düşünün, o zaman üstüne sıçrar. Ama bir milyon tane hadis bilir, hava civadır o... Şimdi burada (özellikle genç arkadaşlara söylüyorum) zor olan hadise şudur: Birtakım bilgiler ezbere tarafından öğrenilir. Fakat öğrenilemeyen hadise "ilham"dır. İlham nedir? İlham, bir nevi deveyi hamudıyla yutmak gibi, bir anda insanın yutuverdiği hakikattir. Ve ilham bu hakikate yaklaştığı nisbetinde de verici rolünde bir anda benimseticidir. İşte bu benimsemeden sonradır ki işin içine tekrar tahlil, teşhis girer ve burada da fikir yürür. Şöyle söyleyeyim... Bizde olmayan hadise, eksiklik olarak genç arkadaşlara söylüyorum. Bilgi öğretilebilir ama ilham öğretilemez. İlham öğretilemez de ilhama dair istidadı olan insanların buna hazır duruma gelebilmeleri için birtakım ölçülendirmeler verebilir. Zaten benim özellikle yapmak istediğim hadise de odur. Üstadımın doğrudan doğruya tatbik ettiği dava da budur. Ruhumuzun titreşim noktasını yakalayabilmek, ruhumuzun titreşim noktasına birtakım şeyler aktararak kendi "hâl izahı"mıza doğru adımlar atabilmek...

Sancılar şuradan doğuyor: Meselâ ben nısfet, nesafet diye bir mevzu koydum ortaya. Hayat o kadar geniş, mevzular o kadar zenginken herkes mevzunun oturduğu ve asorti hale geldiği yerde hemen onun etrafında toplanıyor. Misal olarak söylüyorum. Diyelim ben "Hikemiyat" çerçevesinde birtakım meseleler koymuşum. Hukukçu olan arkadaş derhal, ben sanki mevzunun en güzelini seçmişim gibi hep benim yanımda eveleme, geveleme, bunun yanında birtakım parsa kapmaya çalışma, veyahut da bundan kaçma gibi durumlara geliyor. Halbuki aslolan şudur: Şuradaki diyalektiği kendi mevzuunda yürütebiliyor musun? Ve burada da (misal olarak söylüyorum) şöyle komik durumlar çıkıyor... Bugün İslâmî ilimlerden hayata doğru yeterince fayda temin

edilemiyor. Çünkü ezbere tarafından öğreniliyor.

Meselâ nesafet dedim, böyle bir mevzu koydum ortaya. Ben bu mevzuda İslâmî anayasayı yapıcı ilkelerden tutun, hukuku tutun, dünyadaki hukuk karşılaştırmalarından tutun yani işin hem pratik hem teorik yönüyle sonsuz zenginlikte bir olay. Niye kimse buraya girmiyor? Buralara girmemek dediğim tarzda o hakikati bir anda emici, yakalayıcı bünyenin, ruh halinin olmamasından dolayıdır.

Bu mevzuya dikkati çektikten sonra özellikle birtakım siyasî meselelere de temas ediyorum. Bunların netameli tarafları var. Asıl konuşmak istemediğim meselelerden biri de odur. Bunu da söyleyeyim. Sahte kahramanlık rolüne bürünmek istemem. Ben burada söyleyeceğimi söylüyorum ve çıkar giderim. Ama beni buraya dâvet eden insanlar birtakım korkuya, endişeye kapılırsa bu bakımdan üzmemek istemem. Zaten özellikle konuşmanın mahrem olmasını istemiş sebeplerinden biri de oydu. Ama madem ki bu kadar insan beni konuşmacı olarak bekledi o zaman biraz mazurum.

Şöyle bir şey söyleyeyim. Mevzuyu, hayati, parseller halinde ayırdığınız zaman insanlar gerek mevzu gerek mizaç hususiyetleri olarak, gerekse potansiyelleri olarak ayrı ayrı yapıdadırlar. İş o ki bütün bu değişik potansiyeldeki, değişik mevzulardaki insanların tekini bile israf etmeden enerjilerini faydaya inkılâb ettirici bir biçimde değerlendirebilmek. Bunun için de en güzel hadise olarak size söylüyorum. Misalimi soldan vereceğim için endişelenecek bir şey de yok. Şu kadarını söyleyeyim size... Meselâ demokratik meslek örgütlenmelerini düşünün. Yahut da biz teşvik edici değiliz ama aynı zamanda 'yapma' demek mecburiyetinde de değiliz... Diyelim ki illegal örgütlenme. İfade edebildim mi? Bu şekilde olduğu zaman ister siyasî, ister legal, ister illegal, ister meslekî örgütlenme, ister ilmi çalışma, ister sinema çalışması tarzında hayatın ne kadar çok şubesi varsa ve bu şubelerde ne kadar çok arkadaş varsa ve kim kendi kapasitesiyle ne yapabiliyorsa, kim kimle iyi anlaşabiliyor ise... Bunu defalarca söyledim... Meselâ bir siyasî partinin seçim vasatında, kendine taraftar toplamasından daha tabii bir şey olamaz. Buna mukabil şunu da söyleyeyim. Örgütlü olan yüz tane insanın yapmış olduğu işi, göstermiş olduğu enerjiyi, uyumu (teşkilat olmaktan dolayı), temin ettiği faydayı üç milyon rey almış bir siyasî parti sağlayamaz.

Burada mesele şu oluyor. İş adeta bir davayı şöyle alırsanız; bir kat astar çekiliyor, bir kat boya çekiliyor, üstüne bir kat daha boya çekiliyor gibi düşünürseniz, burada

o siyasî partinin hareketine mâni olmak gibi bir durum yok. O ayrı bir faydadır. Illegal yani Komünistler hakkında söylüyorum ya, o da ayrı bir faydadır. Dava şuraya geliyor. Kitle halinde hareket etmek ayrı bir hadisedir, insanların hücreler halinde hareket etmesi ayrı hadisedir. Ben bir organizma bütünlüğü içindeyim, buna mukabil benim elimle gözüm tabii olarak bir değil. Ve ortaya şöyle bir hadise çıkıyor. Eğer bir dünya görüşü bütünlüğü olmadığı takdirde, bu dünya görüşü bütünlüğünden hareketle kendi halini izaha kavuşturacak olan arkadaşların tabii olarak kendilerini izaha kavuşturmaları mümkün değil...

Demin genç arkadaşlara söylediğim mevzuyla alâkalı olarak hatırlatayım. Aslolan asılı elde edebilmektir. Asılı elde ettikten sonra teferruat, tabii olarak asıla bağlıdır. Misal olarak söylüyorum: Bir hadisenin nabzını yakaladığınız zaman bunu mıkna-tisa benzetirseniz şayet bu mıkna-tısın etrafında ister üç tane, isterse üç bin tane toplu iğne olsun fark etmez. Neticede o asıl teferruatı kendine bağlar. Şunu demek istiyorum. Malumatfuruşlukla, hadiselerin nabzını tutmak arasında böyle bir fark vardır. Ve eğer tatbik edilecek olan diyalektik böyle bir hayatiyete malik olmadığı takdirde teferruatın sonsuzluğunda gevelemenin hiçbir faydası yoktur. Yani şöyle söyleyeyim size: İzafileğin sonsuzluğu da izafidir, izafilik de bir sonsuzluk belirtir. Bunun gibi teferruatın sonsuzluğunda hiçbir faydaya inkılâp etmez. İş aslı yakalayabilmektir. Bu asıl çerçevesinde de söz konusu olan deminki nesafet çerçevesinde bahsettiğim gibi o "nasıl"la "niçin" arasındaki muvazene noktasını herkes kendi mevzuunda tecelli ettirebilmenin şartlarına ermek zorunda.

Mizaç hususiyetlerine göre ayrılıklardan bahsettim. Misal olarak söylüyorum. Burada ESAV diye bir şey kurulmuş. Birtakım mizaç hususiyetlerini, birtakım iş durumları birbirine uygun olan insanlar toplanıyorlar. Böyle bir şey. Orada bir kitabevi, öbür tarafta bir sergi, öbür tarafta bir sanatçılar grubu... Böyle gruplar halinde gidiyor. Bunun güzel tarafı şuradadır. Bunlar, birbiriyle geçinemeyen insanların birbirleriyle kavga sebeplerini ortadan kaldırıcı. Kim kimle geçinmiyor ise, kim kimle daha rahat anlaşabiliyor ise, kim kendisi önünde engel teşkil ettiğini görüyor ise hiç kavga etmesine de lüzum yok, fakat burada da hayatın garip bir tarafı var. Şöyle bir durum oluyor. Düşmanı ortadan kalktığı zaman kendinin hapı yutacağını şuurunda değil insanlar. Ve bir nokta geliyor, adeta düşmanı hapı yutacağı anda düşmanını yaşatmak gibi gizliden gizliye bir his duyuyor içinde. Ben bunu mevzuya tatbik ederek şöyle dedim: Sen kimle geçinmiyorsun? Şununla. Söylediğim bahis yalnız aynı fikir etrafındaki insanlar içindir. Dikkat ediyorsunuz değil mi? Kimle geçinmiyorsun? Şununla. Onu öldü farzet. Ve sen ne yapıyorsun, onu söyle bana? Biraz özel oldu ama anlatabildim mi?

Biri geliyor, eli cebinde. "Burada bir şey yok". Ben kimseye böyle bir görev verdiğimi hatırlamıyorum. Yani "filan yere git de ne olduğuna bak" diye bir görev verdiğimi hatırlamıyorum. Sen kimin ne yapıp yapmadığını değil, geldiğin zaman kendinin ne yaptığını, ne yapmak istediğini söyle? Bunu umumileştirebiliriz. Bu çerçevede herkes kendi yaptığını ve kendi yapabileceğini, izah durumundadır. Böyle bir nevi genel dedikodular manâsına değil. Burada da bir nevi sürü güdüsü var. İn-

sanları iş bölümüne doğru ittiğiniz zaman, iş bölümünde kendi yetersizliğini hissettiği andan itibaren herkes ortaya doğru toplanmaya başlıyor. Madem ortaya toplandınız düzgün, nizamlı durun diyorsunuz, kimse düzgün durmuyor. Adeta yerim dar, yenim dar hadisesi gibi. İzah edebiliyor muyum?..

Buraya güzel bir sergiden geldik. Yalçın Turgut arkadaşımızın İslâmî estetik idrakini pırıldatan bir sergi. O sergi doğrudan doğruya İbda Diyalektiği'nin çizgi halinde uygulanmasıdır. Bunu istiyorum işte.

Anlaşılmayacak bir şey yok değil mi? Netice de zaten budur. Ruhun pıhtılaşması halinde zahir olan her şey estetik ifadesi içindedir. İster ses tarzında, ister hareket tarzında, ister çizgi, ister film tarzında olsun, estetik ifadesi içindedir.

Kendi ruhunuzu tecelli ettirici bir erginliğe ermediğiniz andan itibaren de sizin böyle genelliğe kalkmanız komik olur. Umumi olarak söylüyorum. Ve bugün büyük sıkıntılardan biri; bu sıkıntı bir hayatiyet alametidir,

onu da söyleyeyim. Bir cesette hareket olmaz, ateş olmaz, hastalık da olmaz. O ölmüştür zaten. Doğrudan doğruya varoluş sıkıntısından gelen sıhhat âlâmeti olarak mütalâa edilebilecek olan bir hâldir. Yalnız bu hâlde kendini tecelli ettirmek yerine başkasının tecellisinin sırtından geçinmeye çalışmak gibi birtakım komiklikler olmaz. Herkes kendisi tek tek tecelli ettirmek durumundadır kendisini. Ve orada şöyle bir hadise çıkıyor ortaya.

Sol, Türkiye'de fevkalâde iki defa şart yakaladı. 12 Eylül'de onların şartları çok güzeldi. 12 Mart'ta da çok güzeldi. Fakat onlar adeta vasıtayla gayenin birbirine karışması gibi bir yerde, dediğim sıçramayı yapabilecek kabiliyeti belirtmedikleri için en güzel şartları çok rahatça harcayabildiler. Bunun da sebebi şu: (Deminki söylediğim bahislerle irtibat halindedir bu söylediğim hadise.) Gayemiz ne? Buradan İstanbul'a gitmek istiyoruz. Ne yapmak lâzım? Akşam yola çıkacağız. Akşama kadar boş duracak değiliz. Biraz yemek yememiz lâzım. Yemek yiyebilmek için ne yapmak lâzım? Ekmek almak lâzım. Ekmek almak için ne yapmak lâzım? Bir-

kaç kuruş para kazanmak lâzım. Birkaç kuruş para kazanmak için ne yapmak lâzım? Bakkal dükkânı açmak lâzım. Bakkal dükkânı açtığınız zaman oraya malı nasıl getirmek lâzım? Bir araba lâzım derken asla giden yol üzerindeki teferruat, vasıta, kendini gayeleştiriyor ve bir nokta geliyor ki insanlar bu kadar teşkilâtın niçin kurulduğunu unutturuyorlar. Sözüme dikkat ediyor musunuz? Sizden aldığım işaretlere nisbetle konuşacağım.

Evvelki sene burada askerî tıp talebelerinden birkaç arkadaşınızla tanışmıştık. Ben bu misali verirken kendilerinden bir misal verdi. Dedi ki, ordu 20 km. öteye hareket edecek. Bu dediğiniz tarzda o tür bir yerleşiklik oluyor ki o ordunun kalkıp buradan oraya gitmesine imkân yok. İş işi doğuruyor gibi. Dikkat edin çok ince bir noktaya temas ediyorum.

Aynı şey dünya görüşü için de söz konusudur. Ve küfür karşısında sizin en uyanık olmanız gereken hadiselerden biri de budur. Birtakım yerlerde idraki lâtifleşmiş insanların (menfide de olsa) bayıldığı bir ölçü söyleyeceğim, bayılmanız için de teşvik ediyorum.

Batı'da insan tekamülündeki hız yaşladığı anda sistem oluşuyor. Dikkat ediyor musunuz? Yani bir nevi soğuk bir arazide suyun aktığını düşünün... Su akarken, akarken, akarken... artık akamaz hale geliyor ve pıhtılaşıyor, buz oluyor, akıyor artık. Oldu sistem. Bu dediğim hadise bütün dünya görüşleri için geçerli olan bir hastalık halinde önümüzde duruyor. Vasıta, kendi gayelerini işaretlerken, neticede ana gayeyi unutturuyor. Bunu şunun için söylüyorum. Birbiriyle didişen insanların birtakım hareketlerine baktığınız zaman bunlarda üst dil, üst diyalektiğe sıçrama, manâların çelmesini aşırarak, tekerlemeye dönen hadiseyi atlamak diye bir sancılarının olmadığını görüyorum. Böyle olduğu zaman birtakım olumsuzluklar olmaz. O zaman da şöyle bir şey çıkıyor. Bizim en büyük zaafımızdan biri bu. Olması gerekene dair bir imaj olsa adeta "insan aradığının ne olduğunu bilmeden bulduğunun da ne olduğunu bilmez" tarzında o imaja uygun olan her şeyi rahatça tanıyabiliriz. Ve o imaja uygun biçimde kendi estetiğimizi dışlaştırabiliriz... Estetik ifadesi tam manâsına kavuşmuş olur.

Son bir söz söylüyorum. Bugün 12 Eylül ve 12 Mart'ta bu şansı kaçırdılar diye... Sebebi de şu: Dört adam bir araya geliyor. Ne yapalım? Yapacakları şey bellidir. Banka soyacak, bilmem ne yapacak filân... Bu adama desen ki "Sen banka falan soyma. Al şu parayı, ne yapacaksın?" yapacak hiçbir şeyi yok, bunun gibi. Sendikayı kuruyor, milyonlarca insanı denetimi altına alıyor. Meslek teşekkülleri kuruyor, birtakım güç merkezlerine sirayet ediyor. Tam

armut olmuş düşmek üzere fakat orada hadisenin nabzını yakalayıcı ve ne yapılması gerektiğine dair en ufak bir imaj olmadığı için orada bitiyor. Ve neticede şöyle bir sahteliği doğuyor: Hareketin önündeki liderler gayeyi ortadan kaybetmeyerek sürekli olarak yürümele-ri lazım gelirken, mesele yürürken, liderde çapsizlik başlayınca, lider kalabalığının arkasına kaçmaya başlıyor. Halbuki tam kendisini göstereceği yer. Bir nevi törende ben yürüyorum, asker gibi caka-mı yapıyorum. Harp zamanında "...aziz milletim hadi..." falan gibi gülünçlüğe düşüyorum. Bu umumî zaaf olarak bütün ideolojik hareketlerde var. Bunu size söyleyeyim. Bu manâda olmak üzere de söyleyeyim:

Bugün bizim fikrimizin siyasî parti halinde teşkilâtlanmasında bir fayda mütalâa etmiyorum. Çünkü dediğim tarzda bir diyalektiğin olduğu yerde teşkilâtın olup olmaması tabelâ asmaktan ibaret bir basitliktir, bu mühim değildir. Teşkilât olmaz, teşkilâtlı faaliyet olur. Eğer hakikatiyle ararsanız teşkilâtın ne demek olduğunu? Teşkilât orada lider mevkiindedir. Lider mevkiindeki insanlar da devamlı olarak yol gösterebilmek durumundadır. Fakat dediğim tarzda gaye ve ortada gidilecek yol hakkında belirli bir imaj olmadığı takdirde sürekli olarak teferruat etrafında sahte hedefler gösteriliyor. Bu da bir insanın ömrünü rahatça doldurur. Yani biz buradan İstanbul'a gitmek üzere hareket etmişken (İstanbul'da son kozumuzu oynayacağız ya) bizim ömrümüz nasıl olsa doluyor. Oraya gidemeyeceğiz. Ve yalancılıktan da çekmediğimiz çilenin parsasını bekler gibi bir noktada gönül huzuru içindeyiz de...

Konuşmama son veriyorum...

Allah bizi imanlı olduğumuzun sahte tesellilerinden korusun. Sürekli imtihan içinde olduğumuzu da unutmayalım. Ve burada bir söz söyleyeyim size: İman sahibi bir insan adeta mayınlı bir arazide yürümektedir. Hani "inandık demekle kurtulacağınızı mı zannediyorsunuz". İnananları türlü tehlike beklemektedir, mayınlı arazide yürümekte. İnsan herkesi kandırabilir ama kendisini kandıramaz. Bu çerçevede de hüsnüniyet ve samimiyet bakımından meseleyi mütalâa ettiğimiz zaman birtakım hadiselerde gerçekten o hadisedeki müsbet yönler mi sizi rahatsız ediyor? Yoksa gerçekten ideolojik mi? Onda nefis muhasebesini yapmanızı isterim. Bunu İbda çerçevesindeki arkadaşlar için özellikle söylüyorum...

Onun dışındakiler hakkında söyleyeceğim tek hadise şudur: Tarih muhasebesi belirtmeyen, belirli bir dünya görüşüne varmamış olan, eşya ve hadiseler karşısında "nasıl" ve "niçin" tavrını takınamayan hiçbir insanın getireceği hiçbir şey yoktur.

Konuşmam bundan ibaret...

Bugün bizim fikrimizin siyasî parti halinde teşkilâtlanmasında bir fayda mütalâa etmiyorum. Çünkü dediğim tarzda bir diyalektiğin olduğu yerde teşkilâtın olup olmaması tabelâ asmaktan ibaret bir basitliktir, bu mühim değildir. Teşkilât olmaz, teşkilâtlı faaliyet olur. Eğer hakikatiyle ararsanız teşkilâtın ne demek olduğunu? Teşkilât orada lider mevkiindedir. Lider mevkiindeki insanlar da devamlı olarak yol gösterebilmek durumundadır.

TEMMUZ ŞEHİTLERİMİZ

AHMET ALAN VE AHMET ÖZTÜRK

2 Temmuz

Ahmet Alan ve Ahmet Öztürk'ün
Sivas'ta şehadeti.

SEDAT YENİGÜN

5 Temmuz

Ahmet Alan ve Ahmet Öztürk'ün
Sivas'ta şehadeti.

HALİM GÜRSEL

5 Temmuz

Halim Gürsel, Düzce'de şehit edildi.

NURİ AK

Medrese hocası ve aynı zamanda
seyyid olan Nuri Ak Batman'da şehit
oldu.

RECEP SUCU

7 Temmuz

Recep Sucu Kadir Gecesi'nde Kadıköy
Fikirtepe'de şehit edildi.

İSMAİL MAVUŞ

7 Temmuz

İsmail Mavuş Kadir Gecesi'nde İstan-
bul Süleymaniye'de şehit edildi.

İSMAİL KENDİRLİ

10 Temmuz

İsmail Kendirli'nin Ankara'da şehadeti.

ŞAMİL BASAYEV

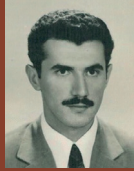
10 Temmuz

Efsanevi Çeçen Komutan Şamil Basa-
yev Rusların saldırısıyla şehit edildi.
Şamil Basayev, namı diğer "Ebu İdris"
hayatını cihada adanmış ömrünün son
yıllarında ilme ağırlık vermiş hadis ve
fıkıh alanında ilerlemiştir.

19
93

19
95

19
80

20
24

19
78

19
82

19
78

19
87

19
80

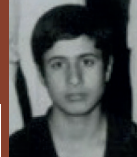
20
16

19
80

19
78

19
78

19
78

20
06

855

ABDULBAKİ SAHROVİ

12 Temmuz

FİS kurucularından Abdulkaki Sahrovi,
silâhlı saldırı neticesi şehit oldu.

RAFA SALAME

13 Temmuz

Han Yunus Tugayı komutanı Rafa Sa-
lame (Rafa Salama), İsrail saldırısında
şehit düştü.

BEDİ TAN

14 Temmuz

Altan Tan'ın babası Büyük Doğu'cu
Bedi Tan Diyarbakır cezaevinde oruç-
luyken işkence görerek şehit edildi.

HÜSEYİN KURUMAHMUDOĞLU

14 Temmuz

Hüseyin Kurumahmudoğlu, şeriata
bağlılığı sebebiyle Mamak Askeri
Cezaevi'nde askerlerin işkenceleri
sonucu şehit edildi.

HALİL KANTARCI

15 Temmuz

Akşam başlayıp 16 Temmuz sabahın-
da bastırılan darbe girişimi esnasında
aralarında gönüldaşımız Halil Kantar-
cı'nın da bulunduğu 251 Müslüman
Siyonist Haçlı destekli FETÖ askerler
tarafından şehit edildi.

HANEFİ ÇEVİKEL

23 Temmuz

Hanefi Çevikel yaralı bir arkadaşını
götürdüğü Diyarbakır'da şehit edildi
ve Elazığ'a defnedildi.

SENAYİ TAN

27 Temmuz

Senayi Tan'ın Elazığ'da şehadeti.

AHMET BİN HANBEL

31 Temmuz

Ahmet bin Hanbel Hazretleri'nin şe-
hadeti.

DR. NEVZAT ŞİPLEME:

TEKNOLOJİYİ HANGİ HAKİKAT TELAKKİSİNE VE HANGİ HAYAT NİZAMINA BAĞLAYACAĞIZ?

Dr. Nevzat Şipleme kimdir?

1970 yılında Konya'nın Taşkent ilçesine bağlı Kecimen Köyü'nde doğdu. İlkokul eğitimini Konya Hürriyet İlkokulu'nda, ortaokul eğitimini Devrim Ortaokulu'nda, lise eğitimini ise Konya Gazi Lisesi'nde tamamladı. 1988 yılında başladığı, o dönem Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi adıyla eğitim veren Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi'nden 2001 yılında mezun oldu. Hâlen aile hekimi olarak görev yapmaktadır. Evli ve beş çocuk babasıdır. "Tekbir'in Nizamı Başyücelik Notları" ve "Bilgi - İnsan - 'Mutlak'ın Gerekliliği - Tıbb-ı Hakim / Başyücelik Notları 2" isimli iki kitabı bulunmaktadır. Ayrıca Büyük Doğu Akıncıları Derneği Konya İl Başkanlığı görevini yürütmektedir.

Gelişen teknolojiyle birlikte insanı tamamen yapay, steril ve dijital bir çevre içine hapsettik. Mevsimlerden, topraktan ve doğal mücadeleden koparılan modern insanın "ruh yapısı" bozulmuş durumda. Bunun yanında adeta tek tipleştirilmiş, sadece "tüketmek ve üretmek" üzerine programlanmış birer robota dönüşüyoruz. Kısacası hızla içine girdiğimiz bu çarklardan nasıl çıkacağız?

Asıl mesele teknolojinin çoğaltması değil, insanın kendisini, âlemi ve Allah'la bağını hangi ölçüye göre kuracağını kaybetmesidir. Mevsimlerden, topraktan, emekten, sabırdan, tabii mücadeleden ve cemiyet hayatının sıcak temasından koparılan insan, dışarıda daha steril, daha konforlu, daha hızlı bir çevreye kavuştu ama içeride daha parçalı, daha huzursuz ve daha mânâsız bir hâle geldi. Salih Mirzabeyoğlu'nun "buhranın kaynağı" olarak Batı'yı işaret etmesi, hatta bu buhranı Batı fikir ve yaşayışının "kendi öz tekâ-

mülü neticesinde görünüşü" olarak tarif etmesi, basit bir coğrafya tenkidi değildir. Burada tenkit edilen şey insanı Mutlak Hakikat'ten koparıp kendi aklı, arzusu, üretimi ve tüketimi etrafında yeniden tarif eden bir medeniyet anlayışıdır. Mutlak ile bağını kuramamış insan, kendisini de âlemi de doğru yere oturtamaz. İçindeki çatışmayı dış dünyanın konforuyla, ekranların oyalayıcılığıyla, tüketimin uyuşturuculuğuyla ve teknolojinin verdiği güç hissiyle örtmeye çalışır. Fakat bunların hiçbirisi ruhun aradığı mânâyı veremez. Çünkü konfor saadet değildir, hız istikamet değildir, imkân kemal değildir. Teknoloji de tek başına insanı insan yapan ölçü değildir.

Bu çarktan çıkış, modern dünyadan kaçmakla değil, modern dünyayı kuran yanlış merkezi aşmakla mümkündür. Teknolojiyi reddetmekten bahsetmiyorum, teknolojiyi hangi hakikat telakkisine, hangi insan anlayışına ve hangi hayat nizamına bağlayacağımızı sormaktan bahsediyorum. Çarktan çıkmak, tüketim ve üretim makinesinin dışına ferdi bir sığınak açmakla olmaz. Aileden eğitime, iktisattan medyaya, şehirden kültüre kadar insanı yeniden hakikate göre yetiştirecek bir hayat zemini kurmak gerekir. Mesele insanı ekrandan alıp sadece toprağa götürmek değil, insanı kendi merkezine, yani Allah'a nisbetle mânâ kazanan varlık şuuruna döndürmektir. Bu dönüş olmadan teknoloji de, ekonomi de, şehir de, eğitim de insanı kurtarmaz. Sadece buhranı daha hızlı, daha parlak ve daha konforlu hâle getirir.

Günümüzde de konfor ve tıp teknolojisi artmasına rağmen anksiyete, depresyon ve yalnızlık bağımlılığı gibi ruhî hastalıklar adeta bir pandemiye dönüştü. Ekranlara bağımlı yaşayan, yüz yüze iletişim kuramayan yeni nesilde sosyal zekanın gerilediğini görüyoruz. İnsanın ruhi çöküşünü neye ve nelere bağlayabiliriz?

Dünya Sağlık Örgütü sağlıklı yalnız hastalığın yokluğu olarak değil bedenî, ruhî ve sosyal bakımdan iyilik hâli olarak tarif ediyor. Bugün konforun, tıp teknolojisinin ve dijital imkânların artmasına rağmen anksiyete, depresyon, yalnızlık ve bağımlılıkların çoğalması bize şunu gösteriyor: İnsan sadece bedenden ibaret değildir ve bedenin rahatlaması ruhun huzur bulduğu mânâsına gelmez. Ruh hakikatini arıyor. Fakat modern insan bu arayışı Mutlak Hakikat'e bağlayamadığı için kendisini ekranda, hazda, başarıda, tüketimde, görünürlükte ve konforda arıyor. Neticede kendi olmak isterken kendi hakikatinden uzaklaşıyor. Kendisini Allah'a, âleme, ailesine, komşusuna ve cemiyete nisbetle kuramayan insan, anne-babasıyla, evladiyla, eşiyle, komşusuyla nasıl ilişki kuracağını bile tayin edemez hâle geliyor. Böyle bir zeminde ruhî hastalıkların artması şaşırtıcı değil, tabii neticedir.

Bireyciliği esas alan, aileyi zayıflatan, komşuluğu bitiren, mahremiyeti dağıtan, toplumu tüketim ve haz etrafında yeniden örgütleyen postmodern liberal değerler üzerinde sağlıklı bir insan ve sağlıklı bir cemiyet kurulamaz. İnsan, Mutlak'ın yerine kendi zaafı benliğini koyduğunda hürleşmiş olmaz. Kendi nefsinin, arzularının, korkularının ve yalnızlığının esiri olur. Bu yüzden mesele yalnız psikolojik destek, ekran disiplini veya sosyal faaliyet meselesi değildir. Bunlar gereklidir ama kâfi değildir. Asıl mesele, insanın kendi hakikatini bulabileceği yaşanmaya değer hayat zeminini yeniden kurmaktır. Bedenin, ruhun, ailenin, cemiyetin, tabiatın ve hayat nizamının birbirinden koparılmadığı, insanın Allah'a nisbetle mânâ kazandığı bir hayat zemini olmadan, ruhî iyilik hâli de sosyal iyilik hâli de kalıcı şekilde mümkün olmaz.

Üstad Necip Fazıl, makinenin insanın emrine girmesi gerektiğini söylerken onu bir medeniyet vasıtası

olarak görüyor. Bugün Müslüman toplumlar teknoloji üretirken hangi temel ölçülere sahip olursa teknolojiyi insanı yücelten bir vasıta hâline getirebilir?

Biliyorsunuz, artık teknoloji bugün yalnızca bir araç olarak kullanılmıyor. İnsanı, aileyi, toplumu ve devleti kuşatan büyük bir güç hâline getirildi ve bu gücü üretenler onu kendi dünya görüşlerinden, kendi insan telakkilerinden ve kendi ideolojik hedeflerinden bağımsız olarak üretmiyorlar. Dolayısıyla teknoloji nötr bir imkân gibi görünse de, çoğu zaman arkasındaki değer dünyasını da beraberinde taşıyor. Buna karşı "gelmesin" demek mümkün değil, geliyor, hayatı dönüştürüyor ve dönüştürmeye devam edecek. Fakat hâkim olmadığınız bir bilgiye, sisteme ve teknolojiye istikamet veremezsiniz. Tanımadığınız bir yapıyı değiştiremez, dönüştüremez, kendi medeniyet ölçünüz içinde yeniden yorumlayamazsınız. Müslümanlar açısından mesele hem bilginin ve teknolojinin en ileri seviyesine nüfuz etmek hem de bunu yaparken o teknolojiyi üreten dünya görüşü tarafından devşirilmemektir.

Necip Fazıl'ın makinenin insanın emrine girmesi gerektiğine dair ölçüsünü de ben bu çerçevede anlıyorum. Burada asıl mesele bizim insan tarifimizle makineyi üretenlerin insan tarifi arasındaki farktır. Makine hangi

insanın emrine girecek? Hangi değer dünyasına hizmet edecek? Bizim insanımıza, bizim ailemize, bizim ahlâkımıza, bizim mahremiyetimize, bizim yaşanmaya değer hayat idealimize mi hizmet edecek, yoksa modern liberal değerlerin idealize ettiği tüketen, yalnızlaşan, ölçüsüzleşen ve yönlendirilen insan tipine mi? Büyük Doğu-İbda'nın insanı İslâm'a nisbetle bir dünya görüşü çapında yeniden izah etmiş olması burada belirleyicidir. Çünkü dünya görüşü dediğimiz şey, en temelde kendi ideal insanını fikir planında tarif edebilme meselesidir. Bugünkü hâkim ideolojilerle bizim aramızdaki temel ayırım da buradadır. Yani hayat alanı kimin insanına göre kurulacak?

Malum, bugün teknoloji insanın yalnız bedenine değil, algısına, dikkatine, hafızasına, gerçeklik duygusuna ve değerlerine de tesir edebilecek bir noktaya doğru ilerliyor. Salih Mirzabeyoğlu'nun Telegram bahsi etrafında açtığı mesele de bu yönüyle önemli. Orada işkencenin ötesinde farklı bir problem yatıyor. Mirzabeyoğlu Ölüm Odası eserlerinde de teknolojinin insan şuuruna, ruhuna ve hür iradesine yöneldiği yerde meselenin nasıl bir iman ve medeniyet meselesi hâline geldiğini çok kez ikaz ediyor ve anlatıyor. "Gerçek ruhçular kazanacak" ifadesini de biraz buradan anlamak gerekir. Teknoloji ne kadar ilerlerse ilerlesin, nihai hesap insanın ruh ha-

kikatinde, imanında ve Mutlak'a nisbetinde düğümlenecektir. Bizim için ölçü ise şu: Teknoloji insanı Allah'tan, ailesinden, cemiyetinden, tabiatından ve kendi ruh hakikatinden koparıyorsa ilerleme değil, daha parlak bir esarettir. Ama teknoloji insanın hakikate bağlı şahsiyetini, adaleti, merhameti, mahremiyeti, ilmi, sanatı ve yaşanmaya değer hayatı güçlendirecek bir vasıta hâline getirilebiliyorsa, o zaman medeniyetin hizmetine girmiş olur.

"Teknolojiyi üreten dünya görüşü..." dediniz. Buradan anayasa meselesine de temas etmek isteriz. Sonuçta hareket alanını kısıtlayanlardan biri de bu. Ki Türkiye'nin tarihi, kültürel ve manevî birikimini yansıtmıyor. Sizce bugünkü anayasanın temel meşruiyet problemi nedir ve Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu yeni anayasa hangi değerler üzerine inşa edilmelidir?

Biz Büyük Doğu Akıncıları Konya Temsilciliği olarak "Anayasa Değişikliği ve Beklentiler" başlıklı bir sohbet zinciri gerçekleştirdik; birçok âlimi, aydını, akademisyeni farklı başlıklar altında bu mesele etrafında konuşturduk. Orada da özellikle şunu ifade etmeye çalıştık: Anayasa meselesi yalnız maddelerin değiştirilmesi meselesi değildir. Her anayasanın, dayandığı temel bir anlayışı bir ruhu, bir insan tarifi, bir devlet telakkisi ve bir hayat anlayışı vardır. Bugünkü ana-

yasanın temel meşruiyet problemi de sadece darbe döneminin ürünü olması değil, bu toprakların tarihî, kültürel ve manevî birikimini, İslâmî ruh kökünü ve bu milleti millet yapan hakikat ölçüsünü kurucu esas olarak kabul etmemesidir. Devletin milletiyle barışması dediğimiz şey de burada başlar. Devlet, milletin devletiyse; devletin dayandığı anayasa da milletin hakikatine, milletin ideal tarafına ve milletin değer dünyasına dayanmalıdır. Bugün resmi ideoloji ile milletin kahir ekseriyeti arasında derin bir uyuşmazlıklar diyeyim olduğu açıktır... Milletin değerlerinin ideal taraflarını, tanımlayarak- esas almayan bir anayasa ile devlet-millet bütünlüğünün uzun vadede gerçekleşebilmesi mümkün değildir.

Ayrıca meseleye sadece anayasa değişikliği olarak da bakılmamalıdır.

Türkiye'nin kendi medeniyet tasavvuruna dayanan köklü bir paradigma değişimi gözüyle bakılmalıdır. Çünkü temeli yanlış bıraktığınızda eğitim meselesini de aile meselesini de gençlik meselesini de hukuk meselesini de esastan çözemezsiniz; bir tarafı düzeltmeye çalışırken başka bir yerden arızalı sonuçlar üretmeye devam edersiniz. En başta sorduğunuz kültür, aidiyet, ruhi çöküş ve nesil meselesiyle anayasa meselesi

arasında doğrudan bir alaka vardır. Devlet kendisini milletin hakikatine göre yeniden tanımlayamadığı müddetçe, milletin insanını yetiştirecek eğitim, aileyi koruyacak hukuk, ahlaki besleyecek kültür ve cemiyeti ayakta tutacak kurumlar da sahici mânâda kurulamaz. Büyük Doğu-İbda'nın kendisini Anadolu merkezli bir fikriyat olarak ortaya koyması bu açıdan ayrıca önemlidir. Çünkü bizim medeniyet kurucu irade olarak fikriyatımızın üstlene-

ceği rol tam da buradadır: devleti, milleti, insanı ve hayatı bu toprakların İslâmî hakikatine nisbetle yeniden düşünmek ve yeni bir dünya için Yeni Türkiye'ye yepyeni bir temel teklif etmek. Bu manada benzeri de yok zaten.

Cumhuriyet döneminden itibaren eğitimden dile, sanattan medyaya kadar birçok alanda toplumun şuurlu süzgeci değiştirildi ve bunun neticesinde köklerinden kopuk bir kültür ortaya çıktı. Haliyle Türkiye'de yaşanan ahlaki, sosyal ve siyasî krizlerin temelinde ekonomi, hukuk veya güvenlikten ziyade kültür krizi yatıyor diyebilir miyiz?

Elbette Türkiye'de yaşadığımız ahlaki, sosyal ve siyasî krizlerin temelinde büyük bir kültür krizi vardır. Fakat kültürü burada folklor, sanat zevki yahut geleneksel alışkanlıklar toplamı olarak anlamamak gerekir. Kültür, insanın neyi hakikat bildiği, neyi değer kabul ettiği, kendisini kime ve neye nisbet ettiği meselesidir. Osmanlı devletimizin ardından yeni bir devlet kuruldu fakat bu kuruluş, modern şartları da dikkate alarak kendi ruh kökümüz, kendi medeniyet ölçümüz ve kendi insan telakkimiz üzerinden gerçekleştirilmedi. Eğitimden dile, hukuktan sanata, medyadan gündelik hayata kadar toplumun şuurlu süzgeci değiştirildi. Harf inkılabıyla sadece alfabe değişmedi, mille-

tin hafızasıyla, metinleriyle, tarihî devamlılığıyla ve medeniyet diliyle bağı kesildi. Adeta bu milletin genetiğiyle oynandı. Bu toprakların Müslüman şahsiyetini taşıyan insan yerine, kendisini Batı'ya göre tarif eden yeni bir insan tipi yetiştirilmek istendi. Fakat mesele yalnız Türkiye'de bize dayatılan bazı uygulamalarla sınırlı değil maalesef. Buradaki dayatma, yirminci yüzyıl boyunca dünyaya tahakküm eden modern Batı anlayışının bizdeki yansımasıdır. Onun için bizim asıl hesaplaşmamız, sadece yerli Batıcı kadrolarla yahut uygulamalarla olmamalıdır. İnsanı Allah'tan, hakikatten, aileden, cemiyetten ve tarihî aidiyetinden koparan modern Batı medeniyetinin kurucu fikirleriyle de olmalıdır. Moderniteyle hesaplaşmasını yapamayan Müslüman dünya, ne kendi geçmişini sahici biçimde muhasebe edebilir ne de geleceğe doğru kurucu bir hamle yapabilir. Büyük Doğu-İbda fikriyatı burada bir hatıra yahut nostalji olarak durmuyor. İnsanı yeniden hakikat merkezine çağıran, kendi geçmişimizin muhasebesini yaparak modern Batı'nın insanı tüketen, parçalayan ve köksüzleştiren tahakküm düzeniyle hesaplaşmanın fikrî imkânı olarak duruyor. Ekonomi, hukuk ve güvenlik elbette önemlidir fakat onları kuran insan, değer ve dünya görüşü çözülmüşse, bütün bu sahalarda krizin başka baş-

Artık teknoloji bugün yalnızca bir araç olarak kullanılmıyor. İnsanı, aileyi, toplumu ve devleti kuşatan büyük bir güç hâline getirildi ve bu gücü üretenler onu kendi dünya görüşlerinden, kendi insan telakkilerinden ve kendi ideolojik hedeflerinden bağımsız olarak üretmiyorlar. Dolayısıyla teknoloji nötr bir imkân gibi görünse de, çoğu zaman arkasındaki değer dünyasını da beraberinde taşıyor.

ka yüzleri olarak karşımıza çıkar.

Böyle bir iklimde insanın toplumla da bir ilgisi kalmıyor. Toplumla birlikte aidiyet duygusunu kaybediyor. Yabancılaşıyor. Mesela sürekli bir vatan edebiyatı var ama vatani vatan yapanın ne olduğu bilinmiyor. Siz buna nasıl bakıyorsunuz?

Vatani yalnız üzerinde yaşanan toprak parçası olarak tarif ederseniz, aidiyet de zamanla resmî söyleme ve duygusal edebiyata dönüşür. Vatani vatan yapan şey, o toprak üzerinde hangi hakikate göre yaşandığıdır. İnsanın ailesiyle, komşusuyla, mezarlığıyla, mabediyle, diliyle, hatırasıyla, hukuku ve ahlâkıyla kurduğu bütünlüktür. Bugün sürekli vatan edebiyatı yapılmasına rağmen, vatani vatan yapan ruh kökü çoğu zaman konuşulmuyor. İnsan kendi tarihî ve manevî aidiyetinden koparıldığında, toplumla bağı da zayıflıyor, kendisini ne ailesine, ne mahallesine, ne milletine, ne de büyük bir medeniyet davasına bağlı hissediyor. Böyle bir insan için vatan, uğruna yaşanacak bir hakikat zemini olmaktan çıkıp üzerinde tükettiği, yarıştığı, kariyer yaptığı veya şikâyet ettiği bir coğrafyaya dönüşüyor. Halbuki vatan, ancak insanı Allah'a, millete, tarihe ve istikbale bağlayan bir hayat nizamı içinde mânâ kazanır.

Bir sohbetinizde Anadolu'nun bir etnik birlik değil, Ehl-i Sünnet ekseninde şekillenmiş bir medeniyet havzası olduğunu ifade etmiştiniz. Günümüzde ise kimlik tartışmaları daha çok etnisite, vatandaşlık veya anayasal aidiyet üzerinden yürütülüyor. Sizce Türkiye'nin geleceğinde toplumsal birliği sağlayacak esas harç nedir? Ehl-i Sünnet merkezli tarihî aidiyet mi, modern vatandaşlık anlayışı mı, yoksa bunların dışında başka bir zemin mi?

Ben bu meseleyi etnisite ile modern vatandaşlık arasında sıkışmış bir tartışma olarak görmüyorum. Biz Anadolucu bir fikriyatız. Vatani da kuru bir toprak parçası değil, bir fikrin temsil planı olarak görürüz. Mütefekkir Salih Mirzabeyoğlu'nun "Vatan, fikrimin coğrafyasıdır" ölçüsü burada belirleyicidir. Anadolu'yu Anadolu yapan şey, üzerinde farklı kavimlerin yaşaması yahut

sadece bir devlet sınırı içinde bulunması değildir. Bu toprakları vatan yapan; Selçuklu'dan Osmanlı'ya uzanan Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat çizgisinin burada iman, ahlâk, hukuk, irfan, şehitlik ve nizam şuuru olarak beden bulmasıdır. Türk'ü, Kürd'ü, Arnavut'u, Çerkes'i aynı tarihî ve manevî iklimde buluşturan ana harç budur. Mirzabeyoğlu'nun söylediği gibi "Yahudi, Sabetaist, Dönme, Mason değil, Türküz, Kürdüz, Arabız Müslümanız..." bence meselenin kökü burada temel nisbet noktasında.

Modern vatandaşlık elbette hukukî bir çerçeve olarak düzenlenebilir. Fakat mesele sadece vatandaşlık formatı olmamalıdır; modern vatandaşlık denilen kavramın dayandığı insan telakkisi, felsefî kök ve insanı nasıl tarif ettiği meselesi olmalıdır. İnsan yalnız hak talep eden, sözleşme yapan, devlete karşı ferdî statüsü bulunan soyut bir birey olarak görülürse, oradan gerçek bir millet ruhu doğmaz. Etnisiteye dayalı birlik soy kavgasına, sadece anayasal aidiyete dayalı birlik ise soğuk bir resmî ilişkiye dönüşür. Türkiye'nin geleceğinde toplumsal birliği sağlayacak esas zemin, bu milletin tarih içinde mayalandığı İslâmî medeniyet aidiyetidir. Bu aidiyetin merkezinde de Ehl-i Sünnet'in sahih iman, ölçü, cemiyet ve vatan idraki vardır. Mesele, bütün kimlikleri aşan, onları aynı hakikat ve aynı vatan şuurunda birleştiren büyük mânâyı yeniden ayağa kaldırmaktır.

Peki, bugün savunma sanayii, teknoloji ve ekonomi alanlarında önemli hamleler yapıldığı sıkça dile getiriliyor. Peki bu yeterli mi? Toplum olarak bu nesli koruyacak, ayakta tutacak manevi idealler aşılanıyor mu?

Savunma sanayii, teknoloji ve ekonomi alanındaki hamleleri elbette küçümseyemeyiz. Türkiye küresel düzenden kopuk, kendi başına kapal bir ada değil. Hatta modern dönemde bu topraklarda kurulan yapı, büyük ölçüde küresel düzenin yerli uzantısı olarak şekillendi. Böyle bir zeminde akademiden ekonomiye, teknolojiye savunma sanayiine kadar birçok sahada size dış geçirilemeyecek bir seviyeye gelmeden bağımsızlıktan bahsetmek kolay değildir. Sadece idealden söz edip maddî kabiliyetleri ihmal et-

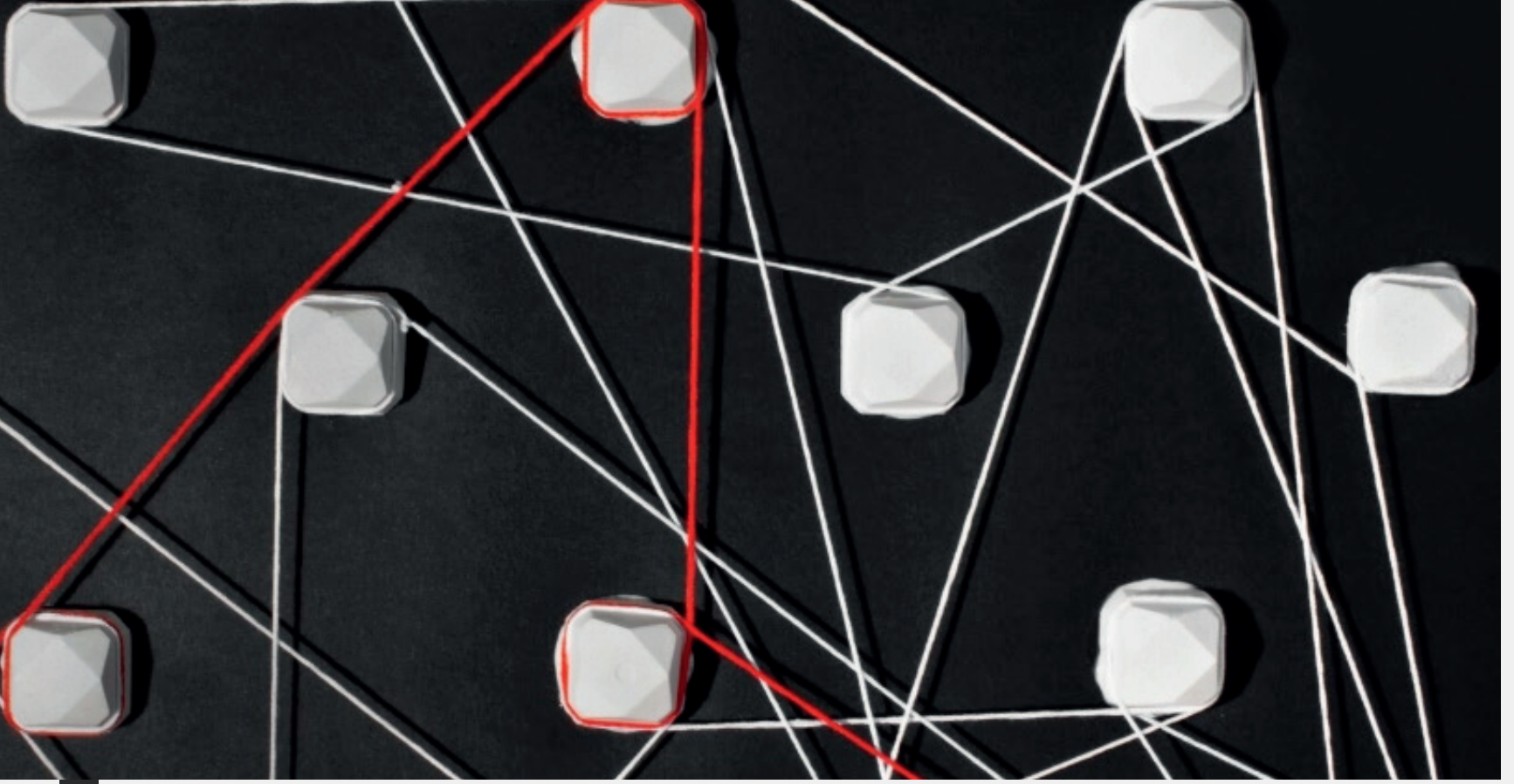
mek ham hayal olur. Bugün yaşadığımız süreç bu bakımdan bir geçiş sürecidir; eksikleri, savrulmaları, çelişkileri vardır ama hayati kıymette gelişmeler de yaşanmaktadır. Fakat asıl soru şudur: Bu gelişmeler hangi insan anlayışı, hangi değer dünyası, hangi medeniyet telakkisi ile temellendirilecektir? Çünkü teknoloji kendi başına istikamet vermez, ekonomi kendi başına şahsiyet üretmez, savunma sanayii de kendi başına bir nesli ayakta tutacak

ruhu vermez. Her devlet temelde bir felsefeye, o felsefenin tarif ettiği ve idealize ettiği bir insan tipine dayanır. Anayasa, kurumlar, eğitim, hukuk, bürokrasi, sanat, iktisat ve şehir hayatı da nihayetinde o insan tipinin var olabilmesi, değer dünyasını sürdürebilmesi ve kendisini sonraki nesillere aktarabilmesi için kurulur. Gerçek mânâda özgün bir devlet, kendi insan idealini tarif edebildiği ve o insanın yaşayacağı hayat alanını inşa edebildiği ölçüde özgündür. Kendi insanını "son insan" diye yaftalamak zorunda kalan, modern liberal değerleri idealize edip bütün dünyaya dayattıktan sonra geldiği nihai vaziyeti yine "son insan" buhranı olarak tarif eden Batı'nın değerlerini benimseyerek yeni bir medeniyet iddiası güdemeyiz. Batı bu noktada kendi insan telakkisi bakımından havlu atmış durumdadır. Biz ise yeni bir dünya için Yeni Türkiye, Yeni Türkiye için de yepyeni bir temel gerektiğini söylüyoruz. Bu temel, insanı Mutlak'a, yani İslâmî hakikatlere nisbetle yeniden anlayacak, devleti, eğitimi, hukuku, iktisadı, sanatı ve bütün hayat sahalarını bu hakikate göre kuracak bir dünya görüşü olmak zorundadır. Büyük Doğu-İbda fikriyatı da benim nazarımda bu yüzden yalnız bir fikir mirası değil, yeni insanı, yeni toplumu ve yeni medeniyet iddiasını mümkün kılacak temel imkândır.

Teşekkür ederiz.

Ben teşekkür ederim.

Gerçek mânâda özgün bir devlet, kendi insan idealini tarif edebildiği ve o insanın yaşayacağı hayat alanını inşa edebildiği ölçüde özgündür. Kendi insanını "son insan" diye yaftalamak zorunda kalan, modern liberal değerleri idealize edip bütün dünyaya dayattıktan sonra geldiği nihai vaziyeti yine "son insan" buhranı olarak tarif eden Batı'nın değerlerini benimseyerek yeni bir medeniyet iddiası güdemeyiz.

YAPAY ZEKÂ VE “BAĞLANTISALLIK ÇAĞI”

Yavuz Arslan

Parçaların birleşmesiyle oluşan “bağlantısallık”, kendi kendine bir anlam üretemez. Aksi halde, sonsuz bir veri işleme kapasitesine sahip bile olsa, “mihraksız tümevarım” zafiyetine düşmek mukadderdir.

ği” davasının madde planındaki gecikmiş bir tasdiki olarak görülebilir. İslâm irfanında parıldayan “tefekür” ameliyesinin asıl nüvesi, eşyayı parçalarına ayırıp dağıtarak incelemek usulünü aşarak, onları ilahî bir ahenk makamında birleştiren “terkib” kudretiyle cisim bulur. “Bağlantısallık” teorisi kâinataki hadiseleri belli bir düzlemde birbirine bağlarken, Büyük Doğu’larda diyalektiği bu ilişki ağının ucunu son derece nazik bir biçimde Mutlak Fikir’e rapteder. Böylece eşyanın dağınık verileri (kesret), ancak Tevhid şuuruyla harmanlandığında kusursuz bir mânâ bütününe (vahdet) kavuşur.

Böylece kâinattaki bütün sistemlerin kendi fıtratları istikametinde nizam üretmesi, Mutlak İradе’nin eşya üzerindeki tasarrufunu heceler. İBDA diyalektiğindeki “Kendinden Zuhur” ve “Küllî iradenin cüz’ü kuşatması” ilkesi ise dile getirilen “her bilgi işleyen sistem zekâ üretir ve bütün, parçayı kontrol eder” tespitiyle fizik âleminde yankısını bulur. Modern dönemin ‘Holografik Evren’ prensibi bu hakikati madde planında da tasdik eder. Bir hologram plakasının her bir kırığı, bütüne ait görüntünün tamamını kendi içinde barındırır. Şeyh Galip’in “Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen” mısraında billurlaşan kâinatın insanda, insanın kâinata dürülü olması sırrı, bugün siberetik sistemlerin çalışma prensiplerini daha iyi anlamamızı sağlar...

Ünlü bir Profesör kürsüde... Karşısında “seçkin” bir dinleyici kitlesi var...

Şöyle hitap ediyor kalabalığa:

- “Diğer her şeyi unutun... Artık “bağlantısallık” çağındayız...”

Ve devam ediyor konuşmasına...

Profesör, modern bilimin asırlardır sürdürdüğü parçacı ve kartezyen anlayışın tıkanıldığını ilan ediyor. Varlığı ve bilgiyi anlamlandırma cehdinde yüzyıllarca taht kuran “tümdengelim” (dedüksiyon) ve “tümevarım” (endüksiyon) metotlarının artık yetersiz kaldığını vurgulayan profesör, yeni çağı kavramak için gereken asıl usulün “bağlantısallık” (connectivity) olduğunu savunuyor. Cenin kalbindeki ilk hücre senkronizasyonundan, gökyüzündeki kuş sürülerinin kusursuz hareket tarzına ve insan beynindeki milyarlarca nöronun ördüğü dinamik ağla-

ra kadar uzanan örneklerle, determinizmin katı sınırlarının aşılması gerektiğini ve evrenin devasa bir enformasyon ağı biçiminde okunmasının zaruretine işaret ediyor... Kuantum fiziğindeki ‘dolanıklık’ (entanglement) ilkesi bu “yeni” anlayışın laboratuvar boyutunu işaret eder... Fizikçi David Bohm’un ‘Saklı Düzen’ (Implicate Order) teorisinde ispatladığı üzere, evrenin herhangi bir noktasındaki zerre, diğer tüm zerrelerle anlık ve görünmez bir rabıta halindedir. Bu hâl, parçacı fiziğin katı sınırlarının çökmesine ve varlığın bölünemez bir bütün olarak algılanmasına sebep olmuştur.

“HER ŞEYDE HER ŞEY VAR”

Modern bilimin laboratuvar diliyle “bağlantısallık”, “enformasyon” veya “emergence” (belirme/zuhur etme) adını verdiği bu keşifler silsilesi, hakikatte İbda Mimarı Salih Mirzabeyoğlu’nun sistemleştirdiği “Bütün Fikrin Gereklili-

“ÇİN ODASI”

Yapay zekâ literatürünün temel başvuru kaynaklarından olan Stuart Russell ve Peter Norvig’in Artificial Intelligence: A Modern Approach kitabında, yapay zekânın nihai hedefi “rasyonel ajan” (rational agent) tasarımı olarak formüle edilir. Kitaptaki tanımıyla: “Bir ajan, algılayıcıları vasıtasıyla çevresini algılayan ve eyleyicileri aracılığıyla bu çevre üzerinde hareket eden herhangi bir şeydir... Rasyonel bir ajan ise, elde ettiği algı dizisi ve sahip olduğu yerleşik bilgi temelinde, performans ölçüsünü maksimize etmesi beklenen eylemi seçendir.”

Bugün yapay zekâ başlığı altında kurgulanan sistemler, mücerret inanma hassasının yer gösterici aydınlığından süzülür ve bu muazzam kâinat ağının insan eliyle sayısallaştırılmış birer simülasyonunu temsil eder. Modern ampirizmin zirvesini temsil eden bu rasyonel ajan tanımı, aslında yapay zekânın varlık sınırını da en net biçimde çizer. Yakından bakıldığında algoritmalar, evrendeki veriler ve geçmiş metinler arasında istatistiksel korelasyonlar kuran, olasılık hesapları üzerinden bir sonraki adımı belirleyen devasa birer “tahmin makinesi” hüviyetindedir. Sistem ne kadar karmaşık ağlarla (derin öğrenme, yapay sinir ağları) örülmüş olursa olsun, yaptığı işlem temelde veriyi nicelik olarak işlemekten ve optimize etmekten ibarettir.

Bu bünyevî sınır, John Searle’ün meşhur Çin Odası Deneyi ile daha iyi anlaşılabilir. Çince bilmeyen bir adamın kapalı bir odada, kendisine dışarıdan verilen Çince sembollerini sadece elindeki kural kitapçığına (algoritmaya) bakarak eşleştirmesi ve dışarıya doğru çıktılar vermesi, dışarıdan bakanlarda onun “Çince bildiği” zehabını uyandırır. Oysa içeride gerçekleşen süreç, mânâdan bütünüyle kopuk, safî bir sembol manipülasyonudur. Russell ve Norvig de bu eleştiriye doğrularak sistemin sınırlılıklarını şu rasyonel gerçekle itiraf etmek zorunda kalırlar: “Çin odası argümanı, girdilere göre uygun çıktılar üreten bir program çalıştırmasına rağmen, odanın (veya odadaki adamın) Çinceyi ‘anlamadığını’ göstermeyi amaçlar. Buradaki kilit nokta, sembollerin kurallara göre işlenmesinin (sentaks), gerçek bir anlama (semantik) karşılık gelmediğidir.” Matematikçi Roger Penrose, ‘Kralın Yeni Usu’ adlı eserinde Gödel’in Eksiklik Teoremi’ni merkeze alarak bu mekanik işleyişin sınırlarını kesin biçimde çizer. Penrose’a göre insan şuuru ‘hesapla-

nabilir’ (computable) algoritmaların çok ötesinde konumlanır ve algoritmik yollarla ulaşılması imkânsız olan hakikatleri doğrudan kavrama liyâkatine sahiptir. Makinelerin yapabildiği tek eylem önceden belirlenmiş kodları tekrar etmekten ibarettir ve bu durum, idrak makamının yalnızca ve daima insana has bir hususiyet olarak kalmasından ileri gelir.

Yani şu... Yapay zekâ başlığı altında kurgulanan algoritmalar kâinat ağının insan eliyle sayısallaştırılmış, mekanik birer simülasyonundan ibarettir. Başarılı çıktılar üretilmesi, sistemin “anladığını” değil, yalnızca kuralları kusursuzca işlettiğini ve başarılı bir benzetim (mimesis) yaptığını kanıtlar.

SEZGİ KUDRETİ

İnsan şuurunu yapay ağlardan ayıran asıl şeyin kemmiyet hesabını daima aşan “şuur”, “idrak”, “sezgi” gibi alanlarda olduğu görülür... Mesela, yapay zekâ tek bir kavramı veya eşyayı tanıyabilmek için milyarlarca veriye, devasa işlem güçlerine ve sürekli bir “geriye yayılım” algoritmasına muhtaçtır. Buna mukabil ferde mahsus insan şuuru, eşyanın ardındaki sırrı veya karmaşık bir bağlamı, bazen tek bir misal üzerinden, aniden kavrayan ve meçhulden maluma sıçrama yapan bir sezgi liyakatine sahiptir. İmam Gazzâlî’nin ‘El-Münkız Mine’d-Dalâl’ eserinde tarif ettiği ‘Kalp Gözü’ (Keşf) tam da bu anlık sıçramanın metafizik zeminini açıklar. Akıl ve mantık kurallarının bittiği yerde başlayan ilahî ilham, varlığın özünü doğrudan yakalama kudretini insana bahşeder. Aynı çizgide Henri Bergson, zekânın (intellect) eşyayı parçalayarak dondurduğunu, oysa sezginin (intuition) hayatın dinamik akışına doğrudan iştirak ettiğini belirterek, algoritmik aklın yapısal kısırlığını izah eder.

Şuur ve sezgi, insana “şimdiki zamana” temas etme, irade gösterme ve kâinatın ahengini doğrudan tecrübe etme gücü verir. Sezgiden ve hayatıyetten bütünüyle mahrum olan algoritmalar ise elbette ve daima mazinin dokümanlarına, yani “yaşanmış ve bitmiş” olan veriye mahkûmdur. Geleceği inşa ettiğini iddia eden yapay zekâ, paradoksal bir biçimde, yüzü geçmişe dönük bir veri kazıcısıdır.

Nitekim güncel analizler, büyük dil modellerinin hikâye yazarken sürekli “Elias Thorne” adlı kurgu karakteri, “Elara”, “deniz feneri” ve “saat ustası” gibi un-

surları takıntılı bir hâlde tekrar ettiğini teyit eder. Uzmanların “mod çökmesi” şeklinde adlandırdığı bu kısır döngü, yapay zekânın kullanıcı eğilimlerini tespit edip aynı temaları aşırı üretmesine, ardından internete yayılan bu sentetik içeriklerin dönüp dolaşıp yeni yapay zekâ modellerinin eğitim verilerine girmesine sebep oluyor. Makinenin kendi ürettiği klişelere hapsolarak aynı kalıpları defalarca kopyalaması, onun “yaratıcılığının” kısıtlı bir tasnif işleminden ibaret olduğunu bu misalde de ispatlar.

GÖLGE VE ASIL AYRIMI

Modern fiziğin ve nörobilimin evreni devasa bir enformasyon ağı olarak okuma eğilimi, İslâm mutasavvıflarının Vahdet-i Şühud ve Vahdet-i Vücut makamlarında asırlar evvel müşahade ettikleri Tevhid nakışlarının laboratuvarındaki kırıntıları gibidir. Bilim insanlarının varabildikleri nokta olarak “maddeyi ayakta tutan asıl cevher enformasyondur” önermesi ve bununla beraber maddeyi ikincilleştirmesi, bilginin ve mananın eşya üzerindeki mutlak tasarrufunu işaret eder. Kâinatın merkezindeki bu “bağlantısallık”, nesnelerin kendi içlerindeki özerk bir otonomiden (kendinden menkul) olamayacağına göre, -bunun mümkünatı- varlığın Mutlak ile olan ilişkisi ve ona olan muhtaçlığıyla görünür olur.

İmâm-ı Rabbânî Hazretlerinin tespitiyle, mahlûkatın her biri Yaratıcı’nın isim ve sıfatlarının büyüklüğünü bildiren birer ayna, birer alamettir. İbda külliyyatında sıklıkla başvurulanan “Asıl, gölgesine gölgenin kendinden daha yakındır” hikmeti dolayısıyla, bütünün parçayı kontrol etmesini anlatan “emergence” (zuhur etme) tabiri, ilahî tecellinin ve küllî iradenin cüz’ün üzerindeki hâkimiyetinin fizik dilindeki ifadesi olarak okunabilir. Yine Muhyiddin İbnü’l-Arabî hazretlerinin kullandığı ‘A’yân-ı Sâbite’ (Değişmez Özler) kavramı, modern bilimin ‘maddeyi aşan enformasyon’ arayışının asırlar öncesindeki en yetkin izahıdır. İbnü’l-Arabî’ye göre varlık sahasına çıkan her nesne, ilahî ilimde ezelden beri mevcut olan bilgi formlarının (enformasyon) fiziki âlemdeki yansımalarından müteşekkildir. Dolayısıyla maddeyi ayakta tutan asıl sütun, onun gerisindeki bu ilahî bilgi ve mana kalıplarıdır.

NEYE VE NİÇİN “BAĞLANTISALLIK”?

Öte yandan profesörün devam eden konuşmasında beynin ödül merkezi olan Locus Coeruleus’un sadece “sahip olma” hırsıyla değil, “anlam yaratma”

gayesiyle eğitilmesi gerektiği yönündeki tıbbî ikazı, tasavvuftaki nefis tezkiyesi ve ahlâk disiplinini akıllara getirir. Zira insan, farkında olsun veya olmasın, daima kendi hakikatini arayan bir seyr-i süluk yolculuğundadır...

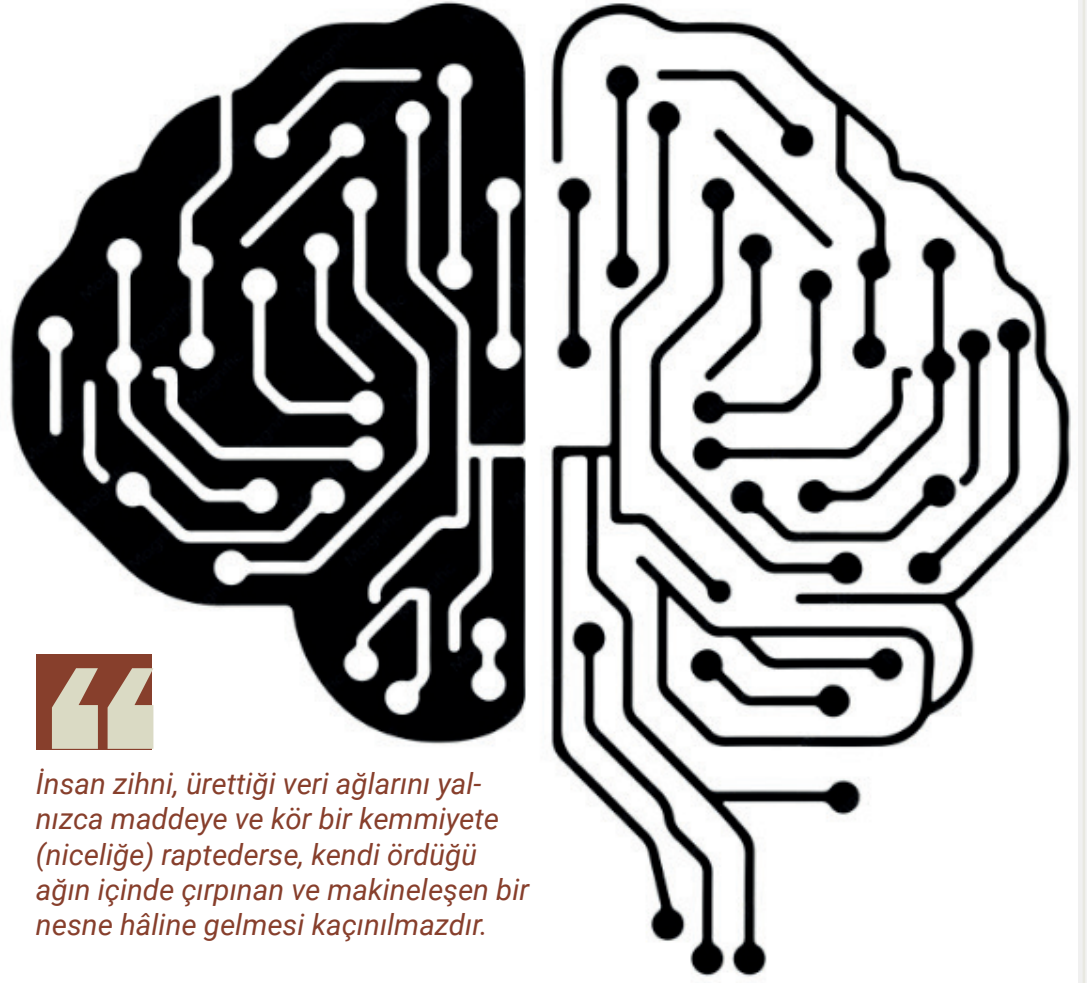
Ancak seküler çevrelerin “hayatın kendinden menkul bir anlamı yoktur, ona anlamı biz yükleriz” şeklindeki kurguya dayalı iddiası ciddi bir yanılgıdır. Varlık, insan zihninin keyfî olarak anlamlandıracağı bir boşluk değildir. Aksine, varlık; her zerresiyle Mutlak Varlık'ın esmasını tüttüren ilahî bir aynadır. İnsana düşen görev, sıfırdan bir anlam icat etmek değil; kendi nefsindeki ilahî özü keşfederek, varoluşun zaten var olan ezeli ve ebedi mânâsına şahitlik (şuhud) etmektir.

Burada meselenin mihenk noktası, söz konusu teknoloji ve “bağlantısallık ağları”nın hangi amaca tevcih edildiği, yani ahlâk davasıdır. Burada meseleyle ilgisi bakımından İbda Mimarı Salih Mirzabeyoğlu'nun Necip Fazıl'la Başbaşa eserinde ahlâka dair tespitlerini hatırlamakta fayda var: “Ahlak; fail olmak yerine, münfail sıfat... Yapanı yaptıran... ‘Niçin şöyle yapayım, niçin böyle davranayım?’ diye sorduğum zaman, enayi yerine konulmadan ruhi dayanaklarını isterim... ‘Zaruri ihtiyaçlar, refah ve mutluluk’ gibi laflar... Bunlar hakikatini hayat önünde duran anlayışa göre verir; ahlaki sistem... Her şeyden önce neyiz biz?.. Neye göre ne yapalım, neye göre ne yapılması gerektiğini söyleme hakkını nereden buluyorsun kendinde?..”

Neye nasıl ve niçin “bağlantısallık” kuruyor?..

Sonuçta, dünyayı dijital ağlarla ören insanoğlunun, bu devasa enformasyon yığınıyla ne inşa edeceği suali, doğrudan doğruya bağlandığı ahlâk sistemiyle ilgilidir. Heidegger, ‘Tekniğe İlişkin Soruşturma’ adlı eserinde teknolojinin nötr bir araç olma vasfını aşarak insanı kendi hizmetine alan bir ‘çerçeveleme’ (Ge-stell) tahakkümüne evrildiğini vurgulamıştı. Eğer insan yüksek bir ahlakî nizamla bu gidişata yön vermeyi başarsa, makineyi asıl varoluş gayesinin emrine tahsis edebilir. Sibernetiğin kurucusu Norbert Wiener ise makinelerin ahlaki kararlar alma yeteneğine sahip kılınmasının insanlığın en büyük felaketine zemin hazırlayacağını açıkça beyan ediyor....

Eğer insan zihni, ürettiği veri ağlarını

İnsan zihni, ürettiği veri ağlarını yalnızca maddeye ve kör bir kemmiyete (niceliğe) raptederse, kendi ördüğü ağın içinde çırpınan ve makineleşen bir nesne hâline gelmesi kaçınılmazdır.

yalnızca maddeye ve kör bir kemmiyete (niceliğe) raptederse, kendi ördüğü ağın içinde çırpınan ve makineleşen bir nesne hâline gelmesi kaçınılmazdır. Bu vaziyet, varlığı katı bir sebep-sonuç ilişkisine hapseden seküler aklın açmazıdır. Zira aşkın (müteâl) olanı dışlayıp yalnızca fizikî olanla sınırlandırılan her ilişki ağı, en nihayetinde uzaklaşarak anlamsız bir rakam yığınınına dönüşmeye mahkûmdur. Milyarlarca veriyi pürüzsüz bir biçimde birbirine bağlayan sistemler, salt kesret (çokluk ve dağınıklık) planında kaldığı ve “nereye ve neye göre” sorusunu cevapsız bıraktığı an – başka türlü olamazdı- kendi iflasını hazırlar.

Burada işletilmesi gereken asıl mantık silsilesi şudur:

Parçaların birleşmesiyle oluşan “bağlantısallık”, kendi kendine bir anlam üretemez. Aksi halde, sonsuz bir veri işleme kapasitesine sahip bile olsa, “mihiraksız tümevarım” zafiyetine düşmek mukadderdir. Mantikî bir zorunluluk olarak idrak edilmelidir ki; gölgenin kendi başına bir mahiyeti yoktur, gölgede bulunan mahiyet onu meydana getiren asıl şeyin mahiyetine tabidir. İBDA fikriyatının “Asıl, gölgesine gölgenin kendinden daha yakındır” ölçüsü, evrendeki devasa enformasyon ağının da

kendi kendine kaim olmadığını, “Asıl” olana muhtaç olduğunu ispatlar. Varlığın birbiriyle olan bağlantısı, nesnelerin otonomisinden doğmaz.

Netice itibarıyla bilim, maddeci ve ampirik prangalarından sıyrılıp inancın kuşatıcı aydınlığına teslim olduğu ölçüde gerçek mecrainı bulacaktır. Çünkü mücerred olarak inanç, algoritmaların da, teknolojik vasıtaların da asıl ve yegâne şemsiyesidir. Yeryüzündeki bütün ilimler, keşifler ve algoritmalar, İslâm’a Muhatap Anlayış'ın emrine girerek Mutlak Fikir denizine dökülmeye memur ırmaklardır.

Kaynaklar:

Bağlantısallık Çağı: Yapay Zeka, İnsan Beyni ve Organizasyonların Geleceği | Prof. Dr. Türker Kılıç, Harvard Business Review Türkiye, David Bohm - Bütünlük ve Saklı Düzen, Michael Talbo - Holografik Evren, Roger Penrose - Kralın Yeni Usu: Bilgisayarlar, Zekâ ve Fizik Kanunları, Gazzâlî - El-Münkız Mine'd-Dalâl, Henri Bergson - Yaratıcı Tekamül, Muhyiddin İbnü'l-Arabî - Füsusu'l-Hikem, Martin Heidegger - Tekniğe İlişkin Soruşturma, Norbert Wiener - İnsan Kullanımı İçin İnsan.

Kemalist rejim günlüğü

LAİK ATAK GEÇİREN FOSİLLER SOKAKTA!

Zonguldak'ta Kur'an-ı Kerim'i hıfz eden gençler için düzenlenen icazet merasimi, bölge halkının yoğun ilgisiyle gerçekleşirken, İslâm karşıtı bir grubun provokasyonuna da sahne oldu. Yaş ortalaması 70'in üzerinde olan bir grup, şehir merkezinde yürüyüş düzenleyerek Atatürk Anıtı önünde toplandı. Kur'an-ı Kerim'i kendilerince tehdit olarak gören grup, "Türkiye laiktir laik kalacak", "Karanlığa teslim olmayacağız" ve "Şeriata karşı omuz omuza" sloganları attı. Kendi içlerindeki zifiri zihniyetin idrakinden yoksun bu yobaz tayfa, milletin pırıl pırıl gençlerini hedef alarak asil niyetlerini ve İslâm'a olan derin kinlerini açıkça ifşa etti.

DEVLET, ALLAH'A KÜFREDENLERİ TUTUKLAYACAĞINA İHBAR EDENLERİ SUSTURUYOR!

Canlı yayında Allah'a küfreden Kartal Bulut Doğan isimli alçağı ihbar ederek tutuklanmasını talep eden vatandaşlara yargı eliyle sansür darbesi vuruldu! Daha evvel de mukaddesata küfretmiş bu soyu bozuğa karşı hukuk hiçbir caydırıcılık göstermezken bu yetmezmiş gibi ihbarda bulunan en az 18 sosyal medya paylaşımına ve yayına mahkeme kararıyla erişim engeli getirildi.

Yıllardır bu topraklarda Müslüman Anadolu insanının ruh kökünü kurutmak, inancını tarumar etmek ve mukaddesatını ayaklar altına almak için her türlü pislği sergileyen gürhunun korumacısı olan rejimin yargı mekanizmasının takındığı tavır, sistemin nasıl bir çürüme ve İslam düşmanlığı üzerine kurulu olduğunu faş etmiştir.

PEYGAMBERLERE, TÜM MUKADDESATA KÜFÜR SAVURAN BİR ALÇAK: KARTAL BULUT DOĞAN

Sosyal medya mecralarında "yayınca" maskesi altında arz-ı endam eden Kartal Bulut Doğan isimli bir alçak, canlı yayınında doğrudan Yüce Rabbimize ve İslam mukaddesatına iğrenç küfürler savurdu. Bu topraklarda asgari düzeyde haysiyet ve iman taşıyan herkesin tahammül sınırlarını aşacak bir namussuzluk sergileyen bu nesebi meçhul adi herif hakkında, ettiği küfürlerle rağmen hiçbir işlem yapıldığı görülmemekte, elini kolunu sallayarak İzmir'de yaşamaya devam etmektedir. Daha önce de Allah'a, Peygamber Efendimize ve Müslümanların kutsallarına defalarca sövüp sayan bu lağım dilli müptezelin sicili ortadadır. Buna rağmen İslam'ın kutsallarına saldırdığında kollarına bile dokunulmayan bu tipler, rejimin uydurma putuna ve Kemalist dogmalara en ufak bir söz söylediğinde ise kendile-

rini parmaklıklar arkasında bulmaktadır.

KEMALİZM ŞİRKİ, CAMİ AVLUSUNA TAŞINDI

Müslüman Anadolu'nun mukaddesatını hedef alan Kemalist dayatmalar, cami avlularına kadar uzandı. Gümüşhane'nin Torul ilçesindeki Altınpınar Köyü Camii'nin avlusuna dikilen ve üzerinde "Atatürk'ü An" yazan büst, bu topraklarda nasıl bir zihniyet işgali ve manevi çürüme yaşandığının en açık vesikasıdır.

OKULLARDA LGBT PİSLİĞİ!

İstanbul Sarıyer'deki Özel Açı Ortaokulu'nda 'cinsiyet değiştirme' skandalı yaşandı. Okulda görevli İngilizce öğretmeni Burak Ü.'nün cinsiyet değiştirerek 'Zoe Lila' ismini aldığı ve derslere bu şekilde girdiği ortaya çıktı. Skandal sonrası velilerin tepki gösterdiği olayla ilgili soruşturma başlatıldı.

SAPIKLAR, BOĞAZ'DA BOY GÖSTERMEYE KALKIYOR!

Taksim'deki sapkınlık yuvası Tekyön isimli i.ne (gay) kulübü, 8 Temmuz Çarşamba günü İstanbul Boğazı'nda devasa bir gemiyle sapıklıklarının propagandası yapmaya, Müslüman Anadolu'nun kalbinde pervasızca boy göstermeye hazırlanıyor. Yurt içi ve yurt dışından 3 bin kişilik bir katılım kontenjanıyla organize edilen bu iğrenç programın göz göre göre pislğini yaymasına izin mi verilecek?

VELİLERE SAPKIN SEMİNER!

Cinsiyetini değiştiren öğretmen İngilizce derslerine girmeye devam ederken, 6. sınıf rehber öğretmenliği görevini de devam etti. Okul yönetimi velilerden gelen tepki üzerine olaya ilginç bir çözüm buldu. Öğretmenin görevden alınmasını talep eden veliler için okulda 'Cinsel Kimlik Gelişimi' konulu seminer düzenlendi. Yönetim velilere seminerle ilgili "Sayın velimiz, öğretmenimiz Burak Ü. cinsiyet dönüşüm sürecinin aşamalarından biri olan isim değişikliği gerçekleşmiştir. Öğretmenimiz artık Zoe Lia isim ve soy ismiyle bizimle devam edecektir. Prof. Dr. Özgür Öner'in vereceği seminerde görüşmek dileğiyle" mesajı yolladı. Veliler, söz konusu öğretmenle ilgili durumu Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bildirerek şikâyetinde bulundu.

AKŞEMSEDDİN HAZRETLERİ TÜRBESİ'NDE İÇKİ İÇİLDİ!

Sövgüye layık, mukaddesatı hedef alan skandalların ardı arkası kesilmiyor. Camide fuhuş yapanların serbest bırakıldığı rezaletin hemen üstüne şimdi de türbede içki içme haddsizliği baş gösterdi.

Bolu Göynük'te Akşemseddin Hazretleri Türbesi'nin bahçesinde dışarıdan geldiği belirtilen bir şahıs, elindeki siyah poşetten çıkardı-

ğı alkollü içkiyi mukaddes mekânda oturarak içti. İçtikten sonra boş şişeyi de bahçeye atan şahıs, tepki gösteren vatandaşlarla tartıştıktan sonra müdahale edilerek bölgeden uzaklaştırıldı.

SAPIK İSLAMOĞLU CEHALETİYLE YİNE REZİL OLDU

İslâm'ı aşağılık nefesine uydurmaya çalışarak Ehl-i Sünnet itikadına yıllardır zehir kusan sapkın reformist Mustafa İslamoğlu, ifsad dolu söylemlerine bir yenisini daha ekledi. Daha önce sahabe-i kirama dil uzatan, hadisleri inkar eden açan, şefaati, kabir azabını, Hz. Mehdi'nin zuhuru ve Hz. İsa Aleyhisselâm'ın nüzulünü inkâr eden İslamoğlu, bu kez de Hanefi mezhebinin iki büyük imamını hedef aldı.

KATMERLİ CAHİL

Amerika'yı yeniden keşfetmiş gibi, İmam-ı Azam Hazretleri'nin "Hanife" isminde bir kızı olmadığını söyleyerek sanki kimsenin bilmediği bir bilgiyi ortaya koyduğunu zanneden bu cehl-i mürekkep, künye için çocuk sahibi olmanın şart olmadığını göz ardı ederek kendisini bir kez daha rezil duruma düşürdü. Zira çok sayıda sahabe, âlim ve devlet adamı çocuklarıyla ilgisi bulunmayan künyelerle tanınırken, İslamoğlu'nun bu basit hakikati bile bilmemesi ne kadar başarısız bir proje olduğunu ve derdinin mezhepsizliğe dayanan reformist akımların öncülüğü olduğu bir kez daha gün yüzüne çıkmış oldu.

İslamoğlu'nun meselesinin İmam-ı Azam olmadığını çok açık. Asıl derdi mezhepsizliktir. İran menşeli Şiî yayılmacılığının ve mezhepsizleştirme faaliyetlerinin gönüllü taşıyıcılığına soyunan bu zihniyet, bir yandan Ehl-i Sünnet'e düşmanlık ederken diğer yandan "Ehl-i Beyt" söylemi üzerinden Şia propagandası yapmaya ve Şiî kültürü empoze etmeye çalışmaktadır. İslamoğlu'nun son açıklamaları da bunun en yeni örneklerinden biridir.

YERLİ SİYONİSTLER İÇİMİZDE!

Ankara'da bir otobüs durağında bekleyen bir şahsın kolunda, Filistin haritası üzerine işlenmiş İsrail bayrağı dövmesi görüntülendi. Filistin halkı işgal, abluka ve katliamlarla karşı karşıya bırakılırken, işgalci İsrail sempatanları tarafından Yahudi sembollerinin toplum içinde pervasızca sergilenmesi, "yerli siyonizm" tehlikesinin arttığını gösteriyor.

CAMİDE REZALET!

İzmit'teki bir camide sabah ezanı için gelen müezzin, içeriden gelen sesler üzerine şüphelendi. İlk başta hırsızlık olayı sanılan olayın, güvenlik kamerası görüntülerinin incelenmesiyle bambaşka bir boyuta ulaştığı ortaya çıktı. Camide ilişkiye giren 2 kişinin ifadelerinde fantezi olsun diye böyle bir şey yaptıklarını söyledikleri öğrenildi.

Yapay zekânın gölgesinde yürüyen asıl yarış, kimin neyi üreteceğinden çok, kimin kim olarak kalabileceğiyle ilgili.

KAPANAN KAPILAR ÇAĞI

Taha İnci

Birkaç yıl öncesine kadar yapay zekâ etrafında konuşulan her şey ilerlemenin sınırsızlığı üzerineydi. Bugün konuşulan ise tam tersi: neyin, kime, hangi şartla verilmeyeceği üzerine. Washington'ın OpenAI'nin GPT-5.6 ve Anthropic'in Claude Mythos 5 gibi en ileri modellerine getirdiği erişim sınırlamaları, bu dönüşümün yalnızca görünen yüzü. Bir zamanlar "önce inovasyon" diyen zihniyetin yerini sessizce "önce devlet kontrolü" anlayışı aldı. Bu, basit bir politika değişikliğinden çok daha fazlası. Yani yapay zekânın ticarî bir üründen çok, denetimi devlete ait stratejik bir güce dönüştüğünün örtük itirafı.

Mantık açık. Gelişmiş bir modelin siber silah üretebilme, kritik altyapıların zafiyetlerini saniyeler içinde haritalayabilme kapasitesi, onu sıradan bir yazılım olmaktan çıkarıp bir tür güç vasıtasına dönüştürüyor. Beyaz Saray'ın bu teknolojiyi yalnızca kendi kurumlarına, üstelik şartlı izinle dağıtması, etrafı surlarla çevrili kapalı bir dijital kale inşa etme arzusunun ifadesi. Şirketlerin kurumsal özerkliğini ikinci plana iten bu manzara, yeni bir tür vesayet ilişkisi doğuruyor.

Aynı kapanma eğilimi yalnızca devlet katında değil, şirketler düzeyinde de görünür hâlde. Apple, Meta ve Google gibi Silikon Vadisi devleri; veri mahremiyeti, rekabet hukuku ve casusluk riskleri gerekçesiyle en gelişmiş asistanlarını ve modellerini başta Avrupa Birliği olmak üzere pek çok pazara açmaktan kaçınıyor. Apple'ın "Apple Intelligence" ve yeni Siri sürümlerini Avrupa'ya kapatması bunun en somut örneklerinden. "Frontier" diye anılan bu en ileri modellerin bir kısmı yalnızca şirket politikalarıyla değil, doğrudan ulusal güvenlik gerekçesiyle de sınırlandırılıyor. OpenAI en yeni sürümlerinin genel kullanıma açılmasını sürekli ertelerken, Anthropic en güçlü modellerini yabancı kullanıcılara kapatıp yalnızca akredite kuruluşlara tahsis etti.

Elbette bu vaziyet düşündürücü: Kamuya sunulan sistemlerin aslında en gelişmiş sürümler olmayabileceği, vitrindeki ile kasadaki arasında

giderek açılan bir mesafe bulunduğu ihtimali. Telif davalarının milyarlarca dolarlık yükünden kaçınmak isteyen şirketler ile dijital egemenliğini korumaya çalışan devletler, farkında olmadan aynı noktada buluşuyor: Yapay zekâyı herkese açık bir araç olmaktan çıkarıp el altında tutulan bir tür laboratuvar gücüne çevirmek. İnternetin ilk yıllarındaki «açık dünya» anlatısının nasıl sona erdiğini anlamak için bundan daha net bir işarete ihtiyaç yok.

GELECEĞİN ALTYAPISI...

Ancak yapay zekâ çoğu zaman sahnenin yalnızca en gürültülü kısmı. Asıl yarış, gündelik haberlerin gölgesinde, çok daha derin bir altyapı katmanında sürüyor.

Kuantum bilgisayarlar laboratuvarından çıkıp jeostratejik bir araca dönüşüyor; mevcut şifreleme duvarlarını saniyeler içinde aşabilecek bu güce karşı devletler, hacklenmesi neredeyse imkânsız kuantum ağları kuruyor. Mikroçip üretiminde "2 nanometre ve altı" mimarisine geçiş, egemenliğin en somut fizikî cephesi hâline gelmiş durumda. Çünkü akıllı füzeden veri merkezine kadar her şeyin kalbinde o minik silikon parçası atıyor. Alçak yörünge uydu takımları, okyanus altı kabloları olan bağımlılığı bitirerek küresel iletişimi gökyüzünden denetleme imkânı vadediyor. Gen düzenleme teknolojileri ve beyin-makine arayüzleri, insan biyolojisini yavaş yavaş okunabilir, hatta düzenlenebilir bir veri katmanına çeviriyor. Bütün bu devasa sistemlerin yuttuğu elektriği karşılamak için ise "yapay güneş" denen füzyon enerjisi, tarihin en iddialı enerji yarışının konusu olmuş durumda.

Bunların her biri ayrı bir haber gibi görünse de hepsi aynı cümlelerin parçaları. Geleceğin egemenliği yalnızca yazılımla olmayacak; çiple, uzayla, biyolojiyle, kuantumla ve enerjiyle birlikte kuruluyor. Mesele tek bir teknolojinin kime ait olacağından ziyade bütün bir uygarlık altyapısının kimin elinde toplanacağı.

YERLİ ALTYAPI YARIŞI

Bu yoğunlaşma, tabiatı gereği bir karşı

hareket doğuruyor. Dünya, ABD merkezli teknoloji devlerinin algoritmik ağırlığına karşı alternatif arayışların sahnesine dönüşmüş durumda.

Avrupa Parlamentosu'nun veri güvenliği gerekçesiyle Google yerine Fransız arama motoru Qwant'a yönelmesi, buzdağının yalnızca görünen ucu. Fransa'dan Almanya'ya, Hindistan'dan Güney Kore'ye kadar pek çok devlet, vatandaşının kişisel verisini, finansal hareketini, toplumsal eğilimini yabancı şirketlerin kapalı kutu algoritmalarına teslim etmek istemiyor. Avrupa Birliği Komisyonu'nun açıkladığı "Teknolojik Egemenlik Paketi" de aynı kaygının kurumsal ifadesi: Çip Yasası'nın yenilenmesinden bulut ve yapay zekâ mevzuatına uzanan adımlarla, önümüzdeki yıllarda veri merkezi kapasitesini katlamak, hassas veriyi yerli altyapıda tutmak ve yabancı tedarikçinin tekeline kırmak hedefleniyor.

İnternetin doğuşundaki o iyimser hayal, yani sınırları kaldıran, herkesi aynı ağda buluşturan dünya tasavvuru, yerini her devletin kendi dijital duvarını ördüğü bir döneme bırakıyor. Arkasındaki düşünce sade: *Veriyi elinde tutan, geleceğin yapay zekâsını, ekonomik dengesini, hatta toplumsal algısını da elinde tutar.* Kendi algoritmik altyapısına sahip olmayan ülkelerin yeni çağda bir tür dijital sömürge konumuna düşme ihtimali, artık yalnızca teorik bir endişe değil. Ulusal güvenlik kavramı da bu yüzden fizikî sınırı korumaktan çıkıp veri akışını ve dijital kodu denetleyebilmeye doğru genişliyor.

"ORTAK OLMAK" MI "BAĞIMLI OLMAK" MI?

Türkiye, tam da bu kırılmanın ortasında, hem cazip hem de nazik bir eşikte duruyor.

Jeopolitik konumu, görece güçlü enerji altyapısı ve HIT-30 Programı çerçevesindeki veri merkezi destekleriyle ülke, küresel yatırımın ilgi alanına girmiş durumda. Ulusal Veri Kütüphanesi gibi adımlar yerli ekosistemi beslerken, Turkcell ile Google Cloud ortaklığında Ankara'da temeli atılan büyük ölçekli proje ülkeyi "hiper ölçekli" altyapı

kümesine taşıyor. Nevşehir’de kayaya oyulmuş doğal mekânların veri merkezine dönüştürülmesi fikri ise hem deprem riskinden uzaklığı hem de tabîi soğutma imkânıyla işletme maliyetini ciddi oranda düşürerek dikkate değer bir avantaj vadediyor.

Bütün bunlar kıymetli. Ama burada sorulması gereken asıl soru kaç sunucu kurulduğu değil: *Türkiye yalnızca verinin saklandığı edilgen bir coğrafya mı olacak, yoksa teknolojiyi kendi medeniyet diliyle üreten bir merkez mi?* İki şık arasındaki fark, mühendislik kadar niyetle de ilgili. Küresel devletlerle kurulan ortaklıkların bir bilgi-birikim mektebine dönüştürülmesi, teknoloji transferi ve yerli Ar-Ge şartlarının taviz verilmeden işletilmesi, kritik devlet verisinin yerli sunucuda tutulması; bunların hepsi, “ortak olmak” ile “bağımlı olmak” arasındaki ince çizgiyi belirleyecek.

Aynı sorunun en sembolik tezahürü, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’nca Türkiye’nin “düşünen yapay zekâsı” olarak tanıtılan ve milyarlarca sayfalık veriyle eğitilen yerli model “Bilge”. Genç nüfus ve stratejik konum gibi klasik avantajların altı iyimserlikle çizilse de, “kendi kültürümüze göre yapacağız” iddiası beraberinde sahici bir muhasebeyi getiriyor. Zira bir toplum kendi hafızasından, dilinden, edebinden bir ölçüde uzaklaşmışsa, yapay zekâyı *hangi* kültürel koda göre eğiteceği başlı başına bir mesele hâline gelir. «Bilge» ancak Anadolu insanının diline, irfanına, ahlâkına ve tarihî birikimine sahici biçimde temas edebildiği ölçüde gerçekten yerli olabilir. Aksi hâlde elde kalan, Batı menşeli bir aklın yerli bir isimle giydirilmesinden

ibaret kalır. Şunu da unutmamak gerekir: Yapay zekâ aynı zamanda güçlü bir telkin aracıdır; kitleleri yönlendirme kabiliyeti, çoğu zaman teknik başarısından daha sessiz, ama daha kalıcıdır.

EKRAN BAĞIMLILIĞI

Bütün bu egemenlik tartışmasının en derin katmanı ise sunucularda değil, insanın kendisinde. Çünkü asıl ele geçirilen şey çoğu zaman bir ülkenin verisi değil, bir neslin dikkati.

Amerika Birleşik Devletleri’nde devlet okullarının büyük bölümünde her öğrenciye dijital cihaz verilmesine rağmen akademik başarının beklenen yere ulaşmaması, üzerinde durulması gereken bir tecrübe. Yoğun ekran kullanımının dikkat, kavrama ve hafıza becerilerini zayıflattığı; uluslararası sınav sonuçlarının da cihaz kullanımındaki artışla başarı arasında ters bir ilişkiye işaret ettiği konuşuluyor. Dersin anlatıldığı sınıfın yerini, öğrencinin çevrim içi formlara ve etkinliklere yönlendirildiği bir düzenin alması, öğrenmenin tabiatını sessizce değiştiriyor. Buna karşılık basılı sayfanın ve elle tutulan notun bilgiyi daha kalıcı kıldığına, kâğıt ile kalemin hâlâ vazgeçilmez olduğuna dair kanaat güçleniyor. Norveç’in ilkokullarda yapay zekâ araçlarını neredeyse tümüyle sınırlama kararı, bu temkinin somut bir ifadesi.

Aynı kaygı, sosyal medya cephesinde daha sert tedbirlere dönüşüyor. İngiltere, on altı yaşından küçüklerin TikTok, Instagram, Snapchat ve X gibi platformları kullanmasını yasaklama yoluna gitti; mesajlaşma uygulamaları ile YouTube Kids bu kapsamın dışında tutuldu. Bu adımıyla İngiltere, benzer bir yasağı ilk uygulayan Avustralya’nın izinden gidiyor.

Kanada, Brezilya ve Endonezya çoktan harekete geçmiş; Fransa, İspanya, Danimarka, Tayland ve Güney Kore de benzer düzenlemeler üzerinde çalışıyor.

Bu kararların ortak dili açık: Çocuğu kontrolsüz içerikten ve bitmeyen ekran süresinden korumak, artık bir tercih meselesi olmaktan çıkıyor. Akraniyla bağ kurmak yerine algoritmanın akışına teslim olan bir nesil, gerçek hayatta insanı insan yapan o ince hasletleri yitirme riskiyle karşı karşıya. *İnsan, makineyi kendine bir hamal kılmak isterken, sessizce onun hamalı olmaya doğru yürüyor.* Gelişmiş ülkeler bu tehlikeyi erken fark edip büyük teknoloji şirketlerine karşı yasal sınırlar çizerken, benzer bir teyakkuzun başka coğrafyalarda da gecikmemesi, geleceğe dair en somut sorumluluklardan biri gibi görünüyor.

TEKNOLOJİYE KENDİ DİLİMİZLE HÂKİM OLMAK!

Geriye, bütün bu başlıkları tek bir hâlde toplayan bir soru kalıyor.

Kapanan modeller, yükselen duvarlar, kendi arama motorunu kuran devletler, kendi yapay zekâsını eğiten milletler... Hepsi aynı çağın belirtileri. Dünya, açıklığın değil korunmanın; paylaşmanın değil elde tutmanın diliyle konuşmaya başladı. Bu manzarada bir ülkenin gücü, o veriyi hangi akılla, hangi değerle ve kimin için işlediğiyle ölçülecek.

Türkiye için mesele bu yüzden yalnızca bir teknoloji yarışına yetişmek değil. Asıl mesele, hız çağında kendine ait bir derinliği koruyabilmek; kurduğu her veri merkezine, ürettiği her algoritmaya kendi hafızasının ve mânâsının izini düşürebilmek. *Çünkü bir milletin egemenliği, nihayetinde, başkasının diliyle düşünmeyi reddedebildiği yerde başlar.*

BÜYÜK DOĞU PENCERESİNDEN TEŞKİLÂT VE AKSİYON

Büyük Doğu Akıncıları Ankara İl Başkanlığında, 23 Mayıs 2026 tarihinde, Dr. Kâzım Albayrak tarafından "Büyük Doğu penceresinden teşkilat ve aksiyon" başlıklı seminer verildi. Alaka ile takip edilen programda Albayrak, teşkilat fikri, aksiyon şuuru ve Büyük Doğu'nun mücadele çizgisi üzerine değerlendirmelerde bulundu. Seminerin ardından katılımcıların soruları cevaplandırılırken, program sonunda Kâzım Albayrak kitaplarını imzaladı. Etkinlikte ayrıca Aylık Baran Dergisi'nin sayıları da katılımcılara dağıtıldı. Albayrak'ın seminerde yaptığı konuşmanın tamamı şöyle:

Sevgili gönüldaşlar! Vefatının 43. seneyi devriyesinde Üstad'a rahmet dileyerek konuşmama başlamak istiyorum. Yine mayıs ayında vefat eden Salih Mirzabeyoğlu'na Allah'tan rahmet diliyorum. Bu iki büyüğü andıktan sonra Büyük Doğu Akıncıları Ankara Şubesine teşekkür ederek konuşma başlığını belirtmek istiyorum: Büyük Doğu Penceresinden Teşkilât ve Aksiyon. Söyleşimiz kısa bir giriş, ideoloji, ihtilâl-inkılâp ve teşkilatlanma, büyük İslam stratejisi ve cephe davası ve netice bahislerinden ibarettir.

GİRİŞ

Necip Fazıl'ın ortaya koyduğu Büyük Doğu ideolojisi, paradigmayı kökten reddeden inkılâpçı bir düşüncedir. Zaten Üstad "baş eserim, vücut hikmetim" dediği ideolojya Örgüsü eserinde kendi dünya görüşünü "İslâm inkılâbı" ⁽¹⁾ olarak nitelemekte ve devlet ve idare şeklini de Başyücelik ⁽²⁾ diye isimlendirmektedir. Nitekim devlet yönetimi teklifini, Başyü-

ce, Yüceler Kurultayı, Halk Divanı vb. bütün müesseseleriyle anlatmaktadır. Söz konusu eser 12 bölümden ibaret olup altıncı bölüm Beklediğimiz İnkılâp, yedinci bölüm Beklediğimiz İnkılâbın Yönleri başlığını taşımaktadır. On ikinci ve son bölüm ise Ek başlığını taşımakta olup Üstad bu bölümü Akıncı Güç kadrosuna ithaf ederek, "İslâmî anlayışı yenileyecek neslin son ve som, hepçi ve bütüncü tepki halinde zuhur etmekle mükellef" ⁽³⁾ olduğunu söylemektedir.

Necip Fazıl, İslâm inkılâbının merkezini Anadolu olarak işaretleyerek şöyle demektedir: "Dünyanın beklediği bu inkılâp, üç daire halinde... Dış daire dünya, içindeki daire İslâm Âlemi, onun da içinde Türkiye... Asıl Türkiye... Merkez Türkiye..." ⁽⁴⁾ Necip Fazıl bir başka eserinde de şöyle der: "Cihanı kaldıracak manevanın dayanak noktası olarak Türkiye'yi kabul etmek" ⁽⁵⁾

Bu ana stratejik tesbitler, Büyük Doğu

davasını sırtlanan Salih Mirzabeyoğlu'nun aksiyonunun gerekçe metnini oluşturmaktadır. Zira "Hareketi hedeflendirmek için temellendirmek gerekir." ⁽⁶⁾ diyen Mirzabeyoğlu, Büyük Doğu davasının aksiyon cephesini örgütlemiş ve bu dava için harekete de geçmiştir. Nitekim Gölge'den Akıncı Güç'e, cepheleşmeden Körfez Savaşı'nda ABD'yi yurt çapında protesto gösterilerine, 1 Şubat 1991'de tutuklanıp 2,5 ay yattıktan sonra tahliye, 29 Aralık 1998'de tekrar tutuklanmaktan, Metris isyanları ve çoğu hücrede olmak üzere 16 yıl zindan hayatına kadar yaşananlar bu dava içindir. Mirzabeyoğlu 2014'te yeniden yargılanmak üzere tahliye olunca meşhur Adalet Mutlak'a konferansını gerçekleştirmiştir. Bu çileli hayatı yanında o, sanattan siyasete, iktisattan ahlaka, fikirden aksiyona 68 cilt eser vermiştir. Tahliye olduktan dört sene sonra ise 16 Mayıs 2018'de vefat etmiş ve Üstadının Eyüp Sultan'daki kabrinin yanı başına defnedilmiştir.

1. İDEOLOJİ, İHTİLÂL-İNKİLÂP VE TEŞKİLÂTLANMA

Yukarıda bahsedilen “ideoloji”den kastımız “Büyük Doğu-İbda dünya görüşü”dür. İhtilâl-inkılâp ise Üstad’ın, “İslâm inkılâbı” diye ısrarla işaretlediği ve “Büyük fikir ve onun büyük iş haline inkılâbı; aksiyon budur!”⁽⁷⁾ tanımında olduğu üzere aksiyondur. Bu tanımda, sadece devirmek değil, mevcut izam yıkılırken “yeni nizam-yeni inşâ” kurmak vardır. Yeni nizam, ihtilâl-inkılâp ve büyük toplumsal değişimdir. Mirzabeyoğlu, İdeolocya ve İhtilâl eserinin takdiminde ideolocyanın fikir, ihtilâlin ise onun eşya ve hadiselerle nakşı yani aksiyon olduğunu ve bunu da “varlık hikmetim olan bir dâva”⁽⁸⁾ şeklinde ifade eder. Nitekim bu eserin alt başlığında görüldüğü üzere “Kavganın İçinden” olarak kaleme alınarak, “Büyük Doğu davasının aksiyon cephesini örgüleştirme yolunda ilk ve tek”⁽⁹⁾ olduğunun altını çizer.

Necip Fazıl ve Salih Mirzabeyoğlu, fikir ve aksiyon olarak birbirini tamamlayan iki kanat gibi olmuştur. Öte yandan şunu da belirtelim ki Büyük Doğu Mimarı, “baş eserim, vücut hikmetim”⁽¹⁰⁾ dediği İdeolocya Örgüsü’nü 25 senelik bir çile içinde tamamlamıştır.

Aksiyon alanımız için bizi yürütücü bir rehber ihtiyacı olup bu da ideolojinin zaruretidir. Zira düşüncede kurulu bir sistem, bir proje olmadan yani “tatbik fikri” olmadan tatbika dair yapılan hareketler bir mana ifade etmez. Böyle bir hal, ne yapacağını bilmeden yıkmaya benzer ki herhangi bir şey inşa edemez.

İdeoloji şartı anlaşıldıktan sonra «Fikir mi, eylem mi tercih edilmeli?» sorusu da cevabını bulur: BD-İBDA’da işaretlenen ise “fikir için eylem”dir. Eylemsiz fikir kabul edilmediği gibi “eylem için eylem” de reddedilmektedir.⁽¹¹⁾

Eğer bir ideolojiden hareketle “hareket sistemi” kurulmazsa, söylemde bir İslamcılıkla karşılaşırız. Yani şeriat isteniyor ama bunun için nasıl bir mücadele yöntemi izleneceği ve iktidara gelirse nasıl bir model uygulanacağı bilinmemektedir. Halbuki BD-İBDA’nın hareket sisteminde, amaç-araç, vasıta-hedef ilişkileri belirlenmiş, kanunî ve kanun dışı yolların yeri değerlendirilmiş, değişimin yolu belirlenmiş, iktidara gelme ile ele geçirme farkına dikkat çekilerek teşkilat ve kadronun muhtevası tayin edilmiştir. Bütün bunları gerçekleştirecek “ihtilâlcî şuur”⁽¹²⁾ da ayrıca dikkat çekilmiştir.

Hareket’i temellendiren Mirzabeyoğlu, çağımızda mücadelenin topyekûn oluşu, bu meyanda gaye olan ideolojinin vasıta rolünde oluşuna da dikkat çekerek, “her türlü vasıtayla mücadele”⁽¹³⁾ ilkesini getirmiş, her şart ve imkânın kullanılacağına ve böylece hareketin tabii gidişatı içinde güçlerin inşa edileceğine ve fikrin bulunduğu vasıta-

yı kullanabilme yeteneğine ve fevkalade açık göz bir diyalektiğe sahip olunmasına işaret etmiştir.

Bu minvalde, “Büyük Doğu idealinin, İslâm’ın cemiyete hâkim kılma mücadelesinin sonucu değil, o mücadelenin doğurucusu”⁽¹⁴⁾ olduğu şeklinde Mirzabeyoğlu’nun tesbiti yanında, ihtilâl-inkılâbın “hadisenin her an yeniliği içinde, kitaptan öğrenilmesi ve şablonla gerçekleştirilmesi mümkün olmadığını” hatırlatalım. Bu nokta, mesela Mısır İhvan teşkilatından tercüme eserlerle burada ithal İslamcılık ve ithal devrimcilik yapılamayacağını gösterir.

Mücadele araçlarının geniş tutulması ise (her türlü araçla mücadele ilkesi) her türlü bahane ve pasifliği de reddedici ve her kişiye bir aksiyon alanı açma amaçlıdır. Bu husus çağımızda savaşın “topyekûn” karakteriyle de yakından ilgilidir. Bu aynı zamanda hiçbir kimsenin emeğini israf etmeyen bir sistemdir. Gençliğe bir heyecan ve coşku verme görevi için de zengin imkanlar sunmaktadır.

Ancak bu dava bağlıları kendi heyecan ve coşkusunu yenilemeli, tekerleme ve söylem İbdacılığından kurtulmalı, akli evlilik değil, fikrin izzetini bilerek telkinci bir dil ve diyalektiğe başvurulmalıdır. Siyasi itiş kakışların dedikodusunu yapmak ve yuvarlak konuşmalarla vakit geçirmek ideolojik faaliyeti değildir. Genellemeci tavırlarla oturduğu yerden ahkam kesmekle yol alınmaz. Herkesin kendi alanında ilerlemesi gerekirken, genel takılmanın rahatlığıyla vakit geçirilmesi İbdacılık değildir. Öte yandan, İbda ilkelerini tekrarlayarak, onları eveleyip geveleyerek, bundan prestij peşinde koşarak ne kendi oluşuna ne de İbda’ya bir katkı sunulur. İşin esasında bunlar cephe faaliyeti de değildir.

1.1. TEŞKİLATIN YAPISI

Teşkilatlanmanın zaruretinin aklîselim sahibi herkes kabul eder. Zira örgütlü yüz tane insanın yapmış olduğu işi, ortaya çıkardığı enerjiyi, üç milyon rey almış bir siyasi parti sağlayamaz. Teşkilat ve cemaatleşmek, birbirini görmeyen insanların birbirinin gücüyle iş yapmasıdır ki bu güç, tribün veya sinema seyircisinde olamaz.

Teşkilatlanmada her türlü vasıtanın kullanılabileceğini yukarıda söylemiştik. Teşkilat şuur, hadiselerle fikrin damgasını vurma, mîknatîs gibi hadiselerin nabzını yakalamaktır. Yani teferruatı kendine bağlayan asıldır. Malumatfuruşluk değildir.

Öte yandan vasıta gaye edinmemeliyiz. Dernekçilik, dergicilik vs. oynamamalı, İslamcılığı meta haline getirmemeliyiz. Ayrıca bir güzel iş yapılır yapılmaz hemen bir diğerine geçilmeli, her an bir meşgale içinde olmalı ve böylece birbiriyle didişme de ortadan kalkmalıdır. Bu doğrultuda ataletin ve nefsinin düşmanın de önüne geçilmez. İş ve meşguliyet ruhlarına bir gençlik verir, tazelik sağlar. Zira “kişi bulunduğu

işin zamanı içindedir.”

Demek ki teşkilatların faaliyet alanı hayatın her sahası olup teşkilat her türlü vasıta amacı için kullanılır. Popülistliğe veya ahbap-çavuş ilişkilerine girmez, davasının soylu tavrını her türlü zorlukta su üstünde tutar. Mevziisini hiçbir zaman terk etmez ve iğneyle kuyu kazar, kanaviçe işler gibi sabırlı olur. Ayrıca “Savaşı kuvvetli asker değil, dayanıklı asker kazanır” ilkesini unutmadan, hedefini, ümit ve aksiyonunu tazeler. Şunu bilir ki aksiyon, ümit etme sanatıdır.

Bu doğrultuda branşında derinleşirken fikriyatının güzelliklerini her dem ortaya çıkarmalı ve her dem yeni keşfinin zevkini yaşamalı. Böylece teşkilatını ve çevresini de motive etmeyi bilmelidir.

Bu minvalde belirtiyim ki üç unsur olmadan İslam inkılâbı olmaz. Bu üç unsuru yerine getiremezsek ne kendimize ne İslam âlemine faydamız olur. Kısaca sürünmeye devam ederiz. Bu üç unsur; kadro, teşkilat ve metottur. Kadroyu, branşlaşma ve branşında söz sahibi gönüldaşların köşe başlarını tutması olarak anlayabiliriz. Teşkilatı ise birbiriyle kenetlenmiş ve hareket kabiliyeti kazanmış bir yapılanmanın hadiselerle damgasını vurması olarak algılayabiliriz. Metodu ise «hareket sistemi» şuuruyla, hedef-vasıta ilişkilerini çözmek, gerektiğinde yer altına inebilmek şeklinde ifade edebiliriz. Bu noktada «iş içinde eğitim» prensibi de ihmal edilmemelidir ve teşkilatın kadro yetiştirme vasfı gerçekleşmelidir.

Bu bahiste, İbda’nın “gerektiği yerde gerekeni yapma” ilkesini de zikretmeliyiz. Bu aynı zamanda örgütün kapsamlı çalışması ve ideolojik şuur ile her türlü şartta inisiyatif alması demektir. Şabloncu kafa değil, “yönlendirici ilke”nin şuurıyla zihni bir berraklık ve harekete geçme (aksiyon) olmalıdır. Şu unutulmamalıdır ki devler gibi eserler verebilmek için karıncalar gibi çalışılmalıdır.

1.2. DEĞİŞİM BİÇİMLERİ VE TERCİH EDİLEN YOL

Malum olduğu üzere iktidara gelme yöntemleri üçtür: 1. Askerî Darbe. 2. Hukukî yoldan gelme ve darbe yapma. 3. Halk ihtilâli... İdeolocya ve İhtilâl eserinde üçüncü şık işaretlenmiş olup bu hususun zorluğu yanında sağlamlığı ve “büyük inkılâp” ifadesi zikredilir. Üstad’ın “İslam İnkılâbı”⁽¹⁵⁾ ve “Büyük Zuhur”⁽¹⁶⁾ tespitleriyle de bu şıkın işaretlenmesi örtüşür. Ancak şartlar ve imkânlar fırsat verirse diğer şıklar da değerlendirilebilir, herhangi bir şıkka taassupla bağlı kalınmaz. Zaten Mirzabeyoğlu bu mevzuyu incelerken, “biz ‘aksiyon’ mevzuunu, ikinci ve üçüncü durumu göz önüne alarak izliyoruz.”⁽¹⁷⁾ demektedir. Yani iki şıkki birlikte mütalaa etmektedir.

Mirzabeyoğlu, iktidarı koruma kuvvete dayandığı gibi onları bertaraf edip iktidarı ele geçirecek zümrenin bunu kuvvetsiz yap-

mayacağı söyler. Ayrıca silahlı mücadele bu aşamada "hazırlayıcı-koruyucu-yıkıcı" rolleriyle devreye girer. "Hareket için hareket" olmayacağı gibi silahlı mücadele, teşkilatın ve metodun niteliği, kendi hedefleri ve karşıt güçlerin durumuyla alakalı olduğunu söyler.

Çağımızda iktidarı kuvvetli yapan teknolojik sebep ihtilâl-inkılâpçı güçlerin, «oluş tekniği» diye bir metodu benimsemesini ve ihtilâlin yapılış şeklinde değişikliğe gitmesine yol açmıştır. İktidarların çağımızdaki teknik gücü ve "silahların malum terakkisi karşısında silahlı kuvvetlerin karşı olduğu hiçbir hareket başarılmaz" ⁽¹⁸⁾ şeklinde Üstad'ın tespiti "oluş tekniği" diye müstakil bir mevzu doğurmuştur. Üstad'ın bu tespitini tahlil eden ve ondaki manayı tashih ve tasarruf hakkına sahip olan İbda Mimarı Salih Mirzabeyoğlu ise değişim yollarından halk ihtilâli ve bunun muvacehesinde siyasi yolu kullanma tercihindan vazgeçmeyerek, orduya nüfuz ve etkilemenin de ancak gençlik kanalıyla olabileceği şeklinde şerh düşmüştür. ⁽¹⁹⁾ Zaten en güçlü orduların bile kararlı toplum ve gençlik hareketi karşısında çaresiz kaldığını çağımızda gözlemlemekteyiz.

1.3. LİTERATÜR

Üstad'ın İhtilâl isimli eserinin Sentez bölümü, Lider ve Kadro, Nizam ve Disiplin, Teknik ve Usul, Gelecekte İhtilâl vb. başlıkları yanında, ideolocya ve ihtilâl mevzularıyla ilgilidir. Onun Dünya Bir İnkılâp Bekliyor eseri de bu mevzuyla alakalıdır. Üstad'ın Büyük Doğu Cemiyeti eseri de onun inkılâpçı bir teşkilatlanmasına misaldir.

Salih Mirzabeyoğlu'nun ideolocya ve ihtilâl eseri bu mevzuun sistemleştirilmesinin benzersiz örneğidir. Aksiyon davası güdenlerin baş ucu eseridir. Ayrıca onun Bütün Fikrin Gerekliliği eserinin 1. Kısmı ve bilhassa IV. Levha (bölüm) olan Değişim Biçimleri zikredilmelidir. Yine onun Kavgam I eserinde 2. Levha olan İBDA Kadrosu, Üç Işık eserinde Üç Işık konferansı, Adımlar kitabında İbda'nın cephe esprisi vs., Tarihten Bir Yaprak eserinde ise 4. Levha olan Sentez'de ve Tilki Günlüğü eserinin bazı ciltlerinde ideolocya ve ihtilâl bahisleri bulunmaktadır.

2. BÜYÜK İSLAM STRATEJİSİ VE CEPHE DAVASI

Büyük İslam stratejisinin ana ilkesi "cephe davası"dır. Bu bahis İbda'nın temel eseri İbda Diyalektiği'nde "Büyük İslam Stratejisi" başlığında incelenir. Bu strateji aynı zamanda kendinden zuhur ve branşlaşma demektir. Bu strateji, birbiriyle doğrudan organik bağı olmasa da faaliyetlerin birbirini desteklemesi ve aynı havuza akması demektir. Büyük İslam stratejisini, çağımızda İslami topluma hâkim kılmak için gereken teşkilât ve kadronun usul şartı olarak algılayabiliriz. Aksi halde dağınıklık

ve Müslümanların emeklerinin kendi kendinden ibaret kalması mevzubahistir. Müslümanlar "gaye birliği" yanında "hedef birliği" de sağlamalıdır ki aynı nokta tahkim edilsin ve düşmana karşı da aynı noktada güç birliği doğsun.

Bu ilkenin kendisinden yürüdüğü ve kendisini de yürüteceği temel ise Necip Fazıl'ın "varlık sebebi" olan "İslam inkılâbı"dır diyebiliriz. Bu idealin takipçisi ve tamamlayıcısı olan Salih Mirzabeyoğlu ise "Büyük İslam stratejisinin ana ilkesi cephe davasıdır." ⁽²⁰⁾ der. Mirzabeyoğlu, "cephe davası"nın gerekçelendirirken, nice kendi kendinden ibaret faaliyetlerin bir dava etrafında bütünlenmesi ve Müslümanların enerjisinin bir havuzda toplanıp güç birliği ile zafere ulaşması için bu yolu öngördüğünü söyler. Günümüzde emperyalist güçlerin taarruzlarından ve Müslümanların birlik olamamasından şikâyet ediyoruz. İşte şikâyet kalmamak ve çözüm olmak için bu strateji önerilmektedir.

İslam stratejisinin merkezi olarak ise Türkiye işaretlenmiş olup bu da İslam'ın iktidarını burada kurma vazifesi demektir. Ancak ondan sonra İslam âlemine şifa olabileceğimiz anlaşılmaktadır. Zira içeride İslamî temelli bir rejim kurmadan dışarıya katkımız olmaz veya çok sınırlı olur.

NETİCE

Bu ana stratejiye göre cephe davasını idrak edip Anadolu'da İslam inkılâbı ateşini yakmak zorundayız. Önce bu ateşi içimizde yakalım ki etrafımızı aydınlatalım. Zira kendimiz olmadan etrafımızı ve dünyayı arındıramayız.

Bu davayı gönüllü benimsemişsek, aramızdaki sohbetlerin "ideolojik geyik" olmamasına dikkat etmeliyiz. Sohbet ve irtibatlar, faydalı hakikatler çerçevesinde bir aksiyon olarak tahkim etmeyen ve faydasız konuşmalar şeklinde gevezelik olmamalıdır. Mirzabeyoğlu Marifetname eserinde şöyle diyor: "Fikir denen şey bir aksiyonun tohumu olmadıkça neye yarar?" ⁽²¹⁾

Ahbab-çavuşluk ilişkisi ideolojik faaliyet olmadığı gibi hizipçilik de cephe faaliyeti değildir. Yandaşlık yapmak, gönüldaşlık değildir. Kötü ve yanlış kim olursa olsun, ister yakın arkadaşın olsun "gönüldaşlık hakka boyun eğmektir" deyip eleştireceksin. Yoksa "gönüldaş" değil, "yandaş" olursun. Parsacılar uzak durup dava aşk ve heyecanını yenilemenin yollarını arayacak-sın!

Öte yandan "Allah için sevmek, Allah için buğz" ölçüsünü bütün ilişkilerimize yerleştirmeliyiz.

Kendi oluşumumuzu temin edeceğimiz ve branşlaşmamıza katkı sunacak ortamlarda, kütüphane ve benzeri ortamlarda bulunmalıyız. Dedikodulardan ve sözüm ona

İbdacılardan uzak durmalı, kendi gelişimize ve çalışmalarımıza odaklanmalıyız.

Diğer yandan müzmin muhalefet ve her şeyi eleştirerek varlık bulmak yanlış bir yoldur. Bizde muhalefet ancak fikir içindir. Hakkı teslim etmekten de gocunmamalı. Birbirimize karşı da kıskançlığın doğurduğu muhalefeti yapmamalıyız. Birbirimizi sevmeliyiz.

Büyük Doğu-İbda hem dikey (tasavvuf-iç oluş) hem yatayda (fikir ve aksiyon-dış oluş) aynı anda çalışan bir sistemdir. Onda tasavvuf ve fıkıh birlikte yürür. BD-İBDA, fert ve cemiyet inşasında gerekli fikirler manzumesi demek olan ideolojinin berrak temsilidir.

Hülasa, herkesin bir branşı olmalı ve onda ilerlemeli. Branşlaşmak için önce 4-5 yıl, sonra 5 yıl daha sonra bir 5 yıl daha ve toplamda 15 yıl şart. Ondan sonra bir meleke oluşur ve meyveleri toplamaya başlarsın. Bu süre kimseye uzun gelmesin. Zira Efendi Hazretleri buyuruyor: "Meşgale nimettir. Yoksa şeytan musallat olur."

Hepinizi, iş ve aksiyonuyla İBDA'nın cemiyetini inşa edecek, bir tuğla koyacak gönüdaşlar olarak saygıyla selamlarım.

DİPNOTLAR:

- (1) Necip Fazıl Kısakürek, İdeolocya Örgüsü, İstanbul: Büyük Doğu, 2017, s. 119, 175 ve 207.
- (2) Necip Fazıl Kısakürek, İdeolocya Örgüsü, s. 285-386.
- (3) Necip Fazıl Kısakürek, İdeolocya Örgüsü, s. 567.
- (4) Necip Fazıl Kısakürek, Dünya Bir İnkılâp Bekliyor, İstanbul: Büyük Doğu, 2014, s. 10.
- (5) Necip Fazıl Kısakürek, Rapor 3/4, İstanbul: Büyük Doğu, 2009, s. 54.
- (6) Salih Mirzabeyoğlu, İdeolocya ve İhtilâl, İstanbul: İbda, 2017, s. 155.
- (7) Necip Fazıl Kısakürek, İman ve Aksiyon, İstanbul: Büyük Doğu, 2008, s. 11.
- (8) Salih Mirzabeyoğlu, İdeolocya ve İhtilâl, s. 7.
- (9) Salih Mirzabeyoğlu, İdeolocya ve İhtilâl, s. 17 ve 27.
- (10) Necip Fazıl Kısakürek, İdeolocya Örgüsü, s. 568.
- (11) Salih Mirzabeyoğlu, İdeolocya ve İhtilâl, s. 36.
- (12) Salih Mirzabeyoğlu, İdeolocya ve İhtilâl, s. 128.
- (13) Salih Mirzabeyoğlu, Necip Fazıl'la Başbaşa, İstanbul: İbda, 2019, s. 32.
- (14) Salih Mirzabeyoğlu, İdeolocya ve İhtilâl, s. 149.
- (15) Necip Fazıl Kısakürek, İdeolocya Örgüsü, s. 119, 175 ve 207.
- (16) Necip Fazıl Kısakürek, Rapor 5/6, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2015, s. 67.
- (17) Salih Mirzabeyoğlu, Bütün Fikrî Gerçekliliği, İbda Yayınları, İstanbul, 2017, s. 115.
- (18) Necip Fazıl Kısakürek, İhtilâl, İstanbul: Büyük Doğu, 2017, s. 382.
- (19) Salih Mirzabeyoğlu, İdeolocya ve İhtilâl, s. 105.
- (20) Salih Mirzabeyoğlu, İbda Diyalektiği, İstanbul: İbda, 2018, s. 229.
- (21) Salih Mirzabeyoğlu, Marifetname, İstanbul: İbda, 2019, s. 25.

“İMAN VE İSLÂM ATLASI” ÇERÇEVESİNDE ŞEKİL VE RUHUN İMTİZACI

■ Oğuzhan Kulaksız

Üstad Necip Fazıl Kısakürek'in tefekkür sistematigi, İslâm'a muhatap anlayışın usulünü tayin eden efradını câmi, ağıyarını mâni bir yapı arz eder. Onun “İman ve İslâm Atlası” adlı dev eseri, fıkıhı dondurulmuş bir kalıplar manzumesi olmaktan çıkarıp, hayatın her şubesine canlılık katan mutlak bir ruh mimarisi olarak ortaya koyar. Bu eser, klasik bir ilmihâl formatının ötesine geçerek fıkıh, kelâm, tasavvuf ve hadis ilimlerini hikmet-i teşrîi zaviyesinden mezceden kurucu bir metin vasfı taşır. Eser, şekil ile ruhu, amel ile hikmeti mezcetmek fikrinde olup âdeta yeni bir ilmihâl tarzında inşa edilmiştir.

Üstad, dini kaba bir yasaklar listesine hapsedenleri “ham yobaz ve kaba softa” sıfatıyla teşhir ederken, fıkıhın özünde kâinatı kucaklayan muazzam bir hikmet nizamı olduğunu bütün haşmetiyle gösterir. İslâm'ın değişmez esaslarıyla çağın getirdikleri arasındaki o ince çizgiyi “bid'at” ve “içtiha” kavramlarıyla keskin şekilde ayırır. Dini modern çağa uydurmaya kalkınlarla, onu donuk bir tarihî kalıba hapsedenleri “çifte yobazlar” diyerek aynı kefedeye toplayıp reddeder.

Büyük Doğu idrakinde fıkıh, sadece beden hareketlerini düzenleyen bir dış nizam olmaktan bütünüyle sıyrılarak insanın iç dünyasını inşa eden bir ruh mimarisi hüviyetini kazanır. Zâhirî fıkıhın kuruyup gitmemesi için bâtin kâhramanlarının feyzine ve iç vecdine muhtaç olduğu, fıkıh nizamının ancak “dış ölçü” ile “iç vecd”in mühürlenmesiyle kâim olacağı kat'i surette belirtilir. Çağın temel problemi İslâm'ı dönüştürmek değil, İslâm'a kayıtsız şartsız, pazarlıksız bir teslimiyetle intibak etmektir. “Yemekler değişir, ekmek değişmez” ölçüsü, fıkıhın özüne dair değişmez hükümler ile onların tatbik biçimleri arasındaki muazzam sınırı çizen bir Büyük Doğu ölçüsüdür.

KASKATI KALİPLERDEN YAŞAYAN NİZAMA

İbadetler, maddeyi ve bedeni ruhun emrine vererek insanı doğrudan ilâhî nizamla raptetme hamlesidir. Bu ruh mimarisinin mutlak zirvesi olan namaz, yeme içmeden kesilmesiyle orucu, dünya kelâmını terk etmesiyle itikâfı, bedenî enerjiyi Allah'a tahsis etmesiyle zekâtı ve tahiyat oturduğundaki sırrıyla hacı remzlendiren küllî bir sentezdir. Şuursuzca icra edilen ibadeti, karnına teyp oturtulmuş “kurgulu bir robota” benzetilen Üstad, namazın ruhî disiplinini “Na-

maz aşkının yarasına asla kabuk tutturmamak” düsturuyla mühürler.

Fıkıhın o kaskatı ve donuk anlaşılan yapısına en büyük neşter, “dış dolgusu” mevzusunda vurulur. Hanefi fıkıhında ağız içinin yıkanmasının farziyeti karşısında yüzeysel kıyaslar yapanları, “hadlerini bilmeden müçtehitliğe kalkışanlar” diyerek şiddetle tenkit eder. Çözüm, fıkıhı zorlama yorumlardan kurtarıp Hak mezhepler arası taklit ruhsatının o engin rahmetine (Şafî mezhebinden istifadeye) sığınmaktır. Ancak, “Dinde zorluk yoktur ama uydurma kolaylık da yoktur” ihtarıyla, fıkıhın sınırlarının keyfi aşılamayacağını da esasa bağlar.

İslâm'ın içtimâî ve iktisadî nizamı ise zekât ve oruç ibadetleriyle tebellür eder. Zekât, malı mecburî bir deverana sokarak servetin urlaşmasına (hipertrofi) mâni olan asıl iktisadî dinamiktir. Oruç bahsinde ise hilalin görülmesi (rüyet) şartını savunarak, ilâhî tanzimi kuru bir matematiksel takvime mahkûm etme kibrini yıkar. “İlim yanılabilir, fakat göz, görebildiğinde aldanmaz” düsturuyla rüyeti merkeze alır ve bu mekanik inadı “budala bir nâdânlık” ve çağın içinden fıskıran “kötü bid'at” olarak teşhir eder. Fıkıh, cemiyet dairesindeki bu ahlâkî muvazene ve edep estetiği ile yaşayan bir nizam olduğunu ispatlar.

İNKÂRCI AKLIN İFLASI VE KÂİNATIN EFENDİSİ'NE (SAV) MUTLAK İLTİCA

Eserin “Vecd” kısmı, şer'î iskeletin ve fıkıhı duvarların içine ilâhî aşkın nurunu üfleyen bir ruh aşısıdır. Dinin, sırf kemiyetten ibaret ruhsuz bir makine düzenine dönüşmesine karşı, aklın sınırlarının bittiği yerde başlayan engin bâtinî ufuklara sıçrayışın zarureti ilan edilir. Hakikat sadece “akıl” terazisine vurarak İslâm'ı kuru bir şemaya hapseden akılcı felsefeler ve ahmak reformcular teşhir edilirken, gerçek aklın, akli kullanarak “aşk” pencereleri açmak olduğu mühürlenir.

Mü'min ile kâfir arasındaki o çetin fikrî diyalektikte, küfür cephesinin aslında tezatsız bir bütün olmayıp aykırılıklar içinde parçalanmış bir sefalet tablosu olduğu ifşa edilir. Kâfirin hezeyanlarına mukabil, yeryüzündeki en sade mü'minin kalbinden fıskıran tek bir “Allah” nidasının ve bedahet hissinin bütün küfür yığınına berhava etmeye yeteceği belirtilir. Bütün meçhullerin etrafında pervane olduğu yegâne mutlak hakikatin Allah olduğu, Batılı filozofların çelişkilerinde boğulan siğ aklına karşı bir şamar gibi

iner.

Bu tefekkürün varıp dayandığı nihai ufuk, topyekûn varlık âleminin yaratılış gâyesi olan Kâinatın Efendisi'dir (sav). O'nun (sav) mübarek şemâili, ilâhî ahlâkı, belâgati ve mucizeleri, salt tarihî bir nakil değil, beşerî kemâlin nihaî sınırı ve ilâhî kanunların mutlak kaynağıdır. Mucizeler, nübüvvetin sarsılmaz burhanları olarak aklî bahanelerle reddedilemez; zira Allah'ın mutlak kudreti karşısında muhâl kavramı barınamaz. İbda fikriyatının da merkezine aldığı “Gâye İnsan ve Ufuk Peygamber” suuru, eşya ve hadiselerle tahakküm etmenin yegâne anahatıdır.

ŞEKİLÇİ TAASSUBA KARŞI TAHKİK VE AKL-I SELİM: “TÜTÜN” MESELESİ

Bir fikir sisteminin gücü, karşılaştığı yeni hadiseler karşısında ürettiği fikhî ve ahlâkî reflekslerde gizlidir. Osmanlı'nın buhranlı devirlerinde ortaya çıkan “tütün” meselesi, Büyük Doğu fıkıh anlayışının o ince tahkik metodunu anlamak için eşsiz bir misaldir. İbn Teymiyye çizgisinden beslenen Kadızâdeli zihniyetinin, kahve ve tütünü hiçbir kat'i nassa dayanmaksızın sırf kendi siğ idrakleriyle “mutlak haram” ilan etmeleri, kitleleri boğan bir yobazlık örneğidir.

Bu kaba yasakçılığa karşı Abdülganî en-Nablusî ve Kâtip Çelebi gibi ârif şahsiyetler, akl-ı selimin ve şeriatın müdafaasını yapmışlardır. Nablusî, “Eşyada aslanan ibahadır” kuralı dairesinde kalarak, şer'î delil olmaksızın tütünü haram ilan etmenin bizzat haramı helâl kılmakla eşdeğer bir cürüm olduğunu ihtar eder. Dini sadece kendi kör nefsi- ne uydurarak, matbaaya küfür, bisiklete şeytan arabası diyen zihniyetin, tütün üzerinden halkı dinde olmayan yasaklarla boğması İslâm'ın ruhuna aykırıdır.

Necip Fazıl, bu tahkik süzgecinden geçerek İman ve İslâm Atlası'nda tütünü zâtı itibarıyla mübah sınıfına dâhil eder. Tütünü yasaklamaya kalkışan zorlama kıyasları reddederken, mevzunun sıhhi boyutunun şahsa bağlı olduğunu, ancak akl-ı selim ölçüsüyle içmemenin daha makbul sayıldığını kısa ve net bir fikhî tercih olarak ortaya koyar. Tütün aslen “mübah” dairesinde olsa da, ferdin mizacına, sıhhatine ve etrafına verdiği ezaya göre şahsî plânda mekruh yahut haram hükmünü alabilir. Hakikî bir dâvâ adamına düşen ise, şüpheli alanlarda fikhî ruhsatlara sığınarak mazeret üretmek değil, “azimet” prensibine sınıksız sarılarak nefsinin mutlak bir disiplinle terbiye etmektir.

İNKILÂP YOLUNDA FAALİYETLER

LEMAN DAVASINDA KARAR ERTELENDİ

Leman Dergisi'nin 26 Haziran 2025 tarihli sayısında yayımlanan, Peygamber Efendimiz'i ve Hz. Musa'yı tasvir etmek suretiyle hakaret eden karikatürü kamuoyunda büyük bir öfkeye yol açtı. Gazze'deki soykırımın sorumluluğunu peygamberlere yükleme amacı taşıyan bu karikatüre tepki gecikmedi. İstanbul Beyoğlu'ndaki dergi binası önü, Büyük Doğu Akıncıları Derneği'nin çağrısıyla toplanan Müslümanların protesto eylemine sahne oldu. Leman Dergisi önünde konuşma yapan Büyük Doğu Akıncıları (BDA) İstanbul İl Başkanı Alper Kaan Aykut, "Allah Resulü bizim canımızdan, kanımızdan, malımızdan değerli. Biz onun uğruna can vermeye de can almaya da hazırız. Burası Müslüman Anadolu toprağı. Herkes şunu unutmasın. Ya biz gideceğiz ya onlar gidecek. Ya onlar ölecekler ya biz öleceğiz." ifadelerini kullandı. Olayın ardından başlatılan hukuki süreçte, 2 Temmuz tarihinde Leman Dergisi Yazı İşleri Müdürü Zafer Aknar, Müessese Müdürü Ali Yavuz ve grafiker Cebail Okçu "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama" suçundan; karikatürist Doğan Pehlevan ise bu suçun yanı sıra "Cumhurbaşkanına hakaret" suçuyla tutuklanarak cezaevine gönderildi. Ancak laik rejimin köhne adaletin Peygamber Efendimiz'e edilen hakaretleri umursamayarak tahliye kararlarına imza attı: 26 Eylül'deki tutukluluk incelemesinde Aknar, Okçu ve Yavuz adli kontrol şartıyla serbest bırakıldı. Karikatürist Doğan Pehlevan ise "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik" suçundan 14 Kasım'daki ilk duruşmada tahliye edilse de "Cumhurbaşkanına hakaret" dosyasından ötürü içeride kalmaya devam etti. Bu suçtan da ancak 4 gün sonra, 18 Kasım'da haftada bir imza ve yurt dışı yasağı adli kontrol tedbiri uygulanarak cezaevinden çıkabildi. Bu süreçte İslâmî değerlere saldıran Leman Dergisi ise hiçbir engelle karşılaşmadan yayın faaliyetlerine devam etti.

Buna karşılık, mukaddesatı korumak adına sokağa çıkanlar için bambaşka bir süreç işletildi. Dergi önündeki açıklamaları gerekçe gösterilen BDA İstanbul İl Başkanı Alper Kaan Aykut hakkında

"halkı kin ve düşmanlığa tahrik" suçundan dava açıldı. Davanın Çağlayan 32. Asliye Ceza Mahkemesinde görülen duruşması öncesinde, Müslüman alim, siyasetçi ve yazarlardan Aykut'a destek mesajları yağdı:

Seyda Feyzullah Konyevî Hazretleri: "Peygamber (s.a.v.) Efendimize hakaret eden Leman dergisini protesto eden Alper Kaan Aykut hapis cezası istemiyle yargılanıyor. O akşam oraya giden her bir ferd tüm İslâm alemini temsil ediyordu. Bu kardeşimizi değil; hem tüm Müslümanları hem de bu kardeşimizi tahrik eden, kin ve nefrete sürükleyen leman dergisini kapatın ve çalışanlarını yargılayın. Bu ters yargılamadan vicdanımız sızlıyor. Yapmayın! Gayretullaha dokunur."

Muhammed Şevket Gökşan Hoca: "Alper Kaan kardeşim tüm iman ehlinin duygularına tercüman olmuştur. Anadolu coğrafyasında Hz. Peygambere uzanan eller ile dillere ker vurmali, kanun ve yasa maharetiyle, ümmetin duygu ve hassasiyetlerinin koruma altına alınması zorunludur. Artık bu coğrafyada imani değerlerini savunan mazlumlara kanun maharetiyle zulme dur deme vakti geldi geçmekte."

Emrah Demiryent Hoca: "Kardeşimizin yanında olmak hepimizin boyunun borcudur. Onlar ümmetin namusu için oradaydılar. Namusunu koruyana sen de sahip çıkmak zorundasın ey Müslüman!"

Bedri Gencer: "Türkiye'nin bayrağında ki ay-yıldız Allah-Muhammed'in sembolüdür. Türk askerinin sembolik ismi Mehmetçik, "Hz. Muhammed'in askeri" demektir. Buna rağmen bilmeyen, Peygamber Efendimize (s.a.v.) saldırıyla ilgili hadiselerin Türkiye'de değil, Hollanda'da yaşandığını sanır. Peygamber Efendimize hakaret eden Leman çizimleri serbest. O'nu savunan samimî Müslümanlar "halkı kin ve düşmanlığa tahrik" ithamıyla yargılanıyor. Türkiye'nin lideri hakkında koruma kanunu var. Ama İki Cihan Güneşi, Âlemlerin Seyyidi Peygamber Efendimiz korumasız. Bu, gayretullaha dokunur. İlahî nusretin celbi için acilen Peygamber Efendimizi koruma kanunu çıkarılmalıdır."

HÜDA PAR Gaziantep Milletvekili Şahzade Demir: "O habis yazıları yazan Leman yazarlarının bırakılması, Peygamberimiz (sav) e hakareti protesto edenlerin yargılanmaya devam etmesi büyük üzüntü. Türkiye'ye yakışmıyor. Ödüllendirilmeleri gereken insanların yargılanmaları normal bir şey değildir. İlgililerinin dikkatine."

Çağlayan Adliyesi'nde görülen mahkemede kararın ertelenmesi, adliyede büyük bir dalgalanmaya yol açtı. Karar sonrası koridorlar "Allah'a, Kur'an'a, Muhammed'e can feda" sloganları ve tek-birlerle inledi. Müslüman gençleri susturmak isteyen güvenlik görevlilerinin gözaltı teşebbüsünde bulunması üzerine ise adliyede kısa süreli bir arbede yaşandı.

BÜYÜK DOĞU AKINCILARI DERNEĞİNDE GEÇEN AY

• Büyük Doğu Akıncıları Derneği Konya İl Başkanlığında "İslam Dünyasının Gerileme Tartışmaları" başlığı altında konuşan Prof. Dr. Mustafa Demirci, Batı patentli "geri kalmışlık" söyleminin zihni bir illüzyon olduğunu vurguladı. İslam medeniyetinin somut kurumlardan ziyade kabile bağları (asabiyet) ve ruhi bağlara dayalı "gizli müfredatlarla" işlediğini belirten Demirci, Batı merkezli tasniflerin bu yapıyı açıklamada yetersiz kaldığını ifade etti. İslam'ın felsefe değil, insanı merkeze alan bir hukuk medeniyeti olduğunu dile getirerek modern hukuk fakültelerinde İslam hukukunun dışlanmasını eleştiren Demirci, iki dünya savaşı arasında zirve yapan sömürgeleşme sürecinin kurumsal ve zihni tahribatlarına dikkat çekti. Prof. Dr. Mustafa Demirci, bu sömürge psikolojisinden ve kafalardaki eğri algıdan kurtulmanın tek yolunun zihinde Müslümanca düşünmeyi yeniden öğrenmek olduğunu sözlerine ekledi.

• Büyük Doğu Akıncıları Ankara İl Başkanlığında "Tarih Boyunca Ümmet Şuuru" konulu bir sohbet gerçekleştiren Araştırmacı/Yazar Tarık Sezai Karatepe; İslam dünyasındaki birlik ve cihat ruhunu Talut-Calut kıssası, Talas Zaferi ve Ahilik teşkilatı üzerinden anlattı. 751 yılındaki Talas Savaşı'nın Türk-Arap ittifakıyla

kazanılan ilk ümmet zaferi olduğunu belirten Karatepe; Malazgirt ve Pasinler gibi hak-batıl mücadelelerinin kılıç ve kalemin bütünleşmesiyle taçlandığını ifade etti. Medine çarşısını model alan Ahilik teşkilatının esnaf ahlakını ve Ahi Evran ile Fatma Bacı'nın Kayseri'deki Moğol direnişini aktaran yazar, Ankara'nın geçmişte

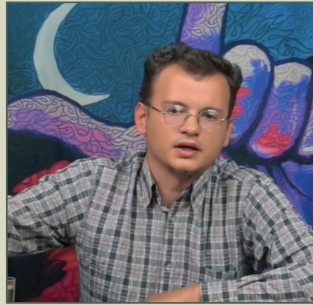

bir "Ahiler Cumhuriyeti" olduğunu vurguladı. Karatepe, günümüzde yok edilmeye çalışılan bu tarihi hafızanın ve sivil dayanışma şuurunun yeniden canlandırılması gerektiğini belirterek sözlerini tamamladı.

• Büyük Doğu Akıncıları Konya İl Başkanlığında "Millî Şahsiyet ve Yeni Türkiye İdeali Bağlamında Eğitim Davamız" başlıklı bir sohbet gerçekleştiren AK Parti Konya Milletvekili ve Eğitimci Latif Selvi; uluslararası sendikacılık tecrübelerinden hareketle millî şahsiyet bilincinin önemine dikkat çekti. Dünyada kendi ülkesine zarar veren devşirme yapılara karşı yerli ve güçlü bir duruş sergilenmesi gerektiğini belirten Selvi; Türkiye'nin Balkanlar, Afrika ve Türk dünyasında cüssesinin çok ötesinde, ümit veren büyük bir potansiyele ve tarihi misyona sahip olduğunu vurguladı. Eğitimin uluslararası parametrelerine

de değinen milletvekili; Türkiye'deki okullaşma oranları, öğretmen kadrosu ve engelli bireylerin eğitimindeki mevcut durumu paylaştı. Yeni Türkiye idealinin ancak bu tarihi hafızayı taşıyan donanımlı ve şahsiyetli nesillerin yetişmesiyle mümkün olacağını ifade etti.

• Aktivist-yazar Asrın Tok, Büyük Doğu Akıncıları genel merkezinde gerçekleştirdiği "Sumud Filosu'nda Yaşananlar" başlıklı sohbette, Gazze'deki hukuksuz ablukayı deniz yoluyla kırmak ve insani yardımları ulaştırmak amacıyla yola çıkan sivil filonun yaşadığı esaret sürecini anlattı; Kıbrıs açıklarında İsrail fırkateynleri ve zodyakları tarafından plastik mermilerle yapılan sert müdahalenin ardından konteynerlerden tasarlanmış hapishane gemilerinde gayriinsani koşullarda iki gün boyunca tutulduklarını, bu süreçte ve sonrasında götürüldükleri Aşdod Limanı ile Kezot Hapishanesi'nde elektroşok, yoğun darp, kemik kırıkları ve köpekli saldırılar gibi ağır fiziksel-psikolojik işkencelere

maruz kaldıklarını belirterek, Türkiye'ye dönüşlerinde adli tıpta verdikleri ifadelerle tüm bu savaş suçlarını uluslararası mahkemelere ve Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne taşıyarak hukuki mücadele başlattıklarını vurguladı.

KISA KISA...

• Kur'an-ı Kerim'in âyetlerini enstrümanlarına alet eden, sicili taciz ve tecavüz iddialarıyla dolu İranlı şarkıcı Mohsen Namjo-o'nun konseri Müslümanlardan gelen tepkilerden sonra iptal edildi.

• İHH İnsani Yardım Vakfı eğitim alanındaki çalışmaları kapsamında Gazze'de ikinci sahra okulunu eğitime açtı.

• Japonya'daki matematik olimpiyatları finalinde Türkiye'yi temsil edecek olan İmamhatip öğrencisi ve hafız Muhammed Demirel, ümmete faydalı bir insan olmak istediğini söyledi.

• Batman'da "Niyet Ettim Örtünmeye, Emrin Başım Üstüne" programında yüzlerce kız tesettüre girdi.

• Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde bir grup öğrencinin hazırladığı LGBT temalı broşürlere güvenlik güçleri "LGBT'nin şeyleri kaldırın. Al bunları al" şeklinde tepki gösterip izin vermedi.

• İstanbul'da hafızlar, icazet törenlerine davet için otobüsle sokakları dolaştı. Vatandaşlar hafızlara büyük ilgi göstererek onları selamladı.

• Diyarbakır'ın Hz. Ömer dönemindeki İslam orduları tarafından fethedilişinin 1387. yıl dönümü kentte yürüyüşlerle kutlandı.

• Erzurum'da hekimler, sağlık çalışanları ve tıp fakültesi öğrencileri, İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarını protesto etmek amacıyla düzenledikleri sessiz yürüyüşlerini 135'inci haftada da sürdürdü.

• Türkiye Yazarlar Birliği İstanbul Şubesi, Prof. Dr. Mim Kemal Öke'yi ağırladı. Kültür, tarih ve düşünce meselelerinin ele alındığı söyleşide Öke, Aylık Baran Dergisi yazarlarından Handan Özduygu'nun sorularını yanıtladı.

İNGİLİZ...

İbrahim Tatlı

İngiliz deyince insanların aklına çok çalışan, çok içki içen, az konuşan, soğuk ve ketum bir millet gelir. Evet, böyledir. İngiliz'in devleti de kendisi gibi soğuk ve ketumdur. Sis perdesi arkasında kendini saklar.

İngiliz milleti sadece kendini sever, kendine inanır, kendine tapar. Geri kalan her şeye karşı nefret, şüphe ve korku duyar. İngiliz'in böyle bir haleti ruhiyeye sahip olmasının sebebi bence —bu benim kendi görüşüm— ada halkı olarak İngilizlerin çok uzun asırlar boyunca esaret hayatı yaşamış olması ve hep dışarıdan, Avrupa'dan gelen saldırılarla boğuşmuş olmasıdır.

Milattan itibaren bakarsak İngilizler, Milattan Sonra 40'lı yıllarda Roma işgaline uğradılar. Tabii o zaman Keltler vardı sadece, Kelt kabileleri. 400 yıla yakın bir süre böyle bir işgal sürdü. Peşinden de doğudan gelen Hun tehlikesi karşısında Romalılar geri çekilince Anglo-Saksonlar geldi; Cermenlerin Angl, Sakson ve Jüt kabileleri. Bunlar gelip adaya yerleştiler. Tabii oradaki Keltleri biraz ezdiler, dışladılar ve kendileri küçük krallıklar kurdular. Zamanla yavaş yavaş Keltlerle Anglo-Saksonlar biraz karışmaya başladı. 700'lü yıllardan itibaren bu defa Vikinglerin saldırısına uğradılar ve Viking saldırıları hiç bitmedi. Çok nadiren İngilizlerin

galip geldiği oldu ama genelde Vikingler galip geldi ve adayı yönetmeseler bile İngiliz halkında dışarıdan gelen saldırılara karşı hep bir korku oldu.

Nihayet 1066 yılında İngiltere, Fransa'dan gelen, Fransızca konuşan, Viking kökenli Normanların işgaline uğradı ve Anglo-Sakson aristokrasisi neredeyse katliamla yok edildi. Böylece 300 yıldan fazla sürecek bir Norman hakimiyeti söz konusu oldu. Hem İngilizce Fransızcanın işgaline uğradı hem de Avrupa kültürü İngilizlerin içine işledi. Ama geçen zaman içerisinde de Normanlar, azınlıkta bir millet olarak yavaş yavaş Anglo-Saksonlarla karıştılar ve 1500'lere gelindiğinde İngiliz milleti artık kendi tekevvününü tamamlamış bir millet haline geldi ve ilk defa ada dışından olmayan, ada halkına ait bir hanedan İngiltere'yi yönetmeye başladı.

O vakte kadar hep saldırılarla ve işgalcilerle uğraşmış olan İngilizler, herhalde şöyle bir psikolojiye gömüldüler: "Biz bir daha esir düşmeyeceğiz. O halde esir düşmemek için bütün dünyayı bizim esir almamız lazım." Bu söylediğim şey tamamen benim kendi görüşüm ve bir manifesto gibi madde madde sıralanmış bir belgeye bağlı değil, İngiliz milletin ruhunun derinliklerine işlemiş bir duygudur. İngiliz,

İngiliz milleti sadece kendini sever, kendine inanır, kendine tapar. Geri kalan her şeye karşı nefret, şüphe ve korku duyar.

dış dünyayla ilgili alacağı her kararı bu duygunun süzgecinden geçirir; öyle ki artık refleks olarak her türlü hareketlerine, siyasetine, düşüncesine, bilimine ne varsa hepsine işlemiştir bu.

İngilizler 1530'larda—o zaman Kral VIII. Henry—ilk aksülamelini başlatıyor. Vatikan'daki Papa'yı tanımadığını ilan ediyor Kral ve kendisi Anglikan Kilisesi diye bir kilise kuruyor. Yani bir ülkeye ve bir millete ait bir kilise. Gene Katolik ama Papa'yı tanımıyor. Yani böylece ne oluyor? Avrupa'dan gelen önemli bir şey, kültürel bir öge, dini öge, reddedilmiş oluyor İngilizler tarafından. Peşinden gene onun kızı, meşhur Kraliçe I. Elizabeth, Protestan mezhebinin kabul ediyor ve İngiltere'de Protestan mezhebi resmi hale geliyor. Zaten İngiliz milleti ciddi şekilde Protestan mezhebinin kucaklamış, ondan sonra Katolikler zulüm görmeye başlıyor. Beraberinde—1500'lerin son çeyreğinde oluyor bu—Hollanda'daki Protestanlara da destek veriyor Kraliçe. Böylece Hollanda krallığını da karıştırmaya çalışıyor. Artık İngilizler adeta dışarıya çıkmaya çalışan bir devlet gibiler.

O sıralarda İspanyollar denizlerde çok güçlü ve Amerika kıtasında büyük sömürgeleri var. Francis Drake var, İngiliz korsanı, Kraliçe'nin emriyle hareket ediyor ama görünürde İngiliz bayrağı

taşıyor. Bu adam bol miktarda İspanyol gemisini yağmalayıp ne kaldırırsa onların elinden, getirip İngiltere'nin hazinesine bırakıyor. Bu gidişe bir dur demek isteyen İspanya Kralı II. Felipe, büyük bir donanmayla İngiltere'yi işgal edip defteri kapatmak istiyor. 1588 yılında büyük bir İspanyol donanması İngiltere'ye hücum ediyor. Tabii o zaman İngilizlerin gücü İspanya'ya göre mukayese kabul edecek durumda bile değil. Ama İngilizler çok iyi savaşımlar. Yani savaşı kazanmak için gereken cesaret, fedakârlık, metanet, hepsi onlarda var. İspanyollar da gayet gururlu, "Zaten biz bunları yeneriz, kim bu İngilizler?" diye gelmişler, savaşı kaybettiler. İngilizler bilek hakkıyla kazandı. İngilizlerin ilk ölüm kalım savaşı budur. Ondan sonra bir daha İngiltere'ye böyle bir saldırı olmadı yüzyıllar boyunca, ta ki Hitler gelip havadan bombardıman edene kadar.

Böylece İngilizler artık rüştünü ispat etmiş, güçlü bir krallık ve denizlerde de güçlü bir devlet olarak dışarı çıkmaya başladılar. Şimdi ben kısaca böyle bir 20. yüzyıla kadar siyasi hikayesini bir özetlemeye çalışacağım, sonra İngilizlerin fikri olarak derinliğine ve işte siyasetine temas etmeye çalışacağım.

Ondan sonra İngilizler, Kuzey Amerika kıyılarında sömürgeleştirme faaliyetlerine başlıyorlar hızlı şekilde. Köle ticareti, ondan sonra uzak denizlere seferler tertip ediyorlar. Avustralya'ya vesaire her yere gidiyor adamlar. Ve 1600'lerde bir taraftan bunları yaparken bir taraftan Hollandalılarla, gene zaman zaman İspanyollarla denizlerde mücadeleleri devam ediyor.

Ama içeride bir iç savaş vuku buluyor. İngiliz kralları zamanla fikir değiştirip tekrar Katolik mezhebine dönmeye kalkışınca, o zaman İngiliz Parlamentosu da Protestanların elinde, onlar isyan ediyorlar ve Katolik kralı indirip idam ediyorlar 1600'lerin ortalarında. Hatta bir 10 yıl kadar İngiltere'de cumhuriyet hâkim oluyor. O zaman Oliver Cromwell diye bir adam var, çok karizmatik, güçlü bir lider, onun ölümüyle beraber Parlamento şunu fark ediyor: "Biz kralsız yaşayamayız." Ve dış ülkelere de müdahale tehlikesi doğuyor, herkes bir kral getirmeye çalışıyor eski hanedanlardan. O zaman kendileri bir kral getiriyorlar İngiltere'ye, Protestan kalmak ve Parlamento'nun yetkileri

de yerinde durmak şartıyla. 1688'de bu iş tamamlanıyor ve buna kendileri "Görkemli Devrim" diyorlar İngilizler. Yani böylece İngiliz milleti ve devleti kendisini her türlü fikri, dini, siyasi neyse her yönden tamamlamış oluyor, artık tam muhkem hale geliyor. Burada büyük bir ihtilal ve inkılap hadisesi var, bu ayrıca değerlendirilmesi gereken bir şey.

Ondan sonra İngilizler artık daha hızlı ve kuvvetli şekilde dışarıya çıkıyorlar. Bir taraftan iç savaş sırasında zaten Hollandalılarla falan mücadele ettiler ve kaybetmediler. Sonrasında, 1700'lerde hem bir taraftan masonluğu kucaklıyor İngilizler—buna ayrıca temas edeceğim—hem Yahudi ve mason sermayesini İngiltere'ye çekiyorlar. Hem bir taraftan Fransızlarla, İspanyollarla, Portekizlilerle, Hollandalılarla savaşımaya devam ediyorlar. Bazen birini müttefik yapıp diğerine karşı, bazen de diğer savaştığını bu defa eski müttefikine karşı kullanarak savaşımaya devam ediyorlar ve 1800'lere geldiklerinde İngilizler denizlerde tartışmasız galip hale geliyorlar. İspanyolları yenmişler, Fransızları yenmişler, Hollandalıları yenmişler. Bütün güçlü denizci devletlerin hepsi diz çökmüş.

Avrupa'nın hemen burnunun ucunda dışlanmış bir adayken, böyle bir coğrafyada yaşamayı avantaj haline getirmiş İngilizler, denizlerde güçlü olmayı başararak. Hiç kimse İngilizlere saldıramıyor ama İngilizler herkesi yeniyor. Ne oluyor? Peyderpey İngilizler gidip diğer yendikleri devletlerin elinde bulunan sömürgeleri de, gücünün yettiğini gasb etmeye başlıyor. Böylece artık bir taraftan Kuzey Amerika, bir taraftan Avustralya ve nihayet 1700'lerin ortalarında ve 1800'lere girdiklerinde Hindistan ellerine geçmiş. Sonuçta İngiltere büyük bir sömürge imparatorluğuna dönüşüyor. Böylece hem ekonomik güç, hem siyasi güç, hem askerî güç; yani bir gün gelip de dünyanın merkezine girebilmeleri için lazım olan ne varsa hepsini dışarıdan toplamış oluyor adamlar. Başkalarının da dışarı çıkıp güçlenmesine izin vermiyorlar.

1800'lere gelindiğinde artık Avrupa siyasetinin içine girecek ve bir taraftan Ortadoğu, bir taraftan Avrupa'yı dünyanın merkezi kabul edersek, buralara sirayet edebilecek bir güce erişmiş. Zaten dışarıda da artık gidecek pek bir yer kalmamış, artık buraya gelmesi lazım. O zaman bu işi

siyaset yoluyla yapmaya başladılar.

Napolyon Savaşları ile beraber, 1800'lerin başlarında Fransızlara karşı Avrupa'da büyük bir korku oluştu. Çünkü Napolyon, Fransa'dan çıktı, Moskova'ya kadar gitti. Almanları yendi, Rusları yendi. Sonunda kaybetti ama herkeste bir Fransız korkusu oluşmuş. O zaman Almanlar, yani Prusya, Avusturya İmparatorluğu, bir taraftan da Rusya Çarlığı; bunlar Fransızlara karşı ittifak kurmuş. Burada yalnız olan kim? Fransa. O ittifaka İngilizler de dahil olmak istemiş ama buna Almanlar falan izin vermemişler, zaten ihtiyaçları da yok. Bu defa ne oluyor? 1850'lerde İngilizler çok güzel bir manevrayla Fransızları yanlarına müttefik olarak alıp, bir taraftan da Osmanlı'yla beraber Kırım'a çıktılar, Rusları yendiler.

İlerleyen yıllarda Almanya daha da güçlendi. 1871'de gidip Paris'i işgal ettiler, Alman birliği tamamlandı. Böylece Avrupa'da bir dev doğdu. Halbuki bu Prusya dediğimiz, sonra Almanya olan bu devlet, geçmişte Fransa'ya ve İspanya'ya karşı İngilizlerin müttefikiydi. Yani o 1700'lerdeki büyük savaşlarda Almanlarla İngilizler yan yanaydı. Bu defa İngilizler şunu gördü: "Tamam, biz Avrupa'ya girmeye çalışıyoruz ama Avrupa'da çok büyük bir güç doğdu." O zaman Alman ordusu Fransızları rezil ederek yenmiş ve gidip Paris'i işgal etmiş. Bu görülmemiş bir şey. Yani Paris tarihinde ilk defa işgale uğramış ve o zamanlar Prusya'yı bir askerî güç olarak herkes kabul ediyordu da bu kadar majör bir güç olduğunu kimse fark etmemiş. Bu fark ediliyor.

O zaman İngilizler artık Almanları rakip olarak görüp, daha doğrusu görmeleri gerektiğini fark ederek, hemen Almanları nasıl kuşatacağını düşünmeye başlıyor. Sonra ne yaptılar I. Dünya Savaşı'na girerken eski düşmanları Fransa'yı yanlarına aldılar. Çünkü Fransızlarda Alman korkusu vardı. Diğer taraftan Ruslarla Almanların arası yavaş yavaş Osmanlı siyaseti üzerinden ayrılmaya başlayınca Rusya'yı da yanlarına al-

1700'lerde hem bir taraftan masonluğu kucaklıyor İngilizler—buna ayrıca temas edeceğim—hem Yahudi ve mason sermayesini İngiltere'ye çekiyorlar. Hem bir taraftan Fransızlarla, İspanyollarla, Portekizlilerle, Hollandalılarla savaşımaya devam ediyorlar.

dılar. Ne oldu? Almanya açıkta kaldı. Yani bir tarafta Fransızlar, bir tarafta Ruslar, arkada da İngilizler; Almanya'yı kuşatmış oluyor. Sonra I. Dünya Savaşı oldu. Almanya kaybetti.

Bir de işin Osmanlı tarafı var. Osmanlılar '93 Harbi'nde, 1878'de, meşhur bizim meşrutiyet meclisinin aptallığı yüzünden başlamış olan savaşla yenilmişti. "Size yardıma ve sizi kurtarmaya geldik Ruslara karşı" diye İngilizler geldi, Mısır'ı elimizden aldı, beraberinde Kıbrıs'ı da. O sıralarda Osmanlı'dan aldığı imtiyazla Süveyş Kanalı'nı inşa etmiş olan Fransızların elinden kanalı da aldı. Çünkü Fransızların zaafı meydana çıkmış, artık Alman korkusuyla yaşayan zayıf bir devlet. "İstediğimi yaparım, istediğim gibi kullanırım." İngilizler böyle bakıyor ki bunda başarılı oldular.

I. Dünya Savaşı bittiğinde İngilizler ulaşabildikleri en geniş sınırlara ulaşmışlardı. O zamanki toprakları Afrika kıtası topraklarından çok daha geniş. Yani 30 milyon kilometrekareden daha fazla bir toprak. Çok muazzam bir imparatorluk. Tarihte böyle geniş bir imparatorluk hiç olmadı.

I. Dünya Savaşı bittikten sonra İngilizler emellerine tamamen ulaşmış mıydı? Hayır. Henüz Almanya tamamen yıkılmıştı, çünkü Almanya'yı işgal edecek bir güç yoktu ortada. Bir de Japonya diye bir dev doğdu Pasifik'te.

Adamlar ikinci savaşta ertelediler onların işini ve II. Dünya Savaşı'nda Almanya'yla Japonya'yı yerle bir ettiler. Bir daha ayağa kalkamayacak şekilde yıktılar.

Ama II. Dünya Savaşı bittiğinde İngilizler zayıf düştü, yoruldu. Çünkü çok büyük savaş oldu, yani on milyonlarca insan ölmüş. Hatta Londra bombalanmış, Londra'da da çok insan öldü. Zor bir savaştı. Geri çekilmeye karar verdiler. Kendilerinin yerine, NATO şemsiyesi altında ve Amerika'nın jandarmalığında yeni bir dünya düzeni; bir taraftan da Sovyetler Birliği ile bir anlaşma yapılmış. "Tamam, biz artık böyle devam ede-

lim" dediler ama Amerika kendilerine verilen jandarmalık görevini yapamadı. Çünkü Amerika gerçekten —hani Üstad diyor ya "Amerika ahmak fildir"—gerçekten bir ahmak fil. Sadece kaba kuvvetten ve maddî zenginlikten ibaret ama yönetme sanatını bilen bir devlet değil. Çünkü kendisi zaten İngilizler tarafından kurdurulmuş, bir proje olarak inşa edilmiş, bundan bahsedeceğim, böyle uyduruk bir devlet. Esasında onlar İngiltere'ye karşı bir bağımsızlık savaşı verdiğinde İngilizler uğraşmadı. "Zaten bu bizim çocuğumuz, biz bunları ileride gene kullanırız, bunların kurucuları da mason ve bunların kökü de İngiltere'ye bağlı zaten. Tamam, varsın olsun. Biz sonra bu projeyi dışarıya dayatırız" dediler. Zaten böyle de oldu. İşte bugün cumhuriyet, demokrasi vesaire, garip garip "evrensel değer" diye icat ettikleri her şeyi Amerika üzerinden pazarladılar dünyaya.

70'li yıllara gelindiğinde İngilizler tekrar ipleri ele alabilmek için yavaş yavaş altyapıyı kurmak maksadıyla Amerika'daki sermayeyi Çin'e taşıdılar. O meşhur 1970'lerin başlarında Amerika ile Çin arasında bir ticaret anlaşması var. Güya bu anlaşma Çin'le Sovyetler Birliği'ni tamamen koparıp Çin'i Batı blokuna çekmek maksadıyla yapılmış. Bu tabii Amerika'yı kandırmak için uydurulmuş bir masal. Aslında amaç, Amerika'da şişmiş olan sermayeyi Çin'e taşımak ve Çin'de yeni bir proje inşa etmek. İngilizlerin amacı bu.

50 sene geçti, ortaya Çin diye bir dev çıktı ve orada küresel projeler inşa edildi. Özellikle bütün dünyaya yayılmak istenen "dijital faşizm" denen projenin laboratuvarı Çin'dir. Ve bu artık orada başarılı oldu ve bize doğru gelmekte olan büyük bir tehlike olarak orada duruyor. İnşallah üstümüze gelmez.

Peki sonra Amerika ne oldu? Bunun farkına vardı. "Vay be, hani buradan sermaye gitti, orada da başka bir şey çıktı. Şimdi bizim başımız belada" diye düşündü. Bugün işte Amerika, yani Wall Street gibi yerlere karşı olan, küresel sermayenin yaptığı ve yapmak istediği projelere karşı olan Amerikalı kesim, Pentagon, vs. buna karşı bir hareket yapmaya çalıştı. İşte bugün Trump da biraz öyle şeylerin peşinde ama bütün hareketleri yanlış.

Amerika, İngiltere'nin kendi icat ettiği bir savaşın, bataklığının içine girmiş oldu ve bunu kazanamayacak. Burada da İngilizlerin dünya siyasetine tekrar geri gelebilmek için ve ipleri ele alabilmek için her neyin peşindeyse, önlerinde engel olarak gördükleri Amerika'nın geri çekilmesi isteniyor. İngiltere şu an bunu sağlamaya çalışıyor.

Peki, İngilizler bütün bunları beceriyor, başarıyor; yani 1500'lerden bugüne kadar girdikleri hiçbir büyük savaşta kaybetmemişlerdir. Bu adamlar bunu nasıl becerdi? Bu deha nereden kaynaklanıyor?

Şimdi İngilizleri insanlar, az konuşan, soğuk ve ketum olarak gördüğü için İngiliz'in derinliğini anlamaz. İngiliz milleti entelektüel olarak derin bir millettir. Ama diğerlerinden farkı şu: İngilizler, Avrupalı entelektüellerin "arayıp arayıp bulamamak" şeklinde uğraştıkları işlere güler, istihza ile bakarlar. Kendileri bütün bilim ve felsefeye fonksiyonel olarak bakarlar. Yani, "Biz bilimsel bir faaliyetle uğraşıyorsak, teknolojik bir şeyler icat etmeye çalışıyorsak bunun bize faydası ne olabilir? Biz bundan maddi güç, para, servet ve silah vesaire neyse, bu alanlarda nasıl kâr ederiz?" o gözle bakıyor. Felsefe dediğin hadiseye de, derin meselelere de girebilir İngilizler ama mücerretlerin içinde boğulup kendini kaybetmek yerine, "Biz bütün bu düşündüğümüz meseleleri nasıl dünyevi olarak faydaya dönüştürürüz?" gözüyle bakar.

Fransız ve Alman entelektüelleri mücerret meseleleri tartışmaya çalışırken İngilizler ne yapmışlar? Bireysellik diye bir felsefe icat etmişler mesela. Bunun mimarı John Locke. Tabii bunun Avrupa'da da biraz kökleri var ama İngiltere'de de var, mesela Francis Bacon vasıtasıyla. Ama şu var: Şimdi onların hepsinin kafasında meseleler flu. Yani böyle berrak, net, madde madde sıralanmış, somutlaştırılmış bir proje yok ellerinde. Bunu yapan adam John Locke.

Ne yapıyor bu adam? "Kral olmasın" diyor, "cumhuriyet olsun", "eşit vatandaşlık olsun. Yani "saltanat olmayacak bir daha." Cumhuriyet demokrasi demek değildir, onu da belirteyim. Tamam, saltanat olmayacak, babadan oğula geçmeyecek, güzel. Ondan sonra, hür teşebbüs hakkı olacak, insanlar rahat rahat ticaret ve yatırım

İngilizleri insanlar, az konuşan, soğuk ve ketum olarak gördüğü için İngiliz'in derinliğini anlamaz. İngiliz milleti entelektüel olarak derin bir millettir. Ama diğerlerinden farkı şu: İngilizler, Avrupalı entelektüellerin "arayıp arayıp bulamamak" şeklinde uğraştıkları işlere güler, istihza ile bakarlar. Kendileri bütün bilim ve felsefeye fonksiyonel olarak bakarlar.

alanında istediği gibi teşebbüs edebilecekler. Tamam, bu da güzel. İşte “herkes toprak sahibi olabilsin, toprak mülkiyeti hakkı verilsin.”

Ne güzel değil mi? Zahiren her şey güzel görünüyor. Ondan sonra fikir hürriyeti olsun, herkes fikrini söyleyebilsin. Beraberinde seküler hayat olsun; din, kilise insanların hayatına karışmasın. Yani sadece devlete değil, insanların hayatına da karışmasın. Ve insanlar fert fert kendi mutluluğunun peşinde koşsun. Şimdi madde madde sıralanmış bir proje var burada. Zahirden bakınca da Avrupalı bir insan için her şey ne güzel değil mi? Ama aslında güzel değil.

Şimdi düşünün; mesela Fransa Katolik bir ülke değil mi? Herkes Katolik. İşte başında kralı, kilisesi vesaire, lordlar var, toprak onların elinde; köylüler var, şehirlerde zanaatkârlar var. Her şey yerli yerinde. Şimdi cumhuriyet deyince ne oluyor? Kral gidiyor. Eşit vatandaşlık falan diyorsun; soylu ile köylü farkı kalmıyor. Ondan sonra toprak mülkiyeti ile beraber toprak sahibi olan zadegan sınıfı, lordlar gürültüye gitmiş oluyor, herkesin toprağı oluyor. Fikir hürriyeti; herkes istediğini söylesin. İyi de zaten burası kendi ülkesi, kendi milleti ise kendi dünyası içerisinde istediğini zaten söylüyor. Fikir hürriyeti dediğin şey ne? Bunların dışında olan şeyleri söyleyebilme. Bu nedir? Buraya fitne fesat getirir, başka bir şey getirmez. Seküler hayat dediğin de Katolik Kilisesi insanların hayatına karışıyor; sen bunu kaldırırıyorsan haliyle adamlar dinlerinden sıyrılabilir. Bir yerde bir kontrol varsa, o dinin gölgesindeki insanların da eğer memnuniyetsizlikleri varsa onun dışına çıkması pek mümkün değildir. Böylece toplum düzeni sağlanmış oluyor, o devlet için kendi nizamı yerinde duruyor. Ama sen bu şartları getirdiğinde ve en sonunda da herkes kendi mutluluğunun peşinde koşsun dediğinde; bana ne kraldan, bana ne papazdan, bana ne kiliseden, lordlardan falan... Ne oluyorsun aslında? Paramparça oluyorsun.

Peki İngilizler bu projeyi icat etmişler, kendileri uygulamışlar mı? Hayır. Yani İngiltere’de kral durdu. Ama bütün dünyaya kralsız olun dediler. Kendi uydurdukları kilise durdu. Nasılsa o kiliseye bütün dogmaları aşıl原因 veya uyduran, icat edip tekrar

manifesto haline getiren gene kendileri; Protestanlık, püritenlik vesaire. İngiliz Kilisesi’nde her şey serbesttir gibi. Çünkü işine geliyorsa, dedim ya, İngiliz kendini sever, kendine inanır, kendine tapar. “Benim için bu mantıklı mı? Bana fayda getiriyor mu? Tamam kardeşim, ben böyle oluyorum” der İngiliz. Hiçbir şekilde öyle kasmaz, uğraşmaz.

Şimdi kiliseyi de geçtik. Toprak mülkiyeti falan deyince de önce toprak mülkiyetine biraz zorla izin verilmiş İngiltere’de. Sonra köylüler topraktan çıkarılıp bu defa işçi yapılmış. Çünkü üretim vesaire için onlara bu köylü lazım. Aslında insanlar şehre gönderildiğinde daha iyi bir hayat yaşayacağını zannederken, toprağından kopmuşken, başka bir kölelik icat edilmiş oldu.

Şimdi esas olarak İngilizlerin kilisesi ve kralı yerinde durdu. Zaten bunlar yerinde olduktan sonra diğerlerinin çok da önemi yok. Ama orada özel teşebbüs dediğin şeye kendileri izin verdiler. Bu herkes için izin verilebilecek bir şey. Bundan kâr gelir. Çünkü İngiliz diyor ki: “Parası olan yatırım yapsın, teşebbüs etsin, para kazansın; ben vergi alayım, benim hazinem dolsun, benim insanlarım zengin olsun, ben güçlü olayım” vesaire. Bir tek bu, dışarıya yaydıkları kötü bir şey değil. Zaten İslâm’da da hür teşebbüs diye bir şey var. Tabii ki ben kontrolsüz zenginleşmeden falan bahsetmiyorum.

Şimdi bu adamlar bu projeyi nerede uyguladılar ilk olarak? Amerika’da. Amerika kıtasındaki sömürgelerde İngiliz vatandaşları var. Yani İngiltere’den gitmiş adamlar var, hepsi Protestan neredeyse. Bunların hepsinin toprağı vardı orada. Henüz İngiltere’de insanlar toprak sahibi olmaya başlamamışken Amerika’ya gidenlerin hepsinin toprağı var, geniş topraklar. Ondan sonra “şu lord, bu baron” falan diye bir şey yok Amerika’da. Hâlihazırda başlarında kralları var ama kral çok uzakta, Londra’da. Bu adamların kraldan hiç haberi yok. Aslında 1600’lerde ve 1700’lerde Amerika kıtasındaki İngilizler, işte bu WASP dedikleri beyaz Anglo-Sakson Protestan nüfusu, hâlihazırda kralsız, cumhuriyet gibi, toprak mülkiyetine sahip, hür teşebbüs içerisinde. Bir tek sekülerlik biraz gecikmiş; bayağı cadı avları olmuş 1600’lerde,

sonra sekülerlik de gelmiş. Bir taraftan gazeteler çıkıyor, fikir hürriyeti vesaire. Bayağı adamlar dünyaya pazarlamak istedikleri projeyi orada inşa etmişler.

Nihayet bağımsızlık savaşı olduğunda İngilizler fazla uğraşmadan Amerika’yı bu adamlara verdiler. Kurucularının hepsi mason ve hepsinin kökü İngiltere’de. Sonuçta bu adamlar İngiliz çizgisinin dışına çıkmayacaklar ama bu proje İngiltere’den dışarıya pazarlanacak.

Bu adamlar I. Dünya Savaşı’ndan sonra bunu Amerika’ya söylediler, Wilson İlkeleri adı altında: “İmparatorlukları parçalayalım, kralları yıkalım, herkes başsız kalsın.”

I. Dünya Savaşı bitti, adamlar kendi müttefikleri olan Rus Çarı’nı yıktılar. City of London bankası dünyanın parasını verdi Lenin’e. Lenin de, “Tamam, benim sizinle yolum kesişti. Siz bana parayı verin, Almanlar siz de bana destek verin, ben Çar’ı yıkayayım, Çar gitsin, ben de savaşı bitireyim” dedi.

Zaten Rusya çıkınca savaşı devam edecek Amerika vardı. Ayrıca Rus ordusu da hantaldı, işe yaramıyordu. İngiltere bundan bir şey kaybetmedi.

Savaş gümbürtüsünde Rusya’yı yok etti, Çar gitti. Alman kralı gitti, Kayser gitti. Avusturya İmparatoru da gitti. Bunların hepsi aynı zamanda kendisini Roma mirasçısı olarak gören ülkeler.

Zaten Fransız Devrimi ile Fransız kralı da gitmişti; o da Roma mirasçısı olduğunu iddia ediyordu. Osmanlı İmparatoru da gitti. Ortada güçlü hiçbir kral bırakmadılar. Herkese de “Siz cumhuriyet idaresine geçin” dediler. Zaten Almanya’da öyle oldu, Avusturya’da öyle oldu. Osmanlı yıkılıp parçalandıktan sonra yerine çıkan ne kadar devlet varsa hepsine cumhuriyet geldi. Bir iki tane uyduruk Arap krallıkları hariç. Çünkü orada o lazımdı demek ki İngilizlere; buna izin verdiler. Sovyetler Birliği adı altında

I. Dünya Savaşı bitti, adamlar kendi müttefikleri olan Rus Çarı’nı yıktılar. City of London bankası dünyanın parasını verdi Lenin’e. Lenin de, “Tamam, benim sizinle yolum kesişti. Siz bana parayı verin, Almanlar siz de bana destek verin, ben Çar’ı yıkayayım, Çar gitsin, ben de savaşı bitireyim” dedi.

Rusya'da da cumhuriyet kuruldu.

Bütün güçlü krallar yıkılmış, insanlar adeta başsız kalmış ama İngiltere'nin başında hâlâ kral var. Çünkü kral devletin derinliğini sağlıyor ve insanlar onu üstün bir şahsiyet olarak kabul ettiklerinden dolayı "Tamam, Tanrı buna nasip etmiş" diyorlar. "Bu adam kraldır, bunun kanından gelenler kraldır." Hâliyle o tartışmasız bir şahsiyet olunca yönetim, idare ve itaat daha kolay oluyor.

Ama demokrasi olunca "İşte şu kadar insanın oyuyla şu seçildi." Peki az oy alan ne oldu? Seçilemedi. Peki o azınlık ne oluyor? Şimdi bunlar mazlum olmuyor mu? Hani İbda mimarı demişti ya; "tamam, demokrasi de, az oy vermiş olan kesim ne olacak? Şimdi onlar zulüm görmüş olmuyor mu?"

Sonuçta eğer herkesin mutluluğusa, herkesin de ikna olması lazım. İşte krallıkta herkes daha kolay ikna oluyor. Çünkü kral tartışmasız bir şahsiyet. Yani kral bir emir verdiğinde bir kesim ayrıcalıklı, bir kesim altta diye bir şey yok. Ve kralın da tabi olduğu kilisenin emirleri var. Ama cumhuriyet ve sekülerlikle beraber insanların icat ettiği kanunlar ve birilerinin seçtiği adamlar toplumu yönetiyor. Hâliyle toplumun bir kesimi mutlaka bundan dolayı mutsuz oluyor, olmaması da mümkün değil. İngilizler dışarıya bunu satmış, içeride de böyle devam etmiş.

Bir taraftan bakın, İngiliz milleti... O Berkeley diye bir adam var, immateryalizm diye bir tartışma yapmış. Çok derin bir tartışma, çok muazzam bir tartışma. Ama adamlar her ne mücerret şey buluyorlarsa bunu dışarıya pek vermiyorlar. Kendilerine saklıyorlar. Mesela birinci sanayi devrimini başlatanlar bunlar. Önce kendileri makineler yapmaya başladı, sonra dışarıdakiler yapmaya başladı.

Şimdi bu yapay zekâ dediğimiz hadise de aslında küresel şirketlerin başlattığı bir şey. Belli devletlerin elinde değil. Ve onların da derindeki kökleri

İngiltere'de.

Şuna da temas edeyim; İngilizler 1600 ve 1700'lerde masonları ve Yahudileri kucakladı. Ticaret yolları değiştikten sonra Akdeniz'de biriken sermaye Kuzey Avrupa'ya gelmişti, Hollanda'ya vesaire. İngilizler bunları kendi ülkelerine davet ettiler. Zaten masonluğu da kucakladıkları gibi İngilizler en kral masonları da kendileri çıkardılar.

Aslında bir yerde şunu iddia etsem abes olmaz zannediyorum: Masonluğu da ele geçirmiş olabilir bu adamlar. Çünkü zaten inançlı insanlar değiller. İngiliz milleti bir dine inanmak bir tarafa bilakis işlerine geliyorsa, o dinin en sadık müridiymiş gibi de olabiliyorlar ama o rolü oynaması gerektiği için yapıyorlar.

John Locke mesela masondur. O Bacon'lar falan çok önemli adamlar; hep masonlar. Ondan sonra İngilizlerin büyük lordları, büyük ticaret adamları, büyük zenginleri mason. Yani bunlara bakıldığında bunlar Avrupa'dan gelmiş masonlar değiller. Gelenlerden de var ama daha sonra asıl ciddi mason locası güçlü şekilde İngiltere'de kuruluyor. Bunlar Avrupa'da bir yerde yer altında gibilerdi. Ama İngiltere'de açıktan, hem de imtiyazlı şekilde hareket ettiler. Yahudiler de aynı şekilde, onlara büyük imtiyazlar tanındı.

İngiliz kralı bunu neden yapıyor? Hem oradan gelecek sermayeden istifade ediyor, büyük para. Yapacağı seferler, savaşlar, masraflar, bunların finansmanı lazım, bunu buradan sağlıyor. Aynı zamanda uzak ülkelerdeki sömürgelerine nüfus gönderirken orada da para lazım. İnşa edilecek, imar edilecek, yeni yatırımlar yapılacak derken insanların oraya cezbedilmesi söz konusu. "Gidin, orada bir toprak var, gidin oturun, bomboş yer" demek gibi bir şey değil.

Ne oluyor mesela Amerika kıtasında? İngiltere'den gelen zenginler —tabii gönderen de İngiliz kralı—Amerika kıtasında yatırım yapıyor. Demiryolları, köprüler, yollar; uzak tarım arazilerine insanlar gidebilsin ve oradan ürettiklerini de yükleyip gönderebilsinler, satılsın bunlar diye yapılıyor. Ve böylece ne oluyor? Yatırımlarla beraber zenginliğini artırıyor. Vergiler, gelen kaynaklar vesaire derken İngiliz Krallığı sürekli zenginleşiyor, ekonomik olarak servetini artırıyor; beraberinde hem siyasi hem askerî gücünü artırıyor.

yor. Şimdi bu devlet yenilir mi?

Bunların hepsini bir arada yapmış adamlar. İnce siyaseti de... Ona da bir temas etmek lazım. Kiminle savaşacaksa İngilizler yanlarına mutlaka müttefik almışlardır. Mesela İspanya Veraset Savaşları, sonra Yedi Yıl Savaşları; bunlar 1700'lerde oluyor. Bu savaşlar büyük savaşlar. Burada İngilizlerin yanında Almanlar var. Bir savaşta İspanyollara karşı Portekiz'le beraber savaşıyorlar, diğerinde Portekiz'e karşı İspanya ile beraber. Fransa'ya karşı savaşıyor adamlar, sonra Fransa ile beraber Ruslara karşı savaşıyorlar. Yani adamlar ittifak kurma sanatında çok iyiler ve nasıl oluyorsa müttefik olarak aldıkları devleti ya nüfuzları altına alıyorlar ya zayıflatıyorlar ya da bir gün düşman olarak karşısına alıp dövüyorlar. İstisnasız bunu hemen hemen herkese yapmışlar. Almanlara yaptılar, İspanyollara yaptılar, Fransızlara yaptılar.

Şimdi burada İngilizlerin ele geçirdikleri ülkeleri ve müttefiklerini yönetebilme sanatını da üstün bir deha olarak kabul etmek lazım. Bunun kaynağı Osmanlı'dır. Osmanlı pragmatist bir siyaset izlerdi, hem siyasette hem de idarede. Böylece hem komşularıyla iyi geçiniyor, yavaş yavaş nüfuz elde ediyor, derken onu kendisine dahil ediyor veya dahil etmese bile kendi adına, kendi tarafında müttefik olarak kullanmaya devam ediyor. Mesela kimi tekfuruları Osmanlı tımarlı olarak yerinde bırakmış. Orada bakıyor ki Rumlar var, Hristiyanlar var, bunların başında da bu adam var, zaten bunun sözü geçiyor burada. Onu indirip de yerine bir Türk'ü koyup vali yapmak yerine, o adama yönettiriyor orayı. Hâliyle oradaki halk bundan huzursuz olmuyor. Yerine bıraktığı adam da "Tamam, ben yerimdeyim" diyor, o da orayı sahipleniyor.

İngilizler de bunu yapmış mesela. Bir sürü uzak ülkede farklı yönetim sistemleri kurmuşlar. Gene hepsi İngiliz Krallığı'na bağlı olduğu halde, kiminde böyle bir özerk idare, kiminde vali vesaire; bu şekilde yönetmiş adamlar. Yani illa şu şekilde olacak, başka türlü olmaz falan diye kasmamışlar. Osmanlı pragmatizmini almış adamlar. Bu ittifak kurma ve nüfuz elde etme hikâyesi de Osmanlı'dan gelme.

İngiliz kralı her nereye gemiler giderse oradan gelen kaptanlardan mutlaka en az üç tane kitap istiyormuş. Adam-

Ne oluyor mesela Amerika kıtasında? İngiltere'den gelen zenginler —tabii gönderen de İngiliz kralı—Amerika kıtasında yatırım yapıyor. Demiryolları, köprüler, yollar; uzak tarım arazilerine insanlar gidebilsin ve oradan ürettiklerini de yükleyip gönderebilsinler, satılsın bunlar diye yapılıyor.

lar ne yapıyor? Okuyorlar, anlamaya çalışıyorlar, tanımaya çalışıyorlar. Tabii bu sadece bir Rönesans merakı değil. Rönesans'ın okuyanları genelde sadece meraktan okuyordu. Ama İngilizlerin derdi merak edip öğrenmek değil; bunu "bilgi güçtür" esprisi içerisinde kendi lehine kullanmak istiyor adam. Zayıf noktaları neler? Güçlü noktaları neler? Bunlarla nasıl savaşırım? Veya savaşamazsam nasıl iyi geçinirim? Bunları nasıl kullanırım? Hiçbirini yapamazsam bile zararlarına karşı kendimi nasıl korumalıyım? Adam bunu öğrenmeye çalışıyor. Yani aslında istihbarat elde etmeye çalışıyor. Bütün o Avrupa'daki oryantalizmden sonra gelen sosyoloji, tarih vesaire; İngiliz tarafından baktığınızda antropoloji, folklor vesaire, hepsi aslında sadece istihbarat amacıyla çıkmıştır.

Şimdi kaba merakla, "İşte Osmanlılar ne yapmışlar? Aa böyle böyle yapmışlar, aa, iyi falan" demiyor adam. "Tamam" diyor, "evet, biz şöyle yapalım. Osmanlı şurayı kötü yapmış ama bunu da böyle yapmayalım" diyor. Bak, çok güzel bir muhasebe ediyor. Hiç de böyle duygusal davranmıyor adam. Çünkü profesyonel olman gerekiyor.

Mesela Amerikalılar ne yapıyor? "Biz" diyor, "işte şuradan adam satın alalım." Tabii satın aldığı adam en karakterersiz adamdır, çünkü parayla kendini satmış. O yüzden de kullandığı adamlar Amerika'yı rezil ediyor. Amerika her yerde başarısız oldu değil mi? Mesela en son Afganistan'da gördük. Parayla satın aldığı adamlar asker sayısını çok göstermişler de daha çok para cukkalamışlar. Memleketi yönetemediler. Sonra Amerika çekildi gitti, Amerika gider gitmez hepsi kaçtı.

Ama İngilizler öyle değil. İngiliz bakıyor, herkesi ölçüyor, biçiyor, tartıyor. "Tamam" diyor, "şu adamda iş var. Bu şu işleri becerir, şu beceremez." Beceremeyecek bir adama yatırım yapmıyor İngiliz. Becerebilecek, iş görebilecek adama yatırım yapıyor. Ne yapıyor? Gidiyor onunla anlaşıyor. Ve onu her neyin peşindeyse o oyunun içine dahil ediyor. O da orada bir aktör ve kazanan oluyor. Böyle olunca adam rolünü benimsiyor. Yani dikte ettirilen, kendisine emir verilen bir kukla olmaktan ziyade onunla çalışan bir müttelik olarak devam ediyor yoluna. Öyle olunca da adam bırakmıyor ve İngilizler bundan istifade ediyor.

O yüzden bu kadar eski sömürgelere

sahip olan bir devlet olarak İngilizler, dünyanın her tarafında en eski derin yapılara sahip. Beraberinde bilim, teknoloji, ekonomi, askeriye ve siyaset alanlarında derin bağlantıları da kurmuşlar. Bugün hâlâ Pakistan'da, Hindistan'da İngilizce resmî dil. Niye resmî dil? Çünkü o ülkeler İngilizce siz yapamazlar. Çünkü bağlar o kadar kuvvetli ki İngilizceye ihtiyaçları var adamların. Sureta bunlar bağımsız devlet, bağımsızlık verilmiş, ama bu zincirleri kırmaları çok zor.

İngilizler işgal ettiği ülkelerde mutlaka oranın insanlarını, aynı Osmanlı'nın yaptığı gibi, bir dereceye kadar yönetime dahil etmiş. Mesela Fransızlar gidiyor, yakıyor, yıkıyor, öldürüyor, zulmediyor değil mi? Herkes Fransızlara düşman. Amerika zulmediyor, yönetmiyor, herkes Amerika'ya düşman. Belçika, Hollanda vesaire... Ama hiç kimse İngiltere'ye küfretmiyor. İngiltere nereyi yönettiyse, oradaki insanlar nasıl yönetildiklerinin farkına varmışlar galiba; hiçbirisi İngiltere'ye düşman değil. İngiliz bunu becermiş.

Ortaya çıkan şey şu: İngilizler, kendini seven, kendine inanan, kendine tapan bir millet olarak dünyayı kendi istedikleri şekle sokmaya çalıştılar. Ve bunu önemli ölçüde başardılar. Şu an geldiğimiz noktada da bu Hürmüz Boğazı, Basra Körfezi, Amerika, İran, İsrail tantanalarında İngiltere aslında buradaki eski düzenin yıkılmasını ve yeni bir düzenin kurulmasını istiyor. Beraberinde masonluk vasıtasıyla küresel projeleri bütün dünyaya ikame etmek istiyor.

Eğer İngiliz bunu başarırsa bu çok tehlikeli bir şey. Başarabilir mi? Benim kendi şahsi kanaatim, Allah buna izin vermez. Çünkü evet; İngilizler çok akıllı, çok sinsi, çok çalışkan, çok sabırlı bir millet. Doğru. Bu kadar şeyi başarmışlar ama bir taraftan da Allah izin verdiği için olabilmiş. Allah izin vermeseydi herhangi bir savaşta rahatlıkla yenilebilirlerdi. Mesela 1588'de şu rüzgârlar esmeseydi de kral şöyle yapmasaydı da... Hani böyle bazı şeyler var ya, "Öyle olmasaydı böyle olurdu" falan gibi. Doğru, öyle olmasaydı gerçekten başka türlü olabilirdi. Allah izin vermiş, buraya kadar gelmiş. Ama en sonunda her şeyi tam manasıyla hallediyorum, bütün dünyayı tamamen elime geçiriyorum dediği veya öyle zannettiği noktada İngiltere her şeyini kaybedebilir. Hiç belli olmaz bu.

Çünkü insanları bireyselcilik, tama-

men bencillik, kendi içine kapanma falan derken iyice parçalarken, insanların bir taraftan da ufku çok açıldı. Mesela bilgi edinme imkânı artık herkes için eşit. Herkes her şeyi yapabiliyor. Şimdi bir de yapay zekâ diye bir şey çıkardılar ve bu yapay zekâyı kullanmayı bilen bir dahi, oturduğu yerden dünyayı altüst edebilir. Yani her şey olabilir. Ve eski düzeni yıkıp da bir kausun peşinden kuracakları yeni düzen, belki de o kaos yüzünden hiç çıkamayabilir. O da mümkün. İngiltere tam her şeyi hallediyorum derken her şeyini kaybedebilir. Bunun tarihte örneği var.

Tunç Çağı da böyle sona ermişti. Miltattan önce 1200'lerde aniden çöküyor her şey. O zamanlar Musa Aleyhisselam'ın zamanına denk geliyor aşağı yukarı, onun hemen sonrası gibi bir dönem. Dünyada putperestlik hâkim; büyük devletler, merkezi otorite, güçlü ordular, sağlam bir finans sistemi, ticaret ağı ve inanılmaz bir teknoloji var. Büyük ihtimalle tespit edilmemiş ve saklanan teknolojilerden de haberi-miz yok bizim. Çok ileri gitmiş adamlar. Ama birdenbire çökmüşler.

Tam bir isyan zamanı, Allah'a isyan zamanı. İbda mimarı, "Bir şeyle oynarken bozdular" gibi bir şey söylüyor. Yani bunlar artık her ne yapacaksa o dönemde, tamamen insanlığa çok zarar verecek büyük bir şey yapacaklardı herhalde. Başlarına bela ettiler ve yıkıldılar.

Öyle inanılmaz bir yıkım olmuş ki Doğu Akdeniz'de aşağı yukarı 600 yıl tarih yok. Karanlık Çağlar diye bir şey var Yunanistan'da, o kadar zaman zarfında ne olup bittiği bilinmiyor. Öyle yıkılmışlar. Sonra da işte kuzeyden, denizden bazı milletler geldi, işgal etti, yaktı, yıktı deniyor. Tamam ama onların gelebilmesi için önce burada bir boşluk olması lazım. Bunun sebebi meçhul. Tarihçiler böyle garip teorilerle cevap vermeye çalışıyor ama en mantıklısı bile sadece teori, bilinen bir şey yok.

İngilizler, kendini seven, kendine inanan, kendine tapan bir millet olarak dünyayı kendi istedikleri şekle sokmaya çalıştılar. Ve bunu önemli ölçüde başardılar. Şu an geldiğimiz noktada da bu Hürmüz Boğazı, Basra Körfezi, Amerika, İran, İsrail tantanalarında İngiltere aslında buradaki eski düzenin yıkılmasını ve yeni bir düzenin kurulmasını istiyor.

EZANIN YASAKLI YILLARINDA ŞEYH NAZIM'IN MÜCADELESİ

Handan Özduygu

"Ne zaman ezan sesi duyarsam kıyamet günü Sur'a üfürülüştü hatırlarım. Ne zaman kar yağdığını görsem, amel defterlerinin uçuşu gelir gözümün önüne..."

-Rabia

Gece ve gündüzün art arda gelmesi, zamanı belirleyen ay ve güneşin hareketleri ile ilgili ayetlerin bizi düşünmeye davet etmesi insanın ilk gençlik yıllarında belki çok da etkili olmuyor ama yaş aldıkça, zamanı belirleyen bu iki gezegenin hareketlerindeki istikrar, hiç şaşma, aksama olmaması insanı fevkalade acze düşürüyor...

Neticede nesiller geçip gidiyor ama onlar hep orada.

Bu hızlı dönen kadim dünyada, an be an her eylem ve boylamda güneşin hareketlerine endeksli okunan Ezan-ı Muhammedî'yi, tefekkür edebilirsiniz alemin malikinin mührü gibi muazzam bir olay. Güneş ve ayın ilâhî düzeni ile senkronize yankılanan ezan çağrısıyla insan, huzura çıkıyor; göklerin ritmiyle kendi kalbinin ritmini uyumlu hâle getirdiği zaman bir anlamda vahdeti vücudu fark ediyor. Agah olanlar

için bu elbette müthiş bir sahne. Okunan ezana iştirak ettiğimiz zaman adeta online bir bağlantı yaşıyoruz, irtibat sağlıyorsunuz. Aynı anda dinleyen ve tekrar edenler arasında bir vahdet, görünür görünmez bir bağ oluşuyor. O bizi huzura çıkarıyor ve bu muazzam bir zenginlik aslında...

Beş vakit her okunduğunda günün rutininden sıyrılıp manasını tefekkür edebilirsiniz, hakikatin yankısı

olan ve dıştan duyulan bu ses, içteki hakikati uyandırıyor.

Tahayyül ederseniz, herkes kendi dünyasında, kendi işinde iştigal ederken vakit girdiği an Allahu ekber, Allahu ekber nidaları yankılanır alemde. İnsana kendi hiçliği, Allah'ın büyüklüğü ikrar ettirilir. Eşhedü en lâ ilâhe illallah... Allah'tan başka ilah olmadığına şahitlik ederim. Eşhedü enne Muhammeden Resulullah. Muhammed Allah'ın elçisidir. Hayya ale's-salâh. Haydi namaza. Hayya ale'l-felâh. Haydi felaha, kurtuluşa! Allahu Ekber, Allahu Ekber... O an aslında nefeslerin tutulup insanın titremesi gereken bir andır ve o anı kaçırmayalım, ıskalamayalım diye Efendimiz Aleyhisselam'ın: "Okurken müezzinle birlikte ezanı tekrar edin!" emri vardır... Böylece iman tazelenir, kurtuluşun sadece namazla mümkün olduğu bilgisi üzerinden namaza geçilir. "Seni aramam için beni uzağa attın, alemi benim, beni kendin için yarattın" ifadesinde olduğu gibi buluşma anı olarak kıyam, rükû, secde ve tahiyat edilir... Çoğunluğun anlayamadığı bir duygu olsa da kayıtlarda bir namazdan sonra diğer namaz vaktini hasretle bekleyenler bilgisi var...

Cabir ve Ebu Hureyre'den nakledilen o meşhur hadis:

"Ne dersiniz? Birinizin kapısının önünde bir nehir olsa da o kimse her gün bu nehirde beş defa yıkansa, kirinden bir şey kalırmı?" Sahâbiler:

– O kimsenin kirinden hiçbir şey kalmaz, dediler. Resul-i Ekrem:

– "Beş vakit namaz işte bunun gibidir. Allah beş vakit namazla günahları silip yok eder." buyurdular...

Bu misalle, sadece günah kirinden arınma değil, aynı zaman-

da gizli şirke vesile olan, olası tüm anlam değerlerin kayması ihtimaline karşı dünya hayatı, insan, iman; tüm mevhumlar yerli yerine, her şey merkezine oturtulur. Bu itibarla Ezan-ı Muhammedî, Müslümanların hayatında olmazsa olmazlarıdır. Esasen ezanın beş vakit okunması, "İman etmekle salıverileceğinizi mi sandınız?.." ayetinin açılımı gibi. Kendi inisiyatifimizde, kendi tercihlerimizle değil, Allah'ın emirleri doğrultusunda yaşamamız gerektiğinin hatırlatıcısı, ikaz edenidir bir yerde...

Böyleyken biz ülke olarak malesef kutsalımıza kasd edilen dönemler yaşadık. Geçtiğimiz ay Haziran'ın 16'sı ezanın yeniden Arapça okunmasının yıl dönümüyüdü. 3 Şubat 1932 akşamı, hem de "Kadir Gecesi"nde Mustafa Kemal'in talimatıyla başlamış, daha sonra ezan okuyanlar kamu düzenini bozuyor iftirasıyla 23 Mayıs 1941 günü, Türk Ceza Kanunu'nun 526. maddesi'ne "Ezan okuma cezası" da eklenmişti: "Şapka iktizası hakkında 671 sayılı kanunla Türk harflerinin kabul ve tatbikine dair 1553 sayılı kanunun koyduğu memnuiyet veya mecburiyete muhalif hareket edenler veya Arapça ezan ve kâmet okuyanlar, 3 ay hapis veya 200 liraya kadar para cezası ile cezalandırılır." diye hükme bağlanmıştı. Bu olayı tarih itibarı ile geçmişte yaşanan bir olay gözüyle bakmak elbette yanlış olur; geçirdiğimiz son genel seçim öncesi CHP'nin seçimi kazandıkları takdirde yapacakları listesinde ezanı eskide olduğu gibi Türkçe okutacaklarını se-

Serbest kaldığı zaman Lefkoşa Camii'ne giderek yine Ezan-ı Muhammediyi okuyor. Bu olay resmî makamları çok kızdırıyor ve aleyhine dava açılıyor. Dava günü beklenirken genç Şeyh Nazım, Lefkoşa ve civar beldeleri dolaşarak her camide ezan okumaya devam ediyor, neticede açılan davaların sayısı 114'ü buluyor.

çim kampanyasında milletvekillerinden biri fütursuzca dile getirmişti. Bu olmayacak hak ihlali, hâlâ birilerinin hayallerini süslüyor maalesef...

Şapka Devrimi'nde yaşanan idamlardan sonra üç ay hapis, 200 lira cezayı kimseler göze alamazken, 18 yıl devam eden bu zulmü en sonunda yasağı ve yasağı bu boyutta bir tek Şeyh Nazım Kıbrisi Hazretleri ihlal ediyor ve yıllar sonra ezanı hakikatiyle defalarca o okuyor.

Kendisi o yıllarda bir yandan İstanbul Üniversitesinde Kimya bölümünde ihtisas yaparken, bir yandan da o zamanki şeyhi Süleyman Erzurumi Hazretleri ile Nakşibendi koluna intisab etmiş, bir yandan da İslâmî ilimler tahsil ediyor. Rüyasında Efendimiz Aleyhisselam'ın kendisini Şam-ı Şerif'e çağırmasıyla asıl şeyhi Abdullah Dağıstani Hazretlerine ulaşmak üzere İstanbul'dan Haleb'e trenle gidiyor. İkinci Dünya Savaşı'nın yoğun olduğu, halkın başlarını evlerinden çıkaramadığı zamanlar. İslâmî ilimlerin tahsiliyle geçen bir buçuk yıl zorunlu Haleb ikametinden sonra nihayet Şam'a ve Abdullah Dağıstani Hazretlerine ulaşıyor, ehline malum bir buçuk yıl zuhuratlar, manevi olaylar, yüklemeler sonrası, hizmetle memur olduğu bilgisiyle "Seni bekleyenler var." diyerek Kıbrıs'a dönmesini istiyor. Savaş şartlarında bin bir zahmetle doğduğu topraklara ulaştığında ilk yaptığı şey,

camie gidip ezan okumak oluyor. Türkiye'deki yasaklar aynen Kıbrıs'ta da geçerli olduğu için derhal tutuklanıyor ve bir hafta hapis yatıyor. Serbest kaldığı zaman Lefkoşa Camii'ne giderek yine Ezan-ı Muhammediyi okuyor. Bu olay resmî makamları çok kızdırıyor ve aleyhine dava açılıyor. Dava günü beklenirken genç Şeyh Nazım, Lefkoşa ve civar beldeleri doluşarak her camide ezan okumaya devam ediyor, neticede açılan davaların sayısı 114'ü buluyor. Avukatlar ezan okumayı bırakması gerektiğini telkin etse de "Yapamam, insanların ezanı duyması lazım!" diyor.

Dünyada aleyhine 114 ayrı dava açılan başka bir İslâm âliminin varlığı somut deliller ile hâlen bilinmemektedir. Davaların karar günü geliyor. Yüz yıl gibi bir zaman ceza alması bekleniyor. Allah'ın burhanı ve nusreti tecelli ediyor; duruşma öncesi, seçimlerden zaferle çıkan Adnan Menderes'in aldığı ilk karar, yaptığı ilk iş kapalı camilerin açılması ve ezanın aslı gibi Arapça okunmasına izin veriyor. Hakkında açılan davalar böylece düşmüş oluyor. 100 yıl hüküm giymesi muhtemelken, ezan yasağının kalkması Şeyh Nazım Kıbrisi Hazretlerinin ilk büyük kerameti olarak gönüllere yerleşiyor.

Şapka takmadığı için insanların asıldığı, Hicaz'a sürgüne gönderildiği bir zamanda hakkında davalar de-

vam ederken korkusuzca tek başına Ezan-ı Muhammed'i için böyle bir mücadele sergileyen Şeyh Nazım Kıbrisi, eşine rastlanamayacak özelliklere sahip, uluslararası entelektüel yönü olan bir şeyh efendidir. Arapça, İngilizce, Almanca biliyordu. Zahir ve batın ilimlerine haiz zülcenaheyn bir kişilik. İslâmî ilimlere vakıf olduğu kadar tarih, sosyoloji, ekonomi ve felsefe üzerine de birikim sahibi olduğu bilinmektedir. Amerika, Avrupa ve Uzak Doğu ülkelerinin birçoğunda çok sayıda dergâhları ve müridleri vardır. Kendisi henüz doğmadan Abdullah Dağıstani Hazretlerinin şeyhi Şeyh Şerefeddin Dağıstani onun için "Evlatlarımdan biri dünyanın birçok yerinde insanların Müslüman olmasına vesile olacaktır, lakin henüz doğmadı." buyurmuş. Şeyh efendi doğduğu zamanda da bir sohbetinde onun doğumunu müjdelemiştir. Dünya onu daha çok 2010 yılında Şili'de maden faciasında göçük altında kalan, 69 gün sonra kurtulan, göçük altındayken bu süre zarfında Şeyh efendinin yardımları ile hayatta kaldıklarını söyleyerek Kıbrıs'a onu ziyaret ettikleri zaman öğrenmişti. 2014 yılında dünyasını değiştirmiş, yerine kendisinin tayin etmesiyle oğlu Şeyh Mehmed Adil Hakkani, babasından devraldığı gibi dünyanın birçok noktasında uluslararası ölçekte İslâmî eğitim ve tebliğ vazifesini katlayarak devam ettirmektedir.

TÜRKÇE EZAN ZULMÜ

Murat Akdemir

Ezanın Türkçeleştirilmesi düşüncesi, Osmanlı'nın son dönemlerinde şekillenmeye başlayan Türkçü ve Batıcı fikir akımlarının Cumhuriyet dönemindeki yansımasıdır. Bu anlayışın en belirgin temsilcilerinden biri olan Ziya Gökalp, güya dinî hayatın "millî"leştirilmesini savunmuş, camilerde Türkçe ezan ve Türkçe Kur'an okunmasını yeni bir toplum tasavvurunun parçası olarak görmüştü. Daha sonraki yıllarda uygulanacak baskı ve zulümler için fikrî zemin büyük ölçüde burada hazırlanmıştı.

Tek parti rejimi, İngilizlerden aldığı direktif doğrultusunda toplumu siyasî ve hukukî bakımdan dönüştürmekle yetinmedi, kurdukları rejimin önündeki en büyük engellerden biri olarak görülen İslâm dinini de gördü ve hilafetin kaldırılması, medreselerin kapatılması, tekke ve zaviyelerin tasfiye edilmesi gibi adımların ardından sıra doğrudan ibadet hayatına geldi. Batıcı ve laik kadrolar, dinin toplum üzerindeki tarihî etkisini kırabilmek için İslâm'ın en görünür sembollerini yeniden şekillendirmeye yöneldi.

Kemalist ideolojinin temel hedeflerinden biri, dinî hayatı ümmet fikrinden kopararak "millî" sınırlar içerisine hapsedmekti. Bu sebeple Kur'an'ın tercümesi, hutbelerin Türkçeleştirilmesi ve ibadet dilinin değiştirilmesi uzun süre gündemde tutuldu. Ezan da bu projenin merkezinde yer alıyordu. Çünkü ezan yalnız namaza çağrı değildi, yüzyıllardır İslâm beldelerinin kimliğini belirleyen, Müslüman toplumun ortak hafızasını canlı tutan ve ümmet coğrafyasını birbirine bağlayan en güçlü sembollerden biriydi. Minarelerden yükselen "Allahu Ekber" sadaları, bütün İslâm dünyasında aynı lafızlarla okunuyordu.

1928 yılından itibaren ibadetlerin Türkçeleştirilmesine yönelik çalışmalar devlet desteğiyle hız kazandı. Aynı yıl anayasadan "Devletin dini İslâm'dır" hükmünün çıkarılması, yeni dönemin yönünü göstermesi bakımından dikkat çekiciydi. Ardından Kur'an tercümeleri ve ibadet dili üzerine çalışmalar yo-

ğunlaştırıldı. Burada ibadetlerin Türkçeleştirilmesinden maksat, insanların ne okuduklarını veya ne dinlediklerini anlaması değil, bilakis İslâm ruhunu öldürmekti. Bu sebepten de bu faaliyetlerin merkezi Dolmabahçe Sarayı oldu. Burada oluşturulan özel heyette dönemin tanınmış hafızları görevlendirildi. Hafız olmalarına rağmen rejimin kullanışlı aparatları olmaktan kurtulamadılar ve Hafız Saadettin Kaynak, Hafız Yaşar Okur, Hafız Ali Rıza, Hafız Burhan, Galatasaraylı Hafız Nuri, Adliye Hafız Fahri, Hafız Kemal ve Hafız Cemil gibi isimler bu rezil projenin içinde yer aldı.

Dolmabahçe'de yürütülen faaliyetler basit bir tercüme çalışmasının çok ötesindeydi. Kur'an, hutbe, tekbir, kamet ve ezan üzerinde ayrı ayrı duruluyor; yeni metinler hazırlanıyor, bunların nasıl okunacağına kadar çeşitli düzenlemeler yapılıyordu. Kaynaklarda yer alan bilgilere göre Mustafa Kemal, toplantıları yakından takip ediyor, hazırlanan metinler üzerinde görüş bildiriyor ve çalışmaları teşvik ediyordu. Hafızlara hitaben yaptığı konuşmalarda Türkçe Kur'an ve Türkçe ezan uygulamasını büyük bir inkılap olarak gördüğünü ifade ettiği aktarılmaktadır.

Bu süreçte yalnız metinler değiştirilmedi, ibadetin görünümüne dair ayrıntılar da yeniden düzenlenmek istendi. Camilerde görev alacak kişilerin kıyafetlerinden okunacak metinlerin üslubuna kadar birçok konuda müdahalelerde bulunuldu. Dinî hayat, tarih boyunca oluşmuş tabîî seyri içerisinde bırakılmak yerine, tek parti yönetiminin ideolojik hedefleri doğrultusunda yeniden biçimlendirilmeye çalışıldı.

1931 yılına gelindiğinde hazırlıkların büyük bölümü tamamlanmıştı. Türkçe hutbe denemeleri yapılmış, Kur'an tercümeleri hazırlanmış, ezan metni üzerinde çalışmalar sonuçlandırılmıştı. Kemalist kadrolar açısından sıra, İslâm'ın en güçlü sembollerinden birine müdahaleye gelmişti. Asırlardır minarelerden yükselen Ezan-ı Muhammedî artık hedef tahtasına konulmuştu. Birkaç ay sonra Türkiye, tarihinin en tar-

tışmalı uygulamalarından biriyle karşı karşıya kalacaktı.

"TANRI ULUDUR" DÖNEMİ NASIL BAŞLATILDI?

Dolmabahçe Sarayı'nda yürütülen hazırlıkların tamamlanmasının ardından sıra uygulamaya geldi. Tek parti yönetimi, yıllardır üzerinde çalışılan ibadetlerin Türkçeleştirilmesi projesini adım adım hayata geçirmeye başladı.

İlk adım 29 Ocak 1932 tarihinde atıldı. İstanbul Fatih Camii'nde Hafız Rifat Bey tarafından ilk Türkçe ezan okundu. Böylece yüzyıllardır aynı lafızlarla okunan ezanın değiştirilmesi yönündeki uygulama resmen başlamış oldu. Asıl gösteri ise birkaç gün sonra yapıldı. 3 Şubat 1932 gecesi, Kadir Gecesi münasebetiyle Ayasofya Camii'nde büyük bir program düzenlendi. Program radyodan da yayınlandı. Türkçe Kur'an okundu, Türkçe tekbir getirildi, Türkçe kamet uygulandı. Minarelerden artık "Allahu Ekber" yerine "Tanrı Uludur" sözleri yükselmeye başladı. Bu metin de devlet konservatuvarından İhsan Bey tarafından bestelenmişti.

Tek parti yönetimi uygulamayı birkaç büyük şehirle sınırlı bırakmadı. Diyanet İşleri Reisliği vasıtasıyla bütün müftülüklere ve din görevlilerine talimatlar gönderildi. Türkçe ezan, Türkçe kamet ve Türkçe tekbir ülke genelinde mecburî hâle getirildi. Müftülerden, imamlardan ve müezzinlerden yeni uygulamaya eksiksiz uymaları istendi. Böylece devletin merkezinde alınan karar, kısa süre içerisinde Anadolu'nun en ücra köşelerine kadar ulaştırıldı. Bu dönemde ezanla birlikte başka uygulamalar da devreye sokuldu. Hutbelerin Türkçeleştirilmesi hızlandırıldı. Salâlar Türkçe okutulmaya başlandı. Kur'an'ın Türkçe tercümesiyle namaz kıldırılması yönünde çeşitli denemeler yapıldı. Bazı camilerde Türkçe mevlid programları düzenlendi. Yani dinin sembollerine teker teker darbe vuruluyordu.

Uygulamanın yerleşmesi için Diyanet İşleri Reisliği özel bir rol üstlendi. Diyanet İşleri Reisi Rifat Börekçi imzasıyla yayımlanan genelgelerde Türkçe ezan ve kametin uygulanması emredildi.

4 Şubat 1933 tarihli tamimde, Arapça ezan okunmasına göz yuman veya buna müsamaha gösteren din görevlilerinin ağır şekilde cezalandırılacağı bildirildi. Dikkat çekici olan husus, o tarihte Arapça ezanı yasaklayan açık bir kanun hükmünün henüz bulunmamasıydı. Buna rağmen müftülöklere ve cami görevlilerine sert uyarılar gönderiliyor, yeni uygulamaya muhalefet edenlerin cezalandırılacağı ilan ediliyordu.

Zamanla iş yalnız genelgelerle yürütülen bir uygulama olmaktan çıktı. Birçok şehirde polis ve jandarma camilere kadar girmeye başladı. Müezzinlerin hangi dilde ezan okudukları takip ediliyor, talimatlara aykırı davranışlar hakkında işlem yapıyordu. Bazı bölgelerde müezzin mahfillerine kadar çıkan rejimin askerleri, ezanın lafızlarını bizzat kontrol ediyordu. Böylece Ezan-ı Muhammedî'nin yerine ikame edilmeye çalışılan yeni metin, adeta Batıcı rejim eliyle hayat-memat meselesi haline getirilmişti.

Ancak tek parti yönetiminin bütün çabalarına rağmen uygulama toplumun her kesiminde kabul görmedi. Minarelerden yükselen yeni sözler, özellikle Müslüman çevrelerde büyük bir rahatsızlık meydana getirdi. Bazı müezzinler yeni metni okumak istemedi, bazıları görevlerini bırakmayı göze aldı, bazıları ise farklı yollarla Arapça ezanı yaşatmaya çalıştı. Türkçe ezan uygulamasının başladığı ilk günlerden itibaren, devletin dayatması ile toplumun önemli bir kesiminin inancı arasında sessiz fakat uzun yıllar sürecek bir gerilim ortaya çıktı.

TÜRKÇE EZAN İÇİN BASKI VE ZULÜM

Kaynaklara baktığımızda yıllar sonra anlatılan hatıralarda, özellikle iç ezanların kontrolü için müezzin mahfillerinde bekleyen görevlilerden söz edilmektedir. Bazı camilerde süngülü jandarmaların namaz vakitlerinde hazır bulunduğu, müezzinin ağzından çıkacak lafızları takip ettiği aktarılmaktadır. Cumhuriyet tarihinde eşine az rastlanır bu manzara, devletin ibadet diline müdahalesinin ulaştığı boyutu göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Baskılar yalnız görevli imam ve müezzinlerle sınırlı değildi. Arapça ezan okunmasına müsamaha gösterdiği düşünülen müftüler, vaizler ve yerel yöneticiler de soruşturmalara karşı karşıya kalabiliyordu. Özellikle Bursa olaylarından sonra yürütülen tahkikatlar, devletin konuya nasıl baktığını ortaya koydu. Müftüler görevlerinden uzaklaştırılıyor, savcılar ve hâkimler hakkında işlem yapılabilir, oluyordu.

olaylarla ilişkili görülen kişiler sürgün veya hapis cezalarıyla karşı karşıya kalıyordu.

Bütün bu tedbirlere rağmen Arapça ezan tamamen ortadan kaldırılamadı. Anadolu'nun birçok yerinde insanlar farklı yollar bulmaya çalışıyordu. Bazı müezzinler Türkçe metni yüksek sesle okuduktan sonra Arapça ezanı alçak sesle tekrar ediyor, bazıları görevli bulunmayan kişilere ezan okutturuyordu. Köylerde ve kasabalarda ise ezanın gizlice okunması giderek yaygınlaşan bir uygulama hâline geldi.

Devlet baskısı arttıkça toplumdaki huzursuzluk da büyümeye başladı. Minarelerden yükselen ses artık yalnız bir ibadet çağrısı meselesi olmaktan çıkmıştı. Ezan etrafında şekillenen tartışma, tek parti rejiminin din politikalarının en görünür sembollerinden biri hâline geliyordu. Bu gerilim çok geçmeden ilk büyük toplumsal patlamasını Bursa'da verecekti.

MÜSLÜMANLARIN TEPKİSİ VE İLK DİRENİŞLER

Türkçe ezan uygulaması Ankara'da hazırlanmış, Diyanet teşkilatı aracılığıyla bütün ülkeye yayılmıştı; fakat toplumun önemli bir kesimi bu değişikliği benimsemişti. Özellikle dinî hayatın güçlü olduğu şehirlerde ve Anadolu'nun birçok bölgesinde, mukaddes çağrıya yapılan bu tecavüz Müslümanları rahatsız ediyordu. Uygulamanın başlamasının ardından birçok bölgede sessiz bir direnç ortaya çıktı. Bazı müezzinler görevlerini kaybetme pahasına Arapça ezan okumaya devam etti. Bazıları Türkçe metni okumak zorunda bırakıldıktan sonra, kimsenin duymayacağını düşündükleri anlarda Arapça ezanı tekrar etti. Köylerde ve kasabalarda yaşayan insanlar ise çocuklarına, yakınlarına ve çevrelerindeki gençlere ezanın aslî şeklinin unutulmaması için özel gayret gösterdi.

Devletin bütün baskısına rağmen Ezan-ı Muhammedî'nin hafızalardan silinmesine izin verilmedi.

İlk büyük kırılma Bursa'da yaşandı. 1 Şubat 1933 günü Bursa Ulucami'de Arapça ezan okunması üzerine güvenlik güçleri müdahalede bulundu. Kaynaklarda, Topal Halil olarak bilinen müezzinin polis tarafından tartaklandığı aktarılmaktadır. Hadisenin şehirde duyulması üzerine yüzlerce kişi valilik binası önünde toplandı. Olay kısa süre içerisinde yalnız Bursa'nın değil, bütün ülkenin konuştuğu bir mesele hâline geldi.

Tek parti yönetimi bu tepkiyi basit bir huzursuzluk olarak değerlendirmede. Mustafa Kemal'in Bursa'ya gelmesiyle birlikte olay doğrudan devletin en üst kademesinin gündemine taşındı. Ardından geniş çaplı soruşturmalar başlatıldı. Bursa Müftüsü görevden uzaklaştırıldı. Savcı ve sulh hâkimi hakkında işlem yapıldı. Olayla bağlantılı görülen çok sayıda kişi tutuklandı. Mahkemeler kuruldu ve çeşitli cezalar verildi. Böylece Bursa hadisesi, Türkçe ezan uygulamasına karşı ortaya çıkan ilk büyük toplumsal tepkinin devlet tarafından nasıl karşılandığını gösteren bir dönüm noktası oldu.

Bursa'dan sonra Anadolu'nun farklı bölgelerinde benzer hadiseler yaşanmaya devam etti. İnsanlar kimi zaman köy dışında, kimi zaman dağ başlarında, kimi zaman da tenha alanlarda Arapça ezan okumayı sürdürdü. Bazı bölgelerde güvenlik güçlerinin baskın yapacağı haber alındığında nöbetçiler görevlendiriliyor, ezan okunurken çevre kontrol altında tutuluyordu.

1930'lu yılların ortalarına gelindiğinde devletin baskısı daha da sertleşirken, toplumdaki rahatsızlık da ortadan kalkmış değildi. Arapça ezan okumaya devam eden kişiler hakkında açılan davalar çoğalmaya başladı. Takip eden yıllarda

bu insanların bir kısmı hapis cezalarıyla karşılaşacak, bir kısmı sürgün edilecek, bazıları ise çok daha farklı uygulamalara maruz bırakılacaktı.

ARAPÇA EZAN OKUYANLARIN BAŞINA NELER GELDİ?

Türkçe ezan uygulamasına karşı çıkanların karşılaştığı yaptırımlar zamanla daha ağır bir hâl aldı. İlk yıllarda idarî soruşturmalar ve görevden uzaklaştırmalar öne çıkarken, ilerleyen dönemde gözaltılar, mahkemeler, hapis cezaları ve akıl hastanelerine kadar uzanan uygulamalar görüldü. Ezanı aslî şekliyle okumakta ısrar eden insanlar, devletin güvenlik ve yargı mekanizmalarıyla doğrudan karşı karşıya kaldı.

Bu dönemin en dikkat çekici isimlerinden biri Ankara'nın Çubuk ilçesine bağlı Hasköy'de yaşayan Sadık Çakırtepe'dir. Arapça ezan okumaktan vazgeçmeyen Çakırtepe, yıllar boyunca takibe uğradı. Hakkında çeşitli işlemler yapıldı ve defalarca Bakırköy Akıl Hastanesi'ne gönderildi. Hasan Hüseyin Ceylan'ın aktardığı bilgilere göre Sadık Çakırtepe'nin Bakırköy'e sevki bir veya iki kezle sınırlı kalmadı; bu sayı on defaya kadar ulaştı. Onun hikâyesi, Türkçe ezan döneminin en çok bilinen hadiselerinden biri olarak hafızalara geçti.

Sadık Çakırtepe münferit bir örnek değildi. Özellikle Ankara'nın Çubuk ve Hasköy çevresinde Arapça ezan okumayı sürdürdüğü için çeşitli işlemlere maruz kalan çok sayıda kişi bulunuyordu. Hasan Hüseyin Ceylan, yalnız bu bölgede isimlerini tespit ettiği elli iki kişiden bahsetmektedir. Bu kişilerin bir kısmı gözaltına alındı, bir kısmı mahkemelerde yargılandı, bazıları ise Bakırköy Akıl Hastanesi'ne sevk edildi. Zamanla halk arasında bu insanlar için "ezan delileri" tabiri kullanılmaya başlandı. Çünkü ezanı aslî diliyle okuyanlar meczup olarak anılıyor, ve gazete manşetlerine de bu şekilde düşüyordu.

1946 yılında Bursa Ulucami'de yaşa-

nan hadise, dönemin en çarpıcı olaylarından biri olarak kayıtlara geçti. Ankara'nın Çubuk ilçesinden gelen İsmail ve Hüseyin isimli iki kişi minareye çıkarak Arapça ezan okudu. Güvenlik güçleri tarafından gözaltına alınan iki isim mahkemeye sevk edildi. Duruşma sırasında da Arapça ezan okumaya devam ettikleri aktarılmaktadır. Mahkemenin verdiği karar sonucunda her ikisi de Bakırköy Akıl Hastanesi'ne gönderildi. Kaynaklarda, burada kaldıkları süre boyunca da Arapça ezan okumayı sürdürdükleri anlatılmaktadır.

Tek parti döneminde yaşanan hadiselerden biri de Maraş'ın Andırın ilçesine bağlı Akgümüş Köyü'nde meydana geldi. İmam Abdullah Aydoğan'ın hatıralarında anlattığına göre, babası Arapça ezan okumayı sürdürdüğü için jandarma müdahalesiyle karşılaştı. Evlerde bulunan Kur'an nüshalarına el konulduğu, bazı nüshaların parçalandığı, köy camisinin yıkılacağı yönünde tehditler savrulduğu ve sonunda hapis cezası verildiği aktarılmaktadır.

Yine o dönemin gazete küpürlerine göre, ezanın Türkçe okunması zorunluluğuna karşı çıkan ve ezanı aslî diliyle okuyan Müslümanlar, ilk olarak Bursa ve İstanbul gibi şehirlerde dini görevlerinden uzaklaştırılarak baskıya maruz kalmıştır. 19 Aralık 1932 tarihli Son Posta gazetesinde yer alan habere göre, Bursa Ulu Camii'nde Türkçe ezan aleyhinde hutbe okuyan Hafız Tefik Efendi küstahlıkla suçlanarak hatiplikten azledilmiş ve başındaki sarığı zorla alınmıştır. Aynı dönemde yayımlanan diğer haberlerde de ezan aleyhinde konuşan vaiz ve hocalar doğrudan hedef alınmıştır. Karacabey, Adana, Salahiye, İstanbul ve Elaziz gibi pek çok merkezde ise Türkçe ezan uygulaması camilerde zorunlu derslerle cemaate ve müezzinlere dayatılmıştır.

Mesela Bursa Ulu Camii'nde resmi müezzinin görevini bırakması üzerine minareye çıkıp Arapça ezan okuyan bir vatandaşın aksiyoner tavrı zabıtaya aksetmiş ve büyük bir cezalandırma dalgasına yol açmıştır. 7 Şubat 1933 tarihli Vakit Gazetesi'ndeki habere göre Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal, Bursa'daki bu hadise üzerine yayımladığı tebliğde Arapça ezan okunmasını isteyenle-

ri "cahil mürteciler" olarak nitelendirmiş ve bu kişilerin Cumhuriyet adliyesinin pençesinden kurtulamayacaklarını ilan etmiştir. Bu baskıcı yaklaşımın neticesinde Bursa'da ezanı aslıyla okumak ve savunmak isteyen 24 maznun (sanık) mahkemeye sevk edilmiştir.

Gazete küpürleri, tutuklama ve zulmün İzmir ve Salihli gibi Ege bölgelerinde de yoğun şekilde yaşandığını ortaya koymaktadır. Şubat 1933 tarihli haberlere göre İzmir'de Tunuslu Habib, Salihli'de ise Kamil Hoca Arapça ezan okudukları gerekçesiyle tutuklanmış, Aziziye ve Tepecik camilerindeki bazı vatandaşlar ise mahkemeye verilmiştir. Baskılar ilerleyen aylarda da hız kesmemiş, Nisan 1933'te İzmir'in bazı köylerinde 10 kişi, genel tahkikatlar kapsamında ise 31 kişi daha tutuklanmıştır. Dönemin basını tarafından "yobaz", "mürteci" ve "hain" olarak itham edilen Müslümanlara yönelik bu tutuklamalar ve baskılar, ezan aslî haline getirilene kadar kesintisiz bir şekilde devam etmiştir.

Türkçe ezan dönemine dair kaynaklar incelendiğinde ortak bir tablo ortaya çıkmaktadır. Arapça ezan okumaya devam eden insanlar yalnız mahkemelerle değil, sürekli gözetim, idarî baskı, gözaltı ve çeşitli yaptırımlarla karşı karşıya kaldı. Bursa'dan Çubuk'a, Maraş'tan Ankara'ya kadar uzanan bu hadiseler, Türkçe ezan uygulamasının toplumun belirli kesimlerinde neden derin izler bıraktığını anlamak bakımından önemli bir yer tutmaktadır.

1941: YASAK KANUNLAŞIYOR

Türkçe ezan uygulaması 1932 yılında başlatıldığında, Arapça ezanı doğrudan yasaklayan açık bir kanun hükmü bulunmuyordu. Daha iyi zulmedebilmek için kanunlaşmaya başladı. Mustafa Kemal'in ölümünden sonra Cumhurbaşkanlığı görevine gelen İsmet İnönü döneminde bu konuda yeni bir adım atıldı. Arapça ezanın yalnız idarî tedbirlerle kontrol altında tutulmasının yeterli olmaya-acağı düşünülüyor, yasağın doğrudan kanunla desteklenmesi hedefleniyordu. Böylece yıllardır fiilen uygulanan baskı rejimi, kanun maddesi hâline getirilecekti.

23 Mayıs 1941 tarihinde TBMM bu amaçla toplandı. Görüşmeler sonun-

1940'lı yılların sonuna gelindiğinde Türkçe ezan uygulaması yaklaşık on yedi yıldır yürürlükteydi. Tek parti rejiminin bütün baskılarına, kanun değişikliklerine ve güvenlik tedbirlerine rağmen Arapça ezan meselesi gündemden düşmemişti. Anadolu'nun birçok yerinde insanlar yasağı benimsemiş, fırsat buldukça Ezan-ı Muhammedî'yi aslî şekliyle okumaya devam etmişti.

da Türk Ceza Kanunu'nun 526. maddesinde değişikliğe gidildi. Yapılan düzenlemeyle Arapça ezan ve kamet okumak açık biçimde cezalandırılacak fiiller arasına alındı. Kanuna eklenen hükümde, Arapça ezan veya kamet okuyanların üç aya kadar hapis veya para cezasıyla cezalandırılacağı belirtiliyordu. Böylece 1932'den beri süren uygulama ilk kez doğrudan kanun gücüne kavuşturulmuş oldu. Dikkat çekici olan husus, yasağın gerekçelendirilme biçimiydi. Meclis görüşmeleri sırasında Arapça ezanın kamu düzenini bozduğu yönünde değerlendirmeler yapıldı. Böylece 1930'lu yıllarda fiilen sürdürülen baskı dönemi, 1940'lı yıllarda hukukî bir çerçeveye oturtuldu.

Bu gelişme, toplumdaki rahatsızlığı sona erdirmeydi. Aksine, Arapça ezanı muhafaza etmeye çalışan Müslümanlar ile Batıcı rejim arasındaki gerilimi daha görünür hâle getirdi. Çubuk'ta, Bursa'da, Maraş'ta ve Anadolu'nun farklı bölgelerinde yaşanan hadiseler devam etti. İnsanlar hapis cezası tehdidinde rağmen Arapça ezan okumayı sürdürdü. Mahkemeler yeni davalarla meşgul olurken, rejimin askerleri de bu rezil uygulamanın takipçisi olmayı sürdürdü.

1941'de kanunlaşan yasak, yaklaşık dokuz yıl daha yürürlükte kaldı. Tek parti döneminin son safhasını oluşturan bu yıllarda Arapça ezan meselesi siyasî tartışmaların da merkezine yerleşmeye başladı. 1940'ların sonuna doğru çok partili hayata geçiş süreci hızlanırken, uzun yıllardır bastırılan dinî talepler de daha yüksek sesle dile getirilmeye başlandı. Ezan üzerindeki yasağın kaldırılması talebi, yaklaşan siyasî değişimin en önemli başlıklarından biri hâline geliyordu.

MECLİS'TE YÜKSELEN EZAN

1940'lı yılların sonuna gelindiğinde Türkçe ezan uygulaması yaklaşık on yedi yıldır yürürlükteydi. Tek parti rejiminin bütün baskılarına, kanun değişikliklerine ve güvenlik tedbirlerine rağmen Arapça ezan meselesi gündemden düşmemişti. Anadolu'nun birçok yerinde insanlar yasağı benimsememiş, fırsat buldukça Ezan-ı Muhammedî'yi aslî şekliyle okumaya devam etmişti. Çok partili hayata geçiş süreciyle birlikte siyasî atmosfer değişirken, yıllardır bastırılan dinî talepler de daha görünür hâle gelmeye başladı.

Bu dönemde yaşanan en dikkat çekici hadiselerden biri 4 Şubat 1949 günü Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde meydana

geldi. Muhittin Ertuğrul ve Osman Yaz isimli iki kişi ziyaretçi locasında bulunuyordu. İkinci vakti girince, Meclis binasının içinde Arapça ezan okumaya başladılar. Yıllardır camilerde, köylerde ve kasabalarda sürdürülen sessiz direniş, bu kez devletin en yüksek kurumunun çatısı altında kendisini göstermişti. Ezanın duyulması üzerine polisler hızla müdahale etti. Muhittin Ertuğrul ve Osman Yaz gözaltına alındı. Kaynaklarda, her iki ismin de sert muameleyle karşılaştığı, karakolda çeşitli baskılara maruz bırakıldığı anlatılmaktadır. Ardından haklarında dava açıldı ve hapis cezaları verildi. Yasak yıllarının son döneminde yaşanan bu hadise, ezan meselesinin toplumun hafızasında ne kadar güçlü bir yer tuttuğunu gösteren örneklerden biri oldu.

Meclis'te yaşanan olayın sembolik yönü son derece dikkat çekiciydi. Çünkü Türkçe ezan uygulamasının arkasında duran siyasî iradenin merkezi yine aynı binaydı. Yıllardır Arapça ezanı suç sayan kanunların çıkarıldığı, din politikalarının belirlendiği yerde bu kez Ezan-ı Muhammedî yükselmışti. Bu sebeple hadise yalnız bir protesto eylemi olarak görülmedi, yasağın meşruiyetine yöneltilmiş doğrudan bir meydan okumaydı.

Tek parti döneminin sonuna yaklaşıırken dinî hayat üzerindeki kısıtlamalar daha yüksek sesle tartışılmaya başlandı. Özellikle Anadolu'da vatandaşlar, Arapça ezanın yeniden serbest bırakılmasını talep ediyordu. 1950'ye gelindiğinde yaklaşık 18 yıldır süren Türkçe ezan uygulaması, yalnız dinî değil, tek parti döneminin sembollerinden biri olarak görülüyor; seçimler ise bu tartışmada yeni bir dönemin habercisi oluyordu.

16 HAZİRAN 1950: MİNARELERDEN YENİDEN "ALLAHU EKBER" YÜKSELİYOR

14 Mayıs 1950 seçimleriyle CHP iktidarı sona ererken Demokrat Parti tek başına iktidara geldi. Halkın en önemli taleplerinden biri Arapça ezan yasağının kaldırılmasıydı. Hükümet kısa sürede bu konuda adım attı. Meclis'teki görüşmelerin ardından 16 Haziran 1950'de Arapça ezan ve kameti suç sayan hüküm kaldırıldı. Böylece 1941'den beri kanunla, 1932'den beri fiilen süren Türkçe ezan uygulamasının sona ermesinin önü açıldı.

Meclis görüşmelerinde dikkat çeken hususlardan biri, CHP sıralarından ciddi bir itirazın yükselmemesiydi. Kararın kabul edilmesinin ardından hükümet ve Diya-

net İşleri Başkanlığı gerekli bildirimleri yaptı. Böylece yıllardır polis, jandarma ve mahkemeler aracılığıyla takip edilen uygulama sona erdi; ezanın aslî şekliyle okunmasının önü açıldı.

16 Haziran 1950 akşamı Türkiye'nin dört bir yanında unutulmaz sahneler yaşandı. Yaklaşık on sekiz yıl boyunca minarelerden yükselen "Tanrı Uludur" sözlerinin yerini yeniden "Allahu Ekber" nidaları aldı. Şehirlerde, kasabalarda ve köylerde insanlar camilere akın etti. Birçok yerde gözyaşları içerisinde dinlenen ilk ezanlar, yasağın kaldırılmasının toplum üzerindeki etkisini ortaya koyuyordu.

Dikkat çekici olan hususlardan biri de, yasağın kaldırılmasının ardından ülkede Türkçe ezan okumaya devam eden müezzinlerin neredeyse hiç görülmemesiydi. Yıllarca devlet desteğiyle sürdürülen uygulama, serbest tercih ortamı oluştuğunda kendiliğinden ortadan kalktı. Minarelerden yeniden Ezan-ı Muhammedî yükselirken, 1932 yılında başlayan ve Cumhuriyet tarihinin en tartışmalı din politikalarından biri olarak hafızalara kazınan dönem de sona ermiş oldu.

Türkçe ezan uygulamasını savunanlar bunu dinin halk tarafından anlaşılmasını sağlama girişimi olarak takdim etse de, uygulamanın ortaya çıktığı dönemin genel siyasî atmosferi dikkate alındığında mesele yalnızca bir dil değişikliği değildi. Şapka Kanunu'ndan harf devrimine, tekke ve zaviyelerin kapatılmasından dinî eğitimin sınırlandırılmasına kadar uzanan reformlar, toplumun İslâmî hafızasını dönüştürmeye yönelik kapsamlı bir projenin parçaları oldu. Bu bakışa göre Türkçe ezan, İslâm'ın asırlardır süregelen sembol ve kavramlarını kamusal hayattan uzaklaştırma çabasının en görünür adımlarından biriydi. Amaç, dinî referansların belirleyiciliğini azaltmak, Batı merkezli modernleşme anlayışına uygun yeni bir toplum modeli oluşturmak ve geleneksel İslâmî kimlik yerine Batıcı-laik-seküler bir vatandaş tipi inşa etmektir.

Kaynaklar

"Kemalist Devrimlerin Analizi", Ebubekir Aytekin, Kayıhan Yayınları, 2025.

"Kemalizm'in Türkçe Ezan Hikayesi", Hasan Hüseyin Ceylan, Rehber Yayıncılık, 1996.

"Tek Parti Dönemi Türkçe Ezan", Said Alpsoy, YouTube kanalında ele aldığı konuşmaları.

"Türkçe ezan için yapılan baskı ve zulümler", Taha İnci, 2022, Baran Dergisi

"Ezanı, CHP dışında sadece İsrail yasaklamaya çalışıyor!", Nuh Albayrak, 16 Haziran 2022, Star Haber.

ŞEYH ALİ YAKUB CENKÇİLER İLE GÖRÜŞME

Bu mülakat, İstanbul'un Fatih semtinde bulunan Şeyh Ali Yakub'un¹ evinde yapıldı ve farklı zamanlarda yapılan görüşmelerin bir parçasıydı: İlki H. 1406 Cemaziyevvel (Ocak-Şubat 1986) ayında, ikincisi ise H. 1407 Safer (Ekim-Kasım 1986) ayında yapıldı.

Şeyh Mustafa Sabri ile aranızdaki bağ nasıldı?

Onunla olan bağım şuydu: Mısır'da 18 yıldan fazla bir süre kendisiyle yakın temas halinde oldum. Onun ilim meclislerine katılır, bazen öğle vakti saat 10-11'e kadar yanında kalırdım. Mısır'daki alimleri ziyaret ederken beni de yanında götürürdü. Bana, bir babanın oğluna duyduğu gibi sevgi besler, her şeyini benimle paylaşırdı. Ben de ona büyük bir muhabbet duyardım. Kitaplarını okur, halen kendisini hep anarım. Arkadaşlığı son derece güzeldi; neşeli, hoşgörülü bir mizacı vardı. İlminden çok istifade ettim. Allah'ın izniyle onun sayesinde, İslâm'a samimiyetle bağlı olanlarla düşmanlarını ayırt edebildim. Zira o, en hassas gizlilikleri dahi keşfederdi.

Şeyh Mustafa Sabri'nin tahsil hayatı ve ilim alma süreci hakkında neler biliyorsunuz?

Bildiğime göre Şeyh, memleketi Tokat'ta Kuran-ı Kerim'i hıfz ettikten sonra o dönemde Osmanlı Devleti'nin İslâmî ilimler merkezlerinden biri olan Kayseri şehrinde tahsiline devam etti. Ardından İstanbul'da hocası Ahmed Asım'ın yanında şer'i ilimlerdeki eğitimini tamamladı. Henüz 22 yaşındayken, o zamanlar İslâmî ilimlerin okutulduğu en büyük

medrese olan Fatih Sultan Mehmed Camii'nde ders verme makamına (kürsüye) oturdu.

Şeyh, bu medresenin dışında başka bir eğitim kurumunda ders verdi mi?

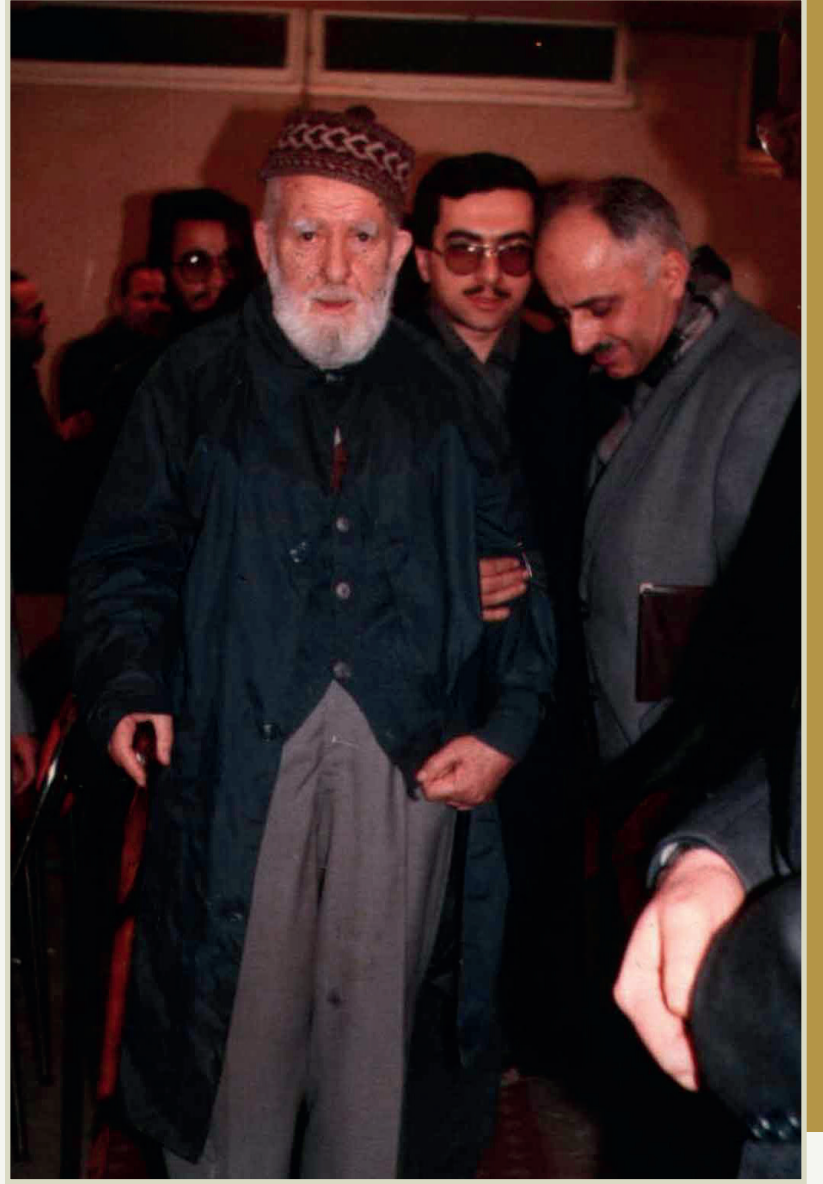
Evet, Tehassus veya Mühassısın Medresesi olarak adlandırılan kurumda ders verdi. Burada İmam Müslim'in Sahihini okuttu. Ancak bu medresedeki hocalığı uzun sürmedi.

Mustafa Sabri, hocası Ahmed Asım'dan neler elde etti?

Ondan pek çok şey kazandı. Ahmed Asım'ın yanında daha önceki şer'i ilimlere dair tahsilatını derinleştirdi ve ondan; tedris usulleri, gençleri yetiştirmedeki sağlam metodları gibi pek çok şey aldı. Bunlara ilaveten hocası, onun aklını eğitti, zihnini açtı, İslâmî ufuk meseleleri ve sosyal kaziyeler hakkında aydınlattı. Kendisinde ilim aşkı, şer'i meselelerin müşkillerini sabırla araştırma azmi ve yüksek himmet duygusu geliştirdi. Ahmed Asım, onun için ne güzel bir mürebbi idi.

Şeyh Mustafa Sabri'nin Sultan II. Abdülhamid ile ilişkisi nasıldı?

Şeyh'in Sultan II. Abdülhamid ile ilişkisi, iyiydi. O dönemde henüz genç yaşta olmasına rağmen, Sultan Abdülhamid'in Huzur Dersleri üyelerinden biriydi. Sultan, ondan ve zekasından etkilenerek kendisini Yıldız Sarayı'ndaki özel kütüphanesinin genel sorumlusu yaptı. Bu kütüphane daha sonra İstanbul'daki Bayezid Camii yanında bulunan Bayezid Kütüphanesi'ne

taşındı.

Huzur Dersleri ne demektir?

Tefsir, hadis, fıkıh, usul-i fıkıh, akaid gibi İslâmî ilimlere dair, Sultan'ın huzurunda yapılan derslerdir. Bu yüzden "Huzur Dersleri" diye adlandırılır. Osmanlı Sultanlarının kadim geleneğidir. Bu derslere yalnızca devrin büyük alimleri ve onlardan meşhur olanları katılırdı. Toplantıda bir müzakereci (en bilgili ve tecrübeli alim) ile dinleyiciler bulunurdu. Müzakereci ayet veya hadisi okur, açıklamasını yapar, ardından da Sultan hariç orada bulunanlar tarafından soru ve tartışma konuları sunulurdu. Padişah ise sadece dinleyici olarak bulunurdu. Eğer müzakere sırasında fıkhi bir mesele geçer ve Sultan bunun detaylandırılmasını isterse oradaki alimlerden birini bu konuyu araştırmakla görevlendirirdi.

Şeyh ile olan yakın ilişkiniz

ve uzun süreli beraberliğiniz dolayısıyla, Osmanlı Devleti'ndeki siyasi faaliyetleri hakkında bilgi verebilir misiniz?

Şeyh'in Osmanlı Devleti'nde çeşitli siyasi faaliyetleri oldu. Bunlardan bazıları: 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanından sonra memleketi Tokat halkı tarafından Osmanlı Parlamentosu'na mebus seçilmesidir. O dönemde iktidar, İttihat ve Terakki Partisinden oluşan İttihatçıların elindeydi. Kendisi, Meclis'te İslâm'ı ve Müslümanları bütün gücüyle savundu, İslâm'ın hükümlerini ve hakikatlerini ortaya koymaya büyük güç sarfetti. Hatta Meclis'te, İslâm'daki hürriyet kavramını anlatan ve üç gün süren meşhur uzun bir nutuk irat etti.²

Bu nutkunda şer'i hükümlerin, Batılılar için bile beşerî kanunlardan çok daha iyi ve üstün

olduğunu belirtti. Bu hitap o kadar etkileyiciydi ki Meclis'teki Hristiyan mebuslar hayranlıklarını gizleyemeyerek, "bu sarık altında bu kadar ilim ve fevkalade bir zekanın gizli olduğunu bilmiyorduk" dediler. Bu "faaliyet"lerden biri de Türk ve Arap mebuslarla birlikte, İttihat ve Terakki'ye karşı Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nı kurmasıdır. Bu fırkanın önde gelen üyelerindendi ve hatta Partinin sözcüsü konumundaydı. Devlette İslâmî nizamın hâkim olması için İttihatçılara karşı amansız bir muhalefet yürütmüştür. Onların politikalarını şiddetle eleştirdi ve onlara karşı güçlü hücumlarda bulundu. Bu yüzden kendisini tutuklamaya kalktılar, ancak ülkeden kaçmayı başardı.

Şeyh, İttihatçılardan kaçtığında ne-reye gitti?

Önce o dönem Avusturya yönetiminde olan (şimdi Yugoslavya Cumhuriyetlerine bağlı) Bosna-Hersek'e gitti. Ardından Fransa'nın Paris şehrine, oradan da Romanya'ya geçti. Bükreş'te bir ev satın aldı ve evin idaresini Arnavut bir avukata emanet etti. Ancak bu avukat, İttihat ve Terakki taraftarı olduğundan evi gasp etti. Birinci Dünya Savaşı sırasında Türk orduları, Bükreş'e girince İttihatçılar, Şeyh'i tutuklayıp Türkiye'ye getirdiler. Talat Paşa, onu, Bilecik şehrine sürgün etti.

Bu, Şeyh'in ilk hicretiydi. Peki ikinci hicreti nasıl oldu?

Şeyh, Kemalistler döneminde Türkiye'den ikinci kez ayrıldığında pek çok sıkıntı ve zorlukla karşılaştı. Ancak bütün bu sıkıntı ve zorluklara karşı dağ gibi dimdik durdu. Romanya ve Yunanistan'ın Batı Trakya bölgesi gibi pek çok ülke dolaştı. Müslüman Türk azınlıkların yaşadığı Gümülcine şehrinde birkaç yıl ikamet ettikten sonra nihayet Mısır'a yerleşti.

Şeyh'in Yunanistan'ın Batı Trakya bölgesinden çıkışı nasıl gerçekleşti?

Türkiye ile Yunanistan arasında bir anlaşma imzalanınca dönemin Yunanistan Başbakanı Venizelos, Türk hükümetinin davetiyle Ankara'yı ziyaret etti. Atatürk'le görüşmesinde, Mustafa Sabri'nin Yunanistan'ın Batı Trakya bölgesinden iadesini talep etti. Nitekim Venizelos bu talep üzerine Şeyh'in bölgeden çıkarılmasını emretti. Gümülcine Valisi, Yunan Hükümetinin isteği üzerine, Şeyh'e

son derece nazik ve saygılı bir şekilde Mora Yarımadası'na gitmesini rica etti. Şeyh'in çıkarılma haberi duyulunca Yunan parlamentosunda vekiller tarafından bir protesto sahnelendi. Milletvekilleri, "biz, Türk hükümetinin esiri değiliz ki onun emirlerine uyalım! Üstelik Şeyhülislâm, bizim misafirimizdir; nasıl olur da onu rahatsız ederiz?!" diyerek itiraz ettiler. Ancak Şeyh, ailesiyle birlikte Gümülcine'den ayrılarak Mora Yarımadası'nın merkezi Patras'a gitti. Patras'a vardığında patrikler, rahipler ve papazlardan oluşan tüm Hristiyan din adamları onu karşılamak için toplanmıştı. Şeyh'in önünde saygıyla eğildiler ve de ilmine ve faziletine hürmet gösterdiler. Şeyh, huzursuz ve endişeli bir şekilde birkaç ay burada kaldı. Hristiyanlar arasında yaşamaktan büyük acı duyuyordu. Orada vefat edip de cenazesinin sadece papazlar tarafından kaldırılmasından ve onların mezarlığına gömülmesinden endişe ediyordu. Zira bölgede Müslüman bulunmuyordu. Böyle bir durumda gazeteler, 'işte Şeyhülislâm'ın sonu!' diye yazacak ve düşmanları ona gülecekti. Bu yüzden her ne pahasına olursa olsun bu belleden ayrılıp herhangi bir Müslüman ülkesine gitmeye kararlıydı. Osmanlı Parlamentosu'ndaki Arap ve Müslüman eski mebus arkadaşlarına mektuplar yazarak herhangi bir Müslüman ülkeye girişi için yardım istedi. Ne yazık ki Atatürk Hükümetinden çekindikleri için hiçbiri cevap vermediler. Oysa Şeyh, Osmanlı Meclisi'nde onların ve Arap-İslâm diyarlarının haklarını büyük bir cesaretle savunmuştu. Üstelik bu kişilerin bir kısmı kendi ülkelerinde bakan, başbakan hatta cumhurbaşkanı olmuşlardı. Yine de Şeyh, ümidini kaybetmedi. Elinden gelen her çabayı gösterdi. Son çare olarak ailesini, damadı Ali Vasfi'nin yanında Patras'ta bırakıp oğlu İbrahim'le birlikte Atina'ya gitti. Arap ve İslâm ülkelerinin elçilik ve konsolosluklarını dolaşarak İslâm ülkelerinden birine girebilmek için vize bulmaya çalıştılar, ancak boşuna! Rastgele Mısır Büyükelçiliğine uğradılar. Büyükelçi, onları, sıcak bir şekilde karşıladı ve durumlarını öğrendikten sonra Mısır'a giriş vizesi verdi. Büyük bir sevinçle vizeyi alarak Patras'taki ailelerinin yanına döndüler. Nihayet H. 1350 / M. 1932 yılında hep birlikte Mısır'a gittiler.

Şeyh'in kaç çocuğu vardı? Bahset-

tiğiniz İbrahim dışında başka erkek evladı var mıydı?

Şeyh'in yalnızca üç çocuğu vardı: Bir oğul ve iki kız. Oğlu, İbrahim'dir ve en büyükleridir. Kendisi yaklaşık üç yıl önce vefat etti.³ Onun çocukları ise şunlardır: Babası İbrahim'den yıllar önce vefat eden Muhammed, Ulya, Büşra ve Şeyma. Kızlarına gelince: Büyük olanı Sabiha Hanım'dır. Mısır'ın en büyük hattat ve nakkaşı olan, eserleri halen Mısır takvimlerinde görülen Muhammed Ali ile evlenmişti. Bu zat, Kahire'de bir tramvay kazasında vefat etti. Müsadenizle bu olay hakkında bir hatıramı nakledeyim: Damadının vefat ettiği gün Şeyh'i taziye için ziyaret etmiştim. Onun bu kadar metanetli ve sabırlı oluşuna hayret ettim. Halbuki kendisini çok hassas bilirdim; öyle ki Kuran okurken bazen çocuk gibi hıçkırma hıçkırma ağlardı. Fakat o gün, çok sevdiği birini kaybetmiş olmasına ve üstelik büyük bir yoksulluk içindeyken ailesinin geçimini tek başına üstlenmek zorunda kalmasına rağmen olağanüstü bir sabır göstermişti. Küçük kızı ise Nezahat Hanım'dır. Ali Vasfi adında bir zatla evlenmiştir.

(Şeyh'in) gazetecilik alanındaki çalışmaları hakkında neler biliyorsunuz?

Şeyh, ömrünün büyük bölümünü gazetecilik alanında çalışarak geçirdi. Türkçe ve Arapça pek çok gazetede yayımlanan sayısız makalesi vardır. Bu makaleleri İslâm dinine hizmet etmek, onun prensiplerini ve hükümlerini savunmak için kullandı. Gençliğinden itibaren bu alanda büyük çabalar sarf etti. İstanbul'da yayımlanan İslâmî dergi Beyanü'l-Hak'ın başyazarlığını yaptı. Bu dergide, dönemin önde gelen alim ve mütefekkirleri yazılar yazardı. Yunanistan'ın Batı Trakya bölgesinde Yarın Gazetesini kurdu ve de birkaç yıl boyunca burada önemli ve uzun makaleler yayınladı. 1924'ten 1930'a kadar süren iltica döneminde, Mısır'ın el-Ahbar Gazetesine ilmi makaleler yazıp gönderiyordu ve gazete de bu makaleleri yayınlıyordu. Mısır'a yerleş-

Şeyh, Kemalistler döneminde Türkiye'den ikinci kez ayrıldığında pek çok sıkıntı ve zorlukla karşılaştı. Ancak bütün bu sıkıntı ve zorluklara karşı dağ gibi dimdik durdu. Romanya ve Yunanistan'ın Batı Trakya bölgesi gibi pek çok ülke dolaştı.

tikten sonra ise onlarca makale yazdı ve bunları Mısır'ın çeşitli gazete ve dergilerinde yayınladı.

Mısır Hükümetinin, Şeyh'in Mısır'a son gelişinde kendisine ikramda bulunduğunu öğrendim. Bu doğru mudur?

Evet, bu doğrudur. Mısır Hükümeti, kendisini iyi karşıladı ve ikram etti. Mısır Evkaf Bakanlığı, kendisine her ay 12 Mısır lirası maddi yardımda bulunuyordu. Bunun yanında, Ezher alimleri ve şeyhleriyle arasında sağlam ilişkiler kurulmuştu. Kendisini sık sık evinde ziyaret ediyorlardı.

Şeyh'in kaç eseri vardır ve bunlar nelerdir?

Şeyh'in Türkçe ve Arapça dillerinde pek çok eseri vardır fakat hepsini bilmiyorum. Zira bazılarını, gençlik yıllarında Osmanlı Devleti zamanında kaleme almıştır. Ayrıca bir kısmı halen basılmamış olup el yazması halindedir. Şeyh Mustafa Sabri hakkında çok şey bilen Şeyh Emin Saraç'a başvurabilirsiniz; mutlaka bu hususta size faydası dokunacaktır. Her halükârda, benim bildiklerim arasında şu eserler bulunmaktadır:

"Yeni Müslüman Müçtehidlerin İlmî Değeri" kitabı: Türkçe olan bu kitap, modernist temayüllere sahip Rus asıllı Müslüman alim Musa Carullah'a reddiyedir. Şeyh, bu eseri, çok küçük puntoda Latin harfleriyle yazmıştı ve o esnada hiçbir kaynağı mevcut değildi. İttihatçılar tarafından tutuklanıp Bilecik'e sürgün edildiğinde bu kitabı da gizlice yanına almıştı.

"Reddi ala ma fi'l-Kavli'l-Ceyyid mine'r-Redi" kitabı: Bu da Türkçe (kaleme alınmış) bir eserdir. Arap dili ve edebiyatı mütehasşısı büyük alimlerden Muhammed Zihni Efendi'nin "El-Kavli'l-Ceyyid" isimli kitabına cevap mahiyetindedir. Zihni Efendi, bahsi geçen kitabında Tef-tazani ve Seyyid Şerif Cürcani gibi kadim alimleri tenkit etmiş, onların usulünü müşkül ve anlaşılmasız addederek, Arap belagati ve edebiyatına dair telif ettikleri eserlerin ilmi bir kıymet ihtiva etmediğini iddia etmişti. Bununla beraber Zihni Efendi'nin kitabı, muhteva itibarıyla güzeldi; birçok beyti Türkçeye tercüme etmiş ve kapsamlı bir şekilde şerh etmişti.

Mustafa Sabri, bu kitabını, Beyanü'l-Hak mecmuasında kısım kısım neşretmiştir. Muhammed Zihni Efendi eseri görmüş, lakin cevap vermemiş, bilakis överek müellifinin ilmi tefekkür ve doğru mantık sahibi olduğunu ifade etmiştir.

"Muhtarat min eş-Şi'ri'l-Arabi" kitabı: Arapça olan bu kitapta Şeyh, kadim Arap ediplerinden seçme güzel şiirleri cem etmiştir, ancak basılmamıştır.

Şeyh, gençliğinde, Arap nahvine dair "Netaicü'l Efkâr" adlı kitaba bir haşiye yazmıştır, fakat bu da basılmamıştır. Şeyh, bana, bu haşiyenin mukaddimesini okumuştum; şüphesiz şimdi kütüphanesinde, varakları arasındadır.

Bunlara ilaveten, Arapça telif edilmiş ve malumunuz olan matbu eserleri mevcuttur. Hayatının sonlarında yazdığı büyük kitabı ise Mevkifu'l Akli ve'l İlmi ve'l Alemin min Rabbi'l Alemin ve İbadihi'l Murselin" olup, bu eser oğlu Üstad İbrahim Sabri tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir. Şeyh'ten öğrendiğime göre bunların haricinde başka kitapları da vardı ancak bastırma imkânı bulamamıştı. Bu eserler elbette Mısır'daki torunlarının yanındadır.

Şeyh'in ilmi araştırmaları var mıydı?

Evet, usul-i fıkha dair en zor kitaplardan biri olan ve Osmanlı Devleti'nde Fatih Sultan Mehmed Devrinin büyük alimlerinden Molla Hüsrev'e ait Mir'atü'l-Usul adlı eseri Arapçadan Türkçeye tercüme etmiş, üzerine bazı haşiyeler de eklemiştir. Ancak aynı şekilde bu tercüme de basılmamıştır.

Önceki ifadelerinizden Şeyh'in Arap dili ve edebiyatına dair üç mütehasşısı eseri olduğunu fark ettim: "Reddi ala ma fi'l-Kavli'l-Ceyyid mine'r-Redi", "Muhtarat min eş-Şi'ri'l-Arabi" ve "Netaicü'l-Efkâr" üzerine yazdığı haşiye. Acaba Arap diline özel bir alakası mı vardı?

Evet, Arap diline büyük bir ilgisi vardı. Bu sebeple kitaplarındaki Arapça üslubu tamamen ilmi idi. Benim nazarımda o, Arapçada bir otorite, nahiv ve sarf ilimlerinde üstadı. Arap edebiyatına hayrandı, pek çok Arap şiirini ezbere bilirdi. Edebi zevki son derece yüksekti. Özellikle Ebu Temmam'ın "el-Hamase" divanına büyük hayranlık duyduğunu ve ondan pek çok beyit ezberlediğini hatırlıyorum. Ayrıca Ahmed Şevki'nin şiirlerine de hayrandı; onun şairliğine hürmet eder ve takdir ederdi. Atatürk'ü öven ve Sultan Mehmed Vahdeddin'e söven şiirler yazdığına ona reddiye sunmasına rağmen onun hakkında "büyük bir şairdir" derdi.

Şeyh, vefat ettiğinde kaç yaşındaydı? Cenaze merasimine katıldınız mı?

Şeyh, İslâm uğrunda cihad ve mücadelelerle dolu seksen altı yıllık bir ömrün ardından vefat etti. Nice insanlar gibi cenaze merasiminde ben de bulundum. Bulunanlar arasında Şeyh Muhammed el-Hıdır Hüseyin, Sultan Abdülaziz'in torunu Mahmut Şevket ve o dönem Mısır'da ikamet eden pek çok Türk de hazır bulundu. Cenazeyi Tahrir Meydanı'ndan Kehya Camii'ne kadar taşıdık. Orada, Ez-

her Şeyhi'nin imametinde cenaze namazını kıldık. Daha sonra naaşını Abbasiye Mezarlığı'na defnedilmek üzere Derrase'ye götürdük. Osmanlı Şehzadesi Mahmut Şevket ile birlikte kabre indiğimizi ve Şeyh'in mübarek ayaklarını öptüğümüzü hatırlıyorum. Allah ona geniş rahmet eylesin ve onu geniş Cennetlerine koysun.

Uzun süreli arkadaşılığınızdan hareketle Şeyh'i nasıl değerlendiriyorsunuz?

Onunla olan uzun beraberliğim bana gösterdi ki kendisi pek çok üstün sıfat ve meziyetlerle vasıflanmıştı. Abartısız söyleyebilirim ki ilmiyle, cihadiyla, tevazusuyla, vakarıyla, ihlasıyla ve vefasıyla tam bir örnek şahsiyetti. Bütün ömrünü, İslâm'a hizmete adanmıştı. Dinini müdafaa uğruna vatanından iki defa ayrılmış, bu süreçte pek çok diyarda gurbet hayatı yaşamıştı. Allah yolunda hiçbir kınayıcının kınamasından çekinmezdi. Son derece ihlaslıydı; yazıları, dinine bağlılığın ve de (dinin) prensiplerine ve ahkâmına olan hassasiyetin bir ifadesiydi. Dindar, iffetli bir zattı. Hayatı boyunca fakru zaruret içinde yaşadı. Hoşgörü ve nezaketin zirvesindeydi. Meclisinde bulunanlar onunla serbestçe konuşturlardı. Herkes ona hürmet eder, onunla sohbet eden hiç kimse yapmacık davranmazdı. Muhatabına, sanki çocukluk arkadaşımıyışçasına bir samimiyetle yaklaşıp, ona tam bir konuşma özgürlüğü tanırdı. Meclisinde büyük makam sahipleriyle sıradan insanların bir arada bulunduğu şahit olurum. Hepsini aynı neşe, güler yüz ve içtenlikle karşılardı. Kimseye ayrıcalık tanımazdı. Düşmanları da dahil herkes, onun ilmini, faziletini ve keskin mantığını takdir ederdi. Kanaatimce, gelecekte onun gibi ihlaslı ve üstün bir zekaya sahip birini daha görmek mümkün olmayacaktır.

Dipnotlar:

1- Ali Hüseyin Yakub [Cenkçiler]: Yugoslavya Arnavut kökenli büyük bir alim ve Kemalist Türkiye'den Mısır'a göç eden Türk şeyhlerindendi. El-Ezher'den mezun oldu ve o dönemde Kral Fuad Üniversitesi Kütüphanesi'nde memur olarak çalıştı. Mısır'daki ikameti boyunca Şeyh Mustafa Sabri'yle sürekli birlikte oldu, onu yakından tanıyordu ve en yakınlarındandı. Öğrencilerinden biri ve adeta manevi oğlu gibiydi. Mısır'da 18 yıldan fazla kaldıktan sonra Türkiye'ye döndü ve İstanbul'a yerleşti. Evinde, kendisinden ders alan farklı milletlerden öğrencileri oldu. Ancak felç hastalığına yakalanması nedeniyle evinden çıkamaz hale geldi. Benimle son görüşmesinden yaklaşık bir buçuk yıl sonra vefat etti.

2- Burada kastedilen şudur: Bu hitabını üç gün boyunca sürdürdü; her gün Meclis'in toplantı saatleri içinde bir bölümünü irat ediyordu.

3- M. 1984 senesinde.

Necip Fazıl Kısakürek'in "idrak hastası" olarak tanımladığı reformcular, her zaman davanın özünü dış şartlara, konjonktüre ve Batı'nın dayattığı modern şablonlara göre eğip bükmeye çalışmışlardır. Bu dürümcü cücelerin cürümleri sanıldığından fazladır.

AKADEMİNİN VE SOSYAL MEDYANIN REFORMİST/PALYAÇO İTTİFAKI

Yavuz Arslan

Müslüman Anadolu'nun bugün karşı karşıya kaldığı en sinsi tehdit, cephe gerisinde mevzilenmiş ve "içeriden" konuşan akademik kılıklı bir şer şebekesidir. Dışarıdan gelen açık küfür, müminin ferasetiyle kolayca teşhis edilebilirken; sakalın, sarığın ve profesörlük cübbesinin altına saklanarak İslâm'ın temellerini oymaya çalışan bu "münkirler" güruhu, ümmetin bünyesinde habis bir ur gibi büyümektedir. Bu tipler, sosyal medyayı bir sirk alanına çevirip, ümmetin istiklâl ve istikbâl davasını, fıkıh kitaplarının kenar notlarında kalmış ve çoktan halledilmiş mevzularını sulandırarak unutturmaya çalışmaktadır.

TARİHSELÇİLİK

Bu zihniyetin akademik plandaki en süfli temsilcileri, Kur'an-ı Kerim'in mutlak ve kıyamete kadar geçerli olan hükümlerini 7. yüzyılın çöl şartlarına hapsetmeye yeltenmektedir. Hayrettin Karaman, Mustafa Öztürk gibi figürler, Kur'an'ı Allah'ın "kadim kelâmı" vasfından koparıp, onu Peygamberin zihninden dökülen bir "hitap" seviyesine indirgeyerek, aslında Katolik teolojisinin sakat vahiy anlayışını İslâm'a enjekte etmektedir. Bu yaklaşım, vahyi "tarihsel" bir paranteze alarak güya -haşa!- etkisizleştiren, Kur'an'ın otoritesini rasyonalizm potasında eriten bir suikast girişimidir. Allah'ın kelamını "metinleşmiş bir hitap" olarak tanımlamak, ilahî olanı beşerî olanın emrine verme küstahlığıdır. Bu çaba, İslâm'ın ana omurgasına yöneltmiş akademik bir kılıf altındaki inkâr faaliyetinin tâ kendisidir!

Tarihî süreçte bu tür sapmaların karşısında duran İmam-ı Gazalî, "el-Munkizu mine'd-Dalâl" isimli eserinde, akıllı vahyin önüne geçiren filozofların ve bâtını fırkaların nasıl bir dalaletle düştüğünü açıkça ilân etmiştir. Gazalî'ye göre akıl, ancak vahyin sınırlarını idrak etmekle mükelleftir; vahyi yargılamak aklın haddi ve yetkisi dahilinde değildir.[1] Bugünün tarihselci -Üstad'ın tabiriyle- "palyaçoları" ise, Gazalî'nin yüzyıllar önce çöpe attığı akılcılık enkazını, "yenilik" ambalajıyla tekrar piyasaya süren birer düşük fikir esnafıdır.

SOSYAL MEDYA PANAYIRI VE DİNTÜCCARLIĞI

Yakından bakıldığında akademideki bu "tarihselci" ihanet, sosyal medya mecralarında "hoca" sıfatıyla arz-ı endam eden şovmenlerle tam bir iş birliği içerisinde. Bu figürler, Müslümanların aslî meselelerini konuşmak yerine, sürekli olarak "kadınların özel halleri" veya "dört kadın" gibi konuları kaşıyarak dini magazinleştirme yoluna gitmektedir. Salih Mirzabeyoğlu'nun "nefsanî tefsirciler" olarak damgaladığı bu grup, dini, aslından koparıp modern dünyanın aşağılık komplekslerine uydurmaya çalışmaktadır.

Bu sözde hocalar, sahip oldukları görsel imajı bir kalkan olarak kullanarak, Allah Resulü'nün sünnetini ve otoritesini sistematik olarak itibarsızlaştırmaya çalışmaktadırlar. Sünneti devre dışı bıraktıklarında, Kur'an'ı kendi nefsi arzularına göre yorumlayacakları geniş bir alan açılacağını çok iyi bilmektedirler. Yapmaya çalıştıkları şey Müslüman Anadolu'nun köklü değerlerine karşı girişilen bir kimlikleştirme operasyonudur. Halkın itikadını bulandıran bu tipler, aslında Ehl-i sünnete karşı tam bir ihanet sarmalındadır.

BÜYÜK DOĞU MİRASI VE İMAM-I RABBANİ ÇİZGİSİ

Necip Fazıl Kısakürek'in "idrak hastası" olarak tanımladığı reformcular, her zaman davanın özünü dış şartlara, konjonktüre ve Batı'nın dayattığı modern şablonlara göre eğip bükmeye çalışmışlardır. Bu dürümcü cücelerin cürümleri sanıldığından fazladır. Onların rasyonalizasyon çabası, İslâm'ın ruhunu yok ederek onu kupkuru, ruhsuz bir iskelete dönüştürme gayretidir. Bu noktada İmam-ı Rabbanî Hazretleri'nin Ekber Şah dönemindeki "Din-i İlahî" fitnesine karşı verdiği mücadele en büyük örnektir. Rabbanî Hazretleri, dinin aslına yapılan en küçük bir müdahalenin, bütünün yıkılmasına sebep olacağını savunmuştur. Reformistlerin "tarihî kayıtlar" filan diye sayıklamaları, İmam-ı Rabbanî'ye göre "dalalet"ten başka bir şey değildir.[2]

Tarih, bu tür reformistlerin sonunun her

zaman hüsrân olduğunu kaydetmiştir. Kendi akıllarını putlaştırarak vahy-i ilahîye yön tayin etmeye kalkan her yapı, Müslüman feraseti karşısında daima eriyip gitmiştir. Bugünün akademik esnafı da aynı akıbetle yüzleşmekten kurtulamayacaktır.

İSLÂM'A MUHATAP ANLAYIŞIN GEREKLİLİĞİ

Bu ihanet sarmalından kurtulmanın yegâne yolu, dini, modern dünyaya uydurma sefaletinden vazgeçip, dünyayı İslâm'ın mutlak doğrularına göre yeniden inşa etmektir.

Peki, ne yapmak lazım?

Müslümanlar, Mirzabeyoğlu'nun formüle ettiği "İslâm'a muhatap anlayışı" yeniden kuşanmalıdır. Bu, Batı'nın kavramlarıyla değil, İslâm'ın kendi kavram dünyasıyla düşünmeyi ve hareket etmeyi gerektirir.

Milletin mukaddesatına akademik unvan arkasından saldıran bu şahıslara karşı, devletin ilgili kurumları idarî mekanizmaları işletmelidir. Halk ise bu "sosyal medya cellatlarına" itibar etmeyerek onları kendi sapkın fikirlerine terk etmelidir.

İmam-ı Âzam, İmam-ı Gazalî ve İmam-ı Rabbanî gibi kahramanların mirası olan Ehl-i Sünnet akidesi, eğitim sisteminin merkezine oturtulmalıdır. "Tarihselcilik" ve "mealcilik" gibi sapkın akımların İslâm'ın "kelam" ve "usul" ilmiyle çeliştiği gerçeği, sarsılmaz mantık kurallarıyla genç nesillere aktarılmalıdır.

Dolaylı olarak filan değil, doğrudan ve tavizsiz bir duruşla, bu reformcu palyaçoların her argümanı ilmî sahada yerle bir edilmelidir.

Müslüman Anadolu, bu toprakların mukaddesatını akılcılık adı altında küfre peşkeş çekenlere asla geçit vermeyecektir. Büyük Doğu-İBDA ruhu, bu sinsi tahrifatçıların defterini dürecektir olan mutlak iradenin adıdır.

Dipnotlar:

[1] İmam-ı Gazalî, *el-Munkizu mine'd-Dalal (Dalaletten Kurtuluş)*, Tercüme: Hilmi Güngör, Maarif Basımevi, 1954, s. 45-50. [2] İmam-ı Rabbanî, *Mektubat-ı Rabbanî*, 1. Cilt, 260. Mektup (Şeriatin ihyası ve bid'atlerin reddi üzerine), İstanbul: Hakkat Kitabevi, s. 412.

HAYATIN HAKİKATİ

İnsanın bariz vasfı şuurdur; “ben” yönünün ve insanın “görünen” bir varlık olduğunun farkettiricisi şuur... İnsandan başka hiçbir canlı ve hayvan kendi “görüntüsü”nü tanımaz ve “görünen” bir varlık olduğunu “bilmez”; tabii ki, kendi üzerinde ve eserlerinde kendini inceleyerek davranışlarını tayin etmek gibi bir çile sahibi de değildir. Meselâ büyük taklit yeteneği olan maymun... Hareketleri bizim “şuur”umuz tarafından mânâlandırılır ve “taklit yeteneği” belirlenirken, aslında bu, onun içgüdü dünyasındaki sır içinde “neyse o” davranışdır; bunun dışına çıkmış değil, içinde!.. Papağan misâli aslında çok daha mânâlı: İnsanın dil içinde doğduğunu, ruha bağlı akıl keyfiyetinin onunla ifşâ olduğunu, onunla düşündüğünü, hayvandaki içgüdü ile varolan “sürü” görüntüsüne mukabil, toplumunu onunla kurduğunu, hayvan sürüsündeki “ben ve öbürü” ilişkisi veya “ben ve çevre” alâkası değerlendirmesinden uzak “tip”e karşılık, insanın “toplum”da varlık ve toplumda “fert” oluşunun idrakine onunla erdiğini, eserlerini onunla yükselttiğini, “öğrenerek-düşünce ile” yaşayabilen ve yaşamasını buna borçlu olan insanın onunla varolduğunu göz önünde tutarsak, konuşabilme yeteneği olan papağan, insanın “öz keyfiyeti”nden pay sahibi mi diyeceğiz?..

Üstelik, koltuk değneği ile yürüyen bir adamın buna ihtiyacı olmayan karşısında üstünlük iddia edemeyeceği hakikati içinde, onun tabiat karşısında maddî âlet ihtiyacsızlığı insana nisbetle ayrıca avantaj(!)

“İnsan, konuşan hayvandır” derler ya... Papağan da konuştuğuna göre?

Ama papağan konuşmuyor, ses çıkıyor; ne varsa, “ses üstü-suret içi” mânâda var. Konuşmadığı için de, ağzından çıkan kelime ve cümleler BİZİM İÇİN

mânâ ifâde etse de düşünmüyor. Ama biz, bizde mânâsı olan bu seslere bakıp “benzerlik” hissiyle hoşlanıyoruz. Maymun için de aynı şey: İnsan davranışları tamamen “ahlâki” keyfiyet belirtirken, maymun davranışları “sureten” bize benzese de içgüdü sınırındadır.

Aslında bu misâller, insandaki “norm şuur”unun düşürdüğü yanlışlığı gösteriyor. Batılı bir sosyal psikolog bunun denemesini yapmıştır: Denemeye katılanlara gelişigüzel seçilmiş rakamlar ve şekil serileri vererek, bu rakam ve şekil serilerinin hangi prensibe göre sıralandıklarını bulmalarını istemiş, onlar da hakikatte olmayan bir çeşit kanun bulmuşlar, üstelik böyle bir kanun olmadığı ve ellerindeki serilerin tamamen gelişigüzel seçildiği söylenince de keşfettikleri kanunları hararetle müdafaaya kalkmışlardır.

Bu deneme, insan şuurundaki nizâm ihtiyacını gösterdiği kadar, seçilen bir yanlış nokta etrafında kendini teklif eden verileri toplayan “toplum sistemleri”ne de misâldir.

Bayır aşağı akan bir suyun geçeceği yolları bulmasına bakıp da suya “zekâ” atfetsek; donmasından, buharlaşmasına ve bulut olmasına kadar her şeklini, “şartlara uyum”un görünüşleri ve zekâ delili diye alabiliriz!

“Âlemde şuur”, “sosyal şuur”, “norm şuur”, “milli şuur”, “sınıf şuur”, “şuuraltı” diyoruz ve bunların nitelenmesi üzerinde anlaşarak veya çekişerek konuşuyoruz. Peki şuur ne? Şuurun bu iç ve dış doğru yöneldiği mevzularla anlaşılması veya anlatılması, kısaca; iş, hareket ve verim şubelerinde görünmesi ve bilinmesi, hep “ben değil, benden” sırrıyla “şuur”un bilinmez oluşuna ve bilinmezliği içinde bilinişine işaret... Bütün bunlar, bir velinin ifâdesiyle, “kişi üzerinde bulunduğu işin zamanı içindedir” hikmetinin

sırrına bağlı!

“Bilgi”nin bilen’e var olması hakikatiyle, içimizde veya dışımızda “nesne-obje-bilinen-düşünülen” kavramlarıyla belirttiğimiz ve gözümüze, görüşümüze, kavrayışımıza, anlayışımıza, tertibimize mevzu olan herşey, şuurumuzun “şey” hâline getirebilme gücünün ürünüdür. Varlığın şuura –ki son tecritte ruhtur– kendini empoze ettiği için VARLIK olması ve bilgi’nin ruh ile “bilinen” arasındaki ilişki ve “doğru düşünce olmadan doğru düşünce faaliyeti olmaz” hakikatinin belirttiği “ışık unsuru” ile meydana gelmesi göz önünde tutulursa, “ruha mukavemet eden varlık”, tabii, coğrafi, sosyal ve tarihî çevre ile birlikte, insanın kendisinin iç aksiyon mevzuu ruhî hallerini de kapsar ki, bu, şuurumuzun sadece çevreyi değil, kendi ruhî hâllerimizi de “şey” hâline getirebilme özelliğidir. Şuurun bu özelliği, her biri kendi tür âleminde ve bir çeşit uyku hâlini yaşayan hayvanlara mukabil, insanda her ân yenilenen ve değişen bir âlem görünüşünü göstermekte, değişmeler boyunca, o insanı o insan yapan ve her “objeleştirme-nesneleştirme”nin ötesinde bulunan “öz keyfiyet-kişi-şahsiyet” hakikatini belirtmektedir.

Şuna dikkat: Birbirini destekleyen malzemelerdeki mânâların kutuplaşması hâlinde kavramlar ve mevzular billürleşir, unsur ve klişe üstü mânâları maledilebildiği vicdanların ruh yuvasında uygunluğunu bularak anlaşılır, böylece de karşılıklı anlaşma aracı dilin mânâ unsurları hüviyetine bürünürken, bunların maledilebilmesi çetinliği kadar, maledilebilmesi çetniliğinin anlaşıl-maması zorluğuna da mevzu olurlar. Tıpkı “şuur”un ne olduğu bilinmezken, “şuuraltı”nın evin birinci katı - ikinci katı gibi anlaşılması ve neredeyse “şuur”un kendisinin izâha muhtaç oluşunun unutulup, “şuuraltı”nın insan “ben”indeki her sırrı deşifre edici “anahtar kelime” şeklinde kullanılıyor olması gibi... “İçgüdü” için de aynı şey: Bu izâh, izâh edememenin izâhı olarak, hayvan davranışlarının insan şuurundaki “görüntü”sünün izâhıdır, hayvanın kendi izâhı değil.. Âlemde her varlık, kendi derecesinde ve ifâdesi kendi varlık zâtında “neyse o” olarak ve türünün bizim mânâlandır-dığımız kanunlar çerçevesindeki sebep-sonuç ilişkisinde yaşarken, kendini ifâde edici olmak ve memuriyetini bulmak yalnız insana mahsus bir iş. Varlık sebebim ne? Gayem ne? Nasıl davranmalıyım? Bütün bunları bana sorduran ne? Bir adam çıkıp da dese ki, “benim hiçbir gayem yok!”, bu da onun şuurunun ona buldurduğu gayedir; gayesizlik gayesine göre yaşıyor! Bu mesele, hayvanlara âdeta iptidâi insan hisleri varmış gibi

yaklaşan ve mânâlandıran her türlü izâhın, neticede o hayvanın insan şuurundaki görüntüsünü temsil edişini gösteriyor ki, bizim izâhımız da dahil, aslında insan sayısı kadar görüntü var. Bu meselele DİKKATLE BAKAN BİR GÖZ, her insanda ayrı zaman ve hâlihazırdaki beninin görünüşü olarak ayrı mesafeler bulunduğunu kavrar: Kendi kendinin sırrı olan bir “ben” gücüyle bizzat sır olduğunu bildiren sırrı görür, bu görüşün de o sırrın mânâlandırılması olan görüntü olduğunu bilir; bu, bilen, bileni bildiren, her bilinende kendini bulduran ve her bulunanın ötesinde kalarak mevzuunu kaybetmeye başlayan bilinmez “ben” hakikatiyle ürperir, insanın iş ve hareket şubelerine ait nisbî ve faydacı zihniyetle kurulmuş açıklamalar üstüne emniyetle oturup “hayret” melekesinin dumura uğrayarak nefis emniyeti içinde ve anladım tesellisiyle yaşayabilmesine şaşar... Ve keyfiyetleri mutlak sahibine havale edici bir idrak şemsiyesine sığınmazsa yonar!

Ruhun eşya ve hadiseler karşısındaki “nasıl” tavrına karşı akıl “niçin”lerle yaklaşır ve fikir meydana gelir. Fikrin içindeki işleyici ve işletici sıfat, ruhun merkezi fakültesi ahlâktır ki, kendisinden zuhura geldiği fikri ileriye doğru zuhur ettirir. İşte, “diyalektik ve ahlâk”, şuurun “ruh ve akıl kutbu”, “gerekli olan” fikir –ışık unsuru– ve “yapılması gereken” –doğru düşünce faaliyeti ve buna bağlı faaliyetler–, “ahlâkî keyfiyetin hayvandaki içgüdü keyfiyetinden farkı” ve bütün bunlarla alâkalı olarak “zaman idraki”, bu ifâde çerçevesinde..

“İnsan ve hayvan”, “insan ve şuur” bahisleri altında belirttiğimiz hususlar da göz önünde tutulursa, idraklerin nasıl kütleştiği anlaşılır: Bilinmezden bahsedildiği yerde bunu “bilmek”ten kaçma ve “bilenebilir olanı kaçırma” zanneden maddeci mankafa, maddenin üzerine abanır ve her türlü oluşu maddî müessirlerle izâh ederken, bizzat “izâhın izâhı gerektiği”nden ve “şuuru maddeye irca edici şuur”un bizzat kendi şuuru olduğundan habersiz bir hamakat örneğidir.

Bir tekerlemedir gidiyor: “İlmî olmak, ilim her şeyi çözecektir!”... Belli bir mevzuya tahsis olmadan önce “İlim”in mânâsı bilmektir; öyleyse senin ilimden kasdın ne? Yok!.. “İlmin ölçüsü nesnelliktir” derken ve bununla madde ve maddîliği kastederken, varlığın kendini ruha empoze ettiği için varlık olmasını nasıl göz önünde tutmazsın? Bu ise, ruha kendini empoze eden bütün kavramların birlikte göz önünde tutulmasını gerektirir ki, neticede, müsbet ve menfi idrakinin ancak ölçüden sonra varolduğu anlaşılır; Peygamberler bildirmeseydi iyi ve kötü idraki olmazdı. Aslında Peygamberler

olmasa, insan hayatı olmazdı; insan “var” olması kadar, “varoluşunu” da buna borçlu.

“İnsan düşünen olmadan önce âlet yapandır!”... Düşünceyi üretim araçları ve bunların oluşturduğu ekonomik ilişkilerin doğurduğu bir üst yapı –bir yansıma– olarak alan anlayışın bu özlü sözü, “âlet” ve “yapmak”ı niteleyişi bakımından tamamen yanlıştır.

Ruha mukavemet eden varlığı kavramaya yarayan yapma varlık; mucerret anlamda teknik ve âlet bu... YAPMAK, belli bir mevzuya tahsis edilmiş bir mânâ olmadan önce, “duygu, düşünce ve fiil” çerçevesindeki bütün faaliyetlerin mânâsını kuşatır; sezgi yapmaktır, düşünce yapmaktır, fiil yapmaktır, “ürün”leri gerçekleşmeden önce mümkün olma özelliğiyle varolan bir “yapma”dır. Aslı şu: Dil, bizzat fikir ve ruh ihtiyacını doğuran maddî olmayan bir âlettir. Her mevzu, mucerret ruh ve fikir ihtiyacının doğurduğu âlet; ve madde çerçevesindeki âletler de dahil her âlet, ötesindeki ihtiyaçları ve âletleri doğurucu... İç-içe zincirleme bir oluş... Kısacası; insan, düşünen olmadan âlet yapamaz... Aslında bu bahis konuşulurken anlaşmazlığa düşülmesinin sebebi, “düşünce, fiil ve zaman” ilişkisinin birlikte ele alınmamasındandır. İdrakin zamana bitişikliği ve insandaki en iptidâi hareketlerin bile bir küçük tertib belirtmesi göz önünde tutulursa, ZAMAN İDRAKİ OLMAYAN BİR İNSANDA NİZÂM BELİRTİCİ HİÇBİR DOĞUŞ OLMAZ. Bir işi yaparken, önce şunu, sonra bunu yapma gibi; ÖNCE ve SONRA, zaman idrakinin olmadığı yerde yok. Sadece şu meseleyi anlamak bile, zaman ölçüsünü getiren Peygamberler olmasa “medeniyet olmazdı” hakikatini anlamaya yeter. İlk dil ve ilk doğru, ilk emirdi; ve ilk tatbik, ilk insanla vardı... Şuuru istih-sal faaliyetinden çıkarmak heveslilerine şu güzel misâl yeter:

Gayem ne? Nasıl davranmalıyım? Bütün bunları bana sorduran ne? Bir adam çıkıp da dese ki, “benim hiçbir gayem yok!”, bu da onun şuurunun ona buldurduğu gayedir; gayesizlik gayesine göre yaşıyor! Bu mesele, hayvanlara âdeta iptidâi insan hisleri varmış gibi yaklaşan ve mânâlandıran her türlü izâhın, neticede o hayvanın insan şuurundaki görüntüsünü temsil edişini gösteriyor ki, bizim izâhımız da dahil, aslında insan sayısı kadar görüntü var.

— “İstihsal faaliyeti, düşünce ve şuur faaliyetini geliştirse bile, cimmastiğin vücutta bulunmayan uzuvların gelişmesine faydasının olmaması gibi, istihsal faaliyetinin de şuurun ilk meydana çıkış ânında ona hiçbir fayda sağlamayacağı ortadadır!”

Bir marksist (Max Raphael) bu hususu

göz önünde tutarak bilginin doğuşunda “şuur”un sıfıra indirildiği bir durumda hiçbir diyalektiğin işlemeyeceğini ve “en az miktarda” şuurun ilk maddede bulunması gerektiğini söyler. Diyalektik materyalizmin iflâsını, “iflâs etti” demeden açıklama!

Buraya kadar üzerinde durduğumuz meseleler gösteriyor ki, insanın “öz keyfiyeti”ni sosyolojik, ekonomik veya biyolojik vak’aların tekâmülünden doğmuş sayanlar da, çevrenin kendi şuurlarındaki görüntüsünü ifâde etmiş oluyorlar.

İnsan, dünyaya geldiği ve yaşadığı dönemde, kendisi ve insanlığın üzerinde ne düşünürse düşünsün, aslında her şey hâldeki faaliyet ile “ben şuur”unun faaliyeti etrafında merkezleşmektedir.

İmân, bedahettir; ve bunun hakikatine yaklaştıkça, şer’î ölçüler bir bütün olarak bedahet ifâde ederler... Bu demektir ki, “zamanüstü” ölçüler manzumesi olarak İslâm, imânın hakikatini yaşayana, şu ân nazil olmuş kadar yenidir; ve “çağ içi, çağ dışı” tekerlemesinden başka bir şeye akli ermez ahmakların her türlü yakıştırmasından münezzehtir!..

İnsanın atasını hayvana bağlamak... Şuurun doğuşunu maddeye irca etmek... İnsanlığın gelişimini ve insan iradesinin rolünü tarihî bir zorunluluk hükmüne bağlamak ve içtimaî değişimde ferdi iradenin rolünü inkâr etmek... Toplumun, insanın “öz keyfiyeti”ni doğrduğunu söylemek ve insanı toplum tekâmülü sonucu olarak karşılamak... Evet; daha neler ve neler, hep fert şuurunun mevzular etrafındaki “görünüş”ünü temsil ediyor.

Kronoloji esasıyla 1000 yıl evvelki tarihi yazarken, kapısının önünde kopan kavgayı her şahidin ayrı ve aykırı anlatışı karşısında, “ben 5 dakika öncesini tahkik edemezken bu eseri nasıl yazıyorum?” diyen Bizanslı tarihçiyi düşünürsek, hakikatleri kendi dışımızda cereyan eden bir seyirmiş gibi görmek ve kavgasını yapmak yerine, doğrudan “hâlihazır”dan hareket etmek ve “hakikati bulma” ölçülerini tayin etmek en doğru usul... Bu usulle ilgili üç hükümden sonra, insana hükmünü hâkim kılan tarih yerine, tarihe mânâ veren hâlihazırdaki insan şuur, yâni bedahet idrakine bağlı “tarihî-zamanî şuur” meselesine değineceğiz.

Birinci hüküm: Herkes kendi zamanı içinde ve herkesin hakikati kendine... Şuur ve zaman arasındaki alâka anlaşılmadan, varlık derecelerinin birbirine irca edilişindeki yanlışlık anlaşılamaz;

şuur fiillerinde zamanîlik, içgüdüde ise tepkiler sözkonusu. Burada, müslüman âlim Maurice Bucaille’in eserinden altını çizdiğimiz husus, durumu açıklamaya yeter:

– “Çağdaş bilgiler, uçuşlarını programlamak hususunda, bazı kuş cinslerinin ne derece mükemmel bir noktaya ulaştıklarını göstermiştir. Zira hayvanın GENETİK KODUNA kaydedilmiş gerçek bir göç programı vardır ve çok karmaşık ve çok uzak güzergâhlarda yol almayı ancak böyle bir programlama ile açıklamak mümkündür. Çünkü bunu daha önce hiçbir tecrübesi olmayan ve yardımcı da bulunmayan yavru kuşların, hareket noktasında tesbit edilen tarihte dönmek üzere bu güzergâhı tamamlamaya kabiliyetli olduklarını açıkça ortaya koymuştur.”

İkinci hüküm: Kolayca görülen doğru ve yanlışlara karşılık, kolayca değerlendirilemeyen giriftlerin hakikatlerini anlamak için, diyalektiklerin çelmesini aşıcı “üst dil-üst mânâ” gereklidir ve bu son tecritte “mutlak üst dil-üst mânâ” gerekliliğinin idrakidir ki, imân davasıdır.

Üçüncü hüküm: Yukarıdaki iki hüküm göz önünde tutulursa, ahlâk ve zaman hakikati hakkında bir ölçü getirmeksizin “ileri” ve “geri” tekerlemesi, insan memuriyetinin dışına düşmek bakımından vazifesinde menfî bile olamayanların “hayvandan aşağı” hâllerinin itirafıdır. Burada şu kadarını söyleyelim ki, insanla hayvan hareketleri arasındaki “şuur” ve “içgüdü” farkı, aynı zamanda insanın dış âlem çerçevesindeki bütün eserlerinin de bir iç âlem düzeni peşindeki tertibi gayesini belirtir; insan faaliyetlerindeki işleyici ve işletici sıfatla “ahlâk”, ahlâkın hakikatine uygunluğu nisbetinde “yenilik” ölçüsüdür. “Ben ahlâkî yücelikleri tamamlamak için gönderildim” buyuran Allah’ın Sevgilisi, insanoğlunun yenilikte ve ilerilikte kemâl ufkudur; sahâbiler kadrosu da en ileri toplum.

Her kültürün eşya ve hadiseyi kavramak için ayrı bir ruhî yapıyı gösterdiğini ve giderek tek ferde kadar özel bir tarihe sahip olduğunu bilenler, eğer “ahlâklar arasındaki dereceleme”nin mutlak ölçülerine sahip değilse, her toplumun ayrı bir tarihî dünya görüşüne (zaman ölçüsüne) sahip olmasından dolayı, bunlar arasında bir derecelemeye gidilemeyeceğini de bilirler.

Hükmünü insana hâkim kılan tarih anlayışı yerine, tarihe mânâ veren hâlihazırdaki insan düşüncesi... İnsanın “ruhî çaba” hakikatine binaen bedahetlerle iş görüyor olmasına nazaran, Büyük Doğu Mimarı’ndan işaretleyeceğimiz şu husus:

– “İçimize göz atarak dışımızı ayarlamak bir yol olduğu gibi, dışımıza bakarak içimizi düzeltmek de daima iç hakikatte birleşen ayrı bir iştir. Bunun için, bir türlü göremediğimiz, bir türlü bize gösterilmeyen bugünkü dünyayı en mahrem fikir ve ruh kökleriyle hecelelemek zorundayız.”

Bir ânın, bir önceki ânın ne aynı ve ne de gayrı olması ve ruhta birbirine katılan psikolojik vakıaların insanda uyandırdığı tekâmül imajının da aslında bedahet idrakine bağlı bir sır belirtmesi göz önünde tutulursa, “her şey gibi tarih ölçümüz de gösteriyor ki, bir tarihin bittiği ve bir başkasının başlamak üzere bulunduğu fasledici tarih çizgisi üzerindeyiz” diyen Büyük Doğu Mimarı’nın bedahet idrakine bağlı “tarih muhasebesi”, sözkonusu tarih anlayışına “keramet çapında” muazzam bir örnektir... Tarihe mânâ veren hâlihazırdaki insan düşüncesi... Bu husus anlaşıldı ise, bizim (Büyük Doğu’nun) kronolojik tarih muhasebesi:

– “İslâm’ın bizde nasıl bozulduğunu tarihî bir kronolocya içinde incelemek ve anlamak, İslâm bundan böyle ve en ileri bir dünya görüşü plânında ele geçecek olursa onu bir daha kaybetmemek olacaktır.”

İşî Büyük Doğu İdeolocgası’na baktırmak şeklinde böylece mühürlerken, “şu şöyle olmuş, bu böyle olmuş, din doğmuş” gibi uyduruk mantikî muhakemeyi esas alıp onunla saçmasapan “dinler tarihi” diye güya ilmî açıklamalar yapan ve ille de İslâmı kendi salak kurgusuna oturtmaya çalışanlara İmam-ı Rabbanî Hazretlerinin ağzından deriz ki:

– “Allah Resûl’ünün Haktan getirdiği ve bildirdiği şeylerin hepsi, bütün hâlinde bedahet ifâde eder ve hiçbir delile muhtaç değildir. Allah’ın vücudu, birliği ve Peygamberinin doğruluğunu idrak kuvvetinin mânevî marazlardan ve kötü illetlerden uzak olduğu nisbette bedahete yaklaşırlar. Bedahete yaklaştıkça da fikir ve delil kıymetten düşer, lüzumsuzlaşır. İdrak kuvvetinde fikir, nazar, delil ve ispat, ancak illetin vücudu ve marazın tezahürü zamanında olabilir.”

İmân, bedahettir; ve bunun hakikatine yaklaştıkça, şer’î ölçüler bir bütün olarak bedahet ifâde ederler... Bu demektir ki, “zamanüstü” ölçüler manzumesi olarak İslâm, imânın hakikatini yaşayana, şu ân nazil olmuş kadar yenidir; ve “çağ içi, çağ dışı” tekerlemesinden başka bir şeye akli ermez ahmakların her türlü yakıştırmasından münezzehtir!..

İstikbal İslamındır, Salih Mirzabeyoğlu, İbda Yayınları, s. 66-77

1 Temmuz

1277 - Sultan Baybars'ın vefatı.

2 Temmuz

622 - Resullullah Efendimiz'in Kuba Mescidi'ni inşa etmeleri.

2025 - Allah Resulünü karikatürize eden Leman dergisinden 4 şüpheli tutuklandı.

4 Temmuz

1546 - Barbaros'un vefatı.

5 Temmuz

1517 - Yavuz Sultan Selim'in Hicaz'ı Osmanlı'ya katışı.

1993 - Erzincan Başbağlar katliamı.

2009 - Urumçi katliamı.

Urumçi'de Çin yönetiminin Doğu Türkistan'daki baskılarını ve Guangdong eyaletinin Shaoguan şehrindeki Türk işçilerine yönelik saldırıları protesto eden Uygur Türklerine açılan ateş neticesinde çıkan hâdiselerde resmi rakamlarla 156 kişi öldü ancak gerçek rakam binlerle ifade ediliyor. Hâdiseden sonra ortadan kaybolan on bin Uygur Türkü'nden ise bir daha haber alınamadı.

6 Temmuz

1517 - Kutsal emanetler Yavuz'a teslim edildi.

10 Temmuz

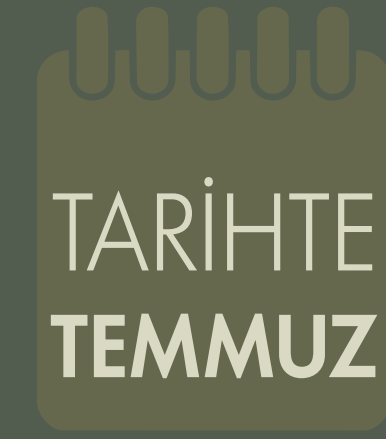
1894 - Büyük İstanbul depremi.

11 Temmuz

1882 - İngilizlerin Mısır'ı işgâli.

1995 - Binlerce Boşnak, Müslüman oldukları için katledildi.

Sırp komutan Ratko Mladić komutasındaki Sırp güçleri, Birleşmiş Milletler tarafından "güvenli bölge" ilan edilen ve Hollandalı barış gücü askerlerinin koruduğu Srebrenitsa'ya saldırdı. Şehre sığınan yaklaşık 25 bin Boşnak, Hollandalı askerler tarafından Sırp askerlerine teslim edildi. Sırp güçleri, beş gün içinde 8 bin 372 Boşnak erkeği ve çocuğu öldürdü, yüzlerce kadına tecavüz etti. 12 yaş üstü erkekler zorla ayrıldı, kamyonlara doldurularak toplu infazlara götürüldü. Kadınlar ve çocuklar, yaşadıkları zulümden

sonra zorla bölgeden çıkarıldı. Tuzla'ya kaçmaya çalışan 12 bin Boşnak, dağlık bölgelerde Sırp keskin nişancılar tarafından tek tek avlandı, sadece 3 bin kişi hayatta kalabildi. Srebrenitsa'da yaşanan bu vahşet, 2. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'da belgelenen ilk soykırım olarak tarihe geçti. Birleşmiş Milletler ve uluslararası toplumun gözleri önünde gerçekleşen bu katliam, modern dünyanın en büyük insanlık suçlarından biri olarak kabul edilmektedir.

12 Temmuz

1099 - Haçlılar, Trablusgarp'ı işgal etti.

13 Temmuz

676/78 - Hazreti Aişe'nin vefatı.

14 Temmuz

620 - Peygamber Efendimiz'in, miladi takvime göre miracı.

15 Temmuz

1099 - Haçlıların Kudüs katliamı.

2016 - Haçlı-Siyonist FETÖ'nün darbe kalkışına karşı Müslüman Anadolu darbeyi püskürttü, 251 şehid verdi.

16 Temmuz

622 - Milâdî takvime göre Hicret.

17 Temmuz

1163-65 - Abdülkadir Geylani Hazretlerinin vefatı

1968 - ABD 6. Filosu'nun İstanbul'a gelmesi sebebiyle gerçekleştirilen protesto gösterilerinde çatışma çıktı.

18 Temmuz

1920- Misak-ı Milli'nin TBMM'de kabulü.

19 Temmuz

711 - Tarık bin Ziyad İspanya'ya çıktı.

20 Temmuz

1974 - 1. Kıbrıs Harekâtı.

21 Temmuz

1905 - 2. Abdülhamid Han'a Yıldız suikastı.

810 - İmam Buharî'nin doğumu.

22 Temmuz

2014 - Kumandan Salih Mirza-beyoğlu, yargılanma sürecindeki hukuksuzluklar dolayısıyla, yeniden yargılanmak üzere serbest bırakıldı.

23 Temmuz

1919 - Erzurum Kongresi yapıldı.

24 Temmuz

1923 - Lozan Antlaşması imzalandı.

2020 - Ayasofya 86 yıl sonra aslına rücû ettirilerek camii olarak açıldı.

25 Temmuz

2016 - Boğaziçi Köprüsü'nün adı "15 Temmuz Şehidler Köprüsü" olarak değiştirildi.

27 Temmuz

1980 - İran-İrak savaşının başlaması.

28 Temmuz

1914 - 1. Cihan Harbi'nin başlaması.

30 Temmuz

1980 - Önce Batı Kudüs'ü daha sonra da Doğu Kudüs'ü işgal eden İsrail, bu tarihte Kudüs'ü başkenti olarak ilan etti.

2021 - Sakarya'da 2014-2017 yılları arasında görev yapan Vali Hüseyin Avni Coş İstanbul'da geçirdiği kalp krizi sonucu kaldırıldığı hastanede vefat etti.

SALİH MİRZABEYOĞLU'NUN BÜYÜK MUZTARİBLER -4- ESERİNE DAİR -III-

■ Mehmet Sami Pınar

3. LEVHA

Üçüncü levha, eserin en dikkat çekici bölümlerinden biridir; çünkü Salih Mirzabeyoğlu burada şairlerin mahlâslarını sadece birer imza, birer şiir adı yahut edebî etiket olarak ele almıyor. Mahlâs, onda şairin keyfiyetini, ruh istikametini, sanat tavrını ve iç mizacını açığa vuran bir işaret hâline geliyor. Bu levhada asıl yapılan şey, isim çözümlemesi üzerinden şahsiyet ve sanat tahlili yapmaktır. Bir bakıma Mirzabeyoğlu, şairin adından hareketle onun şiir dünyasına, idrak tarzına ve temsil ettiği cevhere nüfuz etmeye çalışıyor. Bu tavır, birinci levhada kurduğu “şiir idraki”, “iştikak ve ebced hesabı”, “şiir-tâbir-fikir” anlayışının tabîi neticesidir. Çünkü kelime, Mirzabeyoğlu’nda rastgele bir kabuk değildir, mânâyı taşıyan bir cevherdir. Şairin kendi seçtiği isim de bu cevherin yoğunlaştığı odaklardan biridir. Üçüncü levha tam da bunu gösteriyor ve şairin mahlâsı, onun şiir şahsiyetine açılan bir anahtar oluyor.

Bu levhanın “Mahlaslar hakkında” başlığını taşıması dikkat çekicidir. Metin, kelimelerin sözlük karşılıklarını vermekle yetinmez; isim ile kader, kelime ile şiir tavrı, ses ile mizaç arasındaki bağı ortaya koymaya yönelir. Mirzabeyoğlu, divan şiirini anlamada şairin seçtiği mahlâsın da belirleyici bir yere sahip olduğunu gösterir. Klasik şiirde mahlâs, son beyitte yer alan bir imzadan ibaret sayılmaz. Şair çoğu zaman kendini mahlâsıyla yeniden inşa eder, şahsiyetini ve şiir kudretini onun üzerinden görünür kılar. Bu bakımdan üçüncü levha, şair şahsiyetlerinin isimler üzerinden okunmasına dair bir değerlendirme yapıyor.

Edebiyatımızda gördüğümüz Nef’î, Fuzûlî, Bâkî, Şeyh Gâlib, Nâbî, Nedim gibi şahsiyetleri burada kuru bilgi içerisinde anlatmıyor Mirzabeyoğlu. Tanzimat öncesi sanat ve fikir adamlarının medeniyet bütünlüğü içinde yetiştiğini anlatırken Fuzûlî’de “garamî hassasiyet cevheri”, Bâkî’de “edâ ve estetik ruhu”, Nâbî’de “kuru mantık ve aklı”, Nef’î’de “belâgat ve hırçınlık”, Nedim’de “şive ve zerafet”, Şeyh Gâlib’de “irfan ve incelik” gördüğünü belirtiyor.

“Nef’î” mahlâsı etrafında bakıldığında Mirzabeyoğlu’nun ilgisi, kelimenin kök mânâsından hareketle şairin belâgat kudretine ve sert mizacına yönelir. Nef’î adı, fayda, menfaat, yükseliş, erişirme ve tesir gibi çağrışımlarla açılır. Bu yüzden Nef’î, sıradan bir mahlas sahibi olmaktan çok, sözüyle tesir eden, yükselten, çarpan, iz bırakan bir şair gibi belirir. Birinci levhada ona yüklenen “belâgat ve hırçınlık” vasfı da bu ismin çözümünde yankılanır. Yani Mirzabeyoğlu’na göre Nef’î’nin adıyla sesi arasında bir münasebet vardır; onun sert medhiyeleri, keskin hicivleri ve heybetli söyleyişi mahlâsında toplanan cevherle uyur. Burada önemli olan nokta şudur: isim, şahsiyeti dışardan etiketleyen bir unsur gibi durmaz; şairin iç sesiyle bir ahenk kurar. Bu da Mirzabeyoğlu’nun isimlere ne kadar ciddi baktığını gösterir. Ayrıca Tilki Günlüğü ve Ölüm Odası eserlerine aşina olanlar bilirler ki, bir kelimedenden binlerce manaya yol vardır ve hepsini de alakaları içerisinde tedailerini gösterir Mirzabeyoğlu.

“Fuzûlî” mahlâsı bahsinde Mirzabeyoğlu, Fuzûlî adını “fazlalık, fazladan, boş-boşuna” gibi mânâlarla verir; fakat hemen ardından bu adın ucuz bir tevazu numarası şeklinde anlaşılmasına karşı çıkar. Fuzûlî’nin nefsinden ve şairlik değerinden son derece emin bir şahsiyet çizdiğini söyler. Bu sebeple mahlâs, kendini küçültme tavrından ziyade, insanın Allah karşısındaki hiçliğini idrak etmesinden doğan derin bir mahviyet şuurunu temsil eder. Mirzabeyoğlu’nun hadîs-i şerife yaptığı atıf da bu yorumu destekler: Allah’tan başka her şeyin bâtil olduğu hakikati karşısında “Fuzûlî” ismi, dünya ve benlik iddiasının hükümsüzlüğünü kabul eden bir irfan makamına dönüşür. Böylece şairin “aşk acısı” merkezli şiiri de, ferdî bir duygulanışın ötesinde Allah karşısındaki hiçlik ve fanilik idrakinin şiir diliyle ifadesi hâline gelir.

Mirzabeyoğlu, “Fuzûlî” kelimesinin çağrıştırdığı çok sayıdaki anlamı peş peşe sıralayarak adeta bir mânâ haritası kurar. Aşk, mahv, zehir, panzehir, bülbül, bal arısı, kılıç, eşik, gökkuşağı, gizlilik ve yol göstericilik gibi ilk bakışta birbirinden kopuk görünen çağrışımların,

Fuzûlî’nin şiir ve şahsiyetinde aynı merkezde birleştiğini ima eder. Buradaki maksat, kelimenin etimolojisini ispat etmekten ziyade, bir mahlâsın zaman içinde kazandığı sembolik yükü ortaya koymaktır. Böylece Fuzûlî’nin mahlâsı tek bir tarifile sınırlandırılmayan, şiirinin aşk, ıstırap, fedakârlık, hikmet ve irfan eksenindeki bütün katmanlarını içinde taşıyan çok yönlü bir remze dönüşür. Mirzabeyoğlu’nun yöntemi, mahlâsı biyografik bir ayrıntı olarak değil, şairin bütün sanat ve fikir dünyasını kendisinde düğümleyen sembolik bir merkez olarak okumasıdır.

“Bâkî” mahlâsı bahsinde Mirzabeyoğlu, şairin adı ile temsil ettiği estetik haşmet arasındaki uygunluğu özellikle vurgular. Bâkî’nin, Osmanlı İmparatorluğu’nun en haşmetli devrinde gelmiş ve divan edebiyatının en haşmetli şairlerinden sayılmış olduğunu belirtir; ardından “Bâkî” adının ebedilik, devamlılık, sonu gelmezlik, ölmezlik gibi mânâlara açıldığını söyler. Dahası, bu adı Allah’ın sıfat isimlerinden biriyle ilişkilendirir. Mirzabeyoğlu, Bâkî’nin estetik ruhunu sonsuzluk duygusuyla irtibatlandırmaya çalışıyor ve onun ünlü “Bâkî kalan bu kubbede hoş bir sadâ imiş” mısraını da aynı çerçevede düşünüyor ve güzellikle sonsuzluk arasında bir bağ kuruyor. Yani Bâkî’nin mahlâsı, estetiğin kalıcılığına, sesin zamana direnişine, güzelliğin fanilik içinden sonsuzluk kokusu taşımasına açılan bir işarettir.

Şeyh “Gâlib” adında ise isimle sanat tavrının başka bir cephesi öne çıkar. Gâlib, galip gelen, üstün olan, baskın çıkan mânâsını taşır. Birinci levhada Şeyh Gâlib için “irfan ve incelik” ifadesinin kullanılmış olması, bu galebeyi kaba kuvvet alanında kurulan bir üstünlükten ayırır. Burada galip gelen, irfandır; üstün çıkan, incelik; öne geçen, sır ve mânâyı nüfuz kabiliyetidir. Mirzabeyoğlu’nun bu adı seçip özellikle tırnak içine alması da Şeyh Gâlib’in şiiri, dilin zarafetini ve tasavvufi derinliği bir zirveye taşıyan bir kudret gösterdiğinden olsa gerektir. Bu yüzden “Gâlib” adı, onun şiirde ulaştığı hâkimiyeti sezdirmeye yarar.

Ahmed Paşa, Şeyhülislâm Yahya Efendi

ve Hayâlî gibi isimlerde Mirzabeyoğlu, klasik şiirin şahıs kadrosunu, şiir dünyasının farklı seslerini ve adlandırma biçimlerini de bu levhaya taşır. Burada "mahlâs" sözü bazen doğrudan lakap yahut şiir adıyla, bazen de şahsiyetin şiirdeki görünüş tarzıyla birleşir. Hayâlî örneği bilhassa önemlidir. Çünkü "hayâl" kavramı birinci levhada şiir idrakinin temel unsurlarından biri olarak ele alınmıştı. Hayâl, Mirzabeyoğlu'nda gerçek dışı bir fantezi değil, idrak eden ve mânâyı suretlendiren bir kuvvettir. Böyle olunca "Hayâlî" adı da bir hayalperestliği çağrıştırmaktan çok, şiirin ana unsuruyla hemhal olmuş bir tabiatı düşündürür. Şairin seçtiği isim ile şiirin işleyiş prensibi arasında kurulan bu akrabalık, üçüncü levhanın ruhunu anlamak için bir anahtardır adeta.

"Nâbî" mahlâsında ise Mirzabeyoğlu'nun ilk levhada verdiği "kuru mantık ve akıl" hükmü hatırlanmalıdır. Nâbî adı, haber veren, bildiren, nübüvvet kökünü hatırlatan, mânâyı taşıyan ve vazeden bir tona sahiptir. Burada da isim ile şiir tavrı arasındaki münasebet öne çıkar. Nâbî hikemî şiirin güçlü temsilcilerindendir. Onun şiiri duygunun coşkun akışından çok ölçü, ders, terbiye ve fikir merkezli bir hat çizer. Mirzabeyoğlu'nun bu mahlâsı ele alışında muhtemelen isimle hikemiyat arasındaki bağ araştırılır. Yani Nâbî'nin adı, onun şiirindeki öğretici, bildiren, irşad eden ve miyar koyan sesiyle beraber düşünülür.

Mirzabeyoğlu'na göre, Haletî güçlü bir divan şairi olmakla birlikte onun şiiri, "şiir idraki" ile "fikir" arasında kurduğu derin terkinin temsilcisidir. Bu sebeple "Haletî" mahlâsını da şairin ruh ve sanat dünyasına tam uygun bir isim kabul eder. "Hâl", "keyfiyet" ve "oluş" mânâları etrafında şekillenen bu mahlâsın çağrışımları irfan, çile, vakar, sistem, terbiye, heybet ve ölüm şuuru gibi kavramlarla genişletilir. Mirzabeyoğlu'nun gayesi, Haletî'nin şiirindeki estetik ahengin ve fikrî derinliğin, mahlâsında da sembolik bir karşılık bulduğunu göstermektir. Böylece Haletî'nin ismi, şiirin insanı olgunlaştıran, hâlden hâle taşıyan ve ruhu inşa eden cephesini temsil eden çok katmanlı bir remze dönüşür.

"Nedim" mahlâsı da son derece mânîdardır. Birinci levhada Nedim için "şive ve zerafet" tabiri kullanılmıştı. Nedim adı dost meclisi, yakınlık, sohbet arkadaşı, meclis ehli, letafet ve neşeli üslûp çağrışımları taşır. Bu da Nedim'in şiirindeki şehirli kıvraklık,

şive inceliği ve meclis havasıyla doğrudan uyusur. Mirzabeyoğlu için burada adla şiir arasında bir ahenk vardır; Nedim adı, onun sesindeki kıvraklığı ve İstanbul zevkini taşıyan bir kabuk gibidir.

Kadı Burhaneddin, Şeyhî, Necâtî, Zâtî, Nevî, Neşâtî ve Sâbit gibi isimlerin aynı levhada yer alması, Mirzabeyoğlu'nun işi birkaç meşhur örneğe sıkıştırmadığını da gösterir. O, mahlâs meselesini divan şiirinin genel ruhu içinde görmek ister. Çünkü klasik şiirde ad seçimi, çoğu zaman şiir tavrının, hayat telakkisinin ve edebî istikametinin bir parçasıdır. "Nevî" adı tür, cins, nev, çeşit ve yaratılış tarafını; "Neşâtî" adı sevinç, ferahlık, neşe ve ruh açıklığını; "Sâbit" adı ise sebat, yerleşiklik, kararlılık ve ayakta duruş hissini çağırır.

Netice itibarıyla üçüncü levha aynı zamanda bir medeniyet terbiyesini de gösterir. Onlarda sadece şiir zevki yok, şairliklerinin sıfatlarının da bir anlamı olduğunu ve o anlama göre yaşadıklarını yahut yaşadıklarını şekle göre anlam kazandıklarını burada okumak mümkün. Yani şahsiyetleri mânâ istikametini taşıyan bir remiz olmuştur adeta.

Burada bir başka nokta daha beliriyor: Mütefekkir Mirzabeyoğlu, mahlâsları açıklarken onları tedai, tevafuk, şiirden gelen ses, şahsiyet tavrı ve medeniyet içindeki yer ile beraber okuyor. Bâkî'de sonsuzluk ve estetik; Fuzûlî'de aşk karşısında mahviyet ve

hassasiyet; Nef'î'de belâgat, tesir ve sertlik; Gâlib'de incelik içindeki üstünlük; Nedim'de şive ve zarafet; Nâbî'de hikemî akıl ve haber vericilik; bunların hepsi, isim ile şiir arasındaki çok katmanlı ilişki sayesinde görünür hale gelir.

Daha geniş çerçevede bakıldığında bu levha, birinci levhadaki "iştikak ve ebced hesabı" bahsinin pratik tatbiki muhtemelen. Mirzabeyoğlu orada iştikakı bütün ilimlerin anası sayan gelenekten yürüyerek kelimenin köküne inmeyi önemser. Burada da aynı tavrı şair adlarında uyguluyor. Böylece şiir incelemesi, beyit şerhiyle sınırlı kalmıyor, şairin kendi seçtiği isme kadar uzanıyor. Bu, onun şiire bakışındaki bütüncüllüğü gösteriyor. Şairin adı, şiiri, mizacı, devri, temsil ettiği medeniyet cevheri birbirinden kopuk halkalar değil ve aynı iç nizam içinde değerlendiriliyor.

Mirzabeyoğlu'nun, isimlerden yola çıkarak şiir şahsiyetlerinin iç haritasını çıkarıyor. Bu da eserin bütününe uygun biçimde, malumat toplamaktan çok mânâ keşfine yönelen bir tavrın ifadesidir.

(Devamı gelecek...)

Mirzabeyoğlu'na göre, Haletî güçlü bir divan şairi olmakla birlikte onun şiiri, "şiir idraki" ile "fikir" arasında kurduğu derin terkinin temsilcisidir. Bu sebeple "Haletî" mahlâsını da şairin ruh ve sanat dünyasına tam uygun bir isim kabul eder.

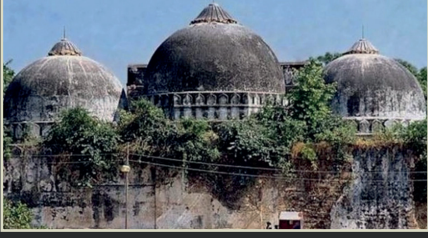

KÜFÜR TEK MİLLETTİR

HİNDİSTAN

Hindistan yönetimi, Uttar Pradeş eyaletine bağlı bir Müslüman köyünün tek camisini yıktı.

KOLOMBİYA

Kolombiya'da Cumhurbaşkanlığı seçimlerini İsrail ve Trump destekli aday Abelardo de la Espriella kazandı. Filistin yanlısı politikalarla bilinen mevcut Cumhurbaşkanı Gustavo Pedro, seçim kayıtlarının tutulduğu sunuculara İsrail tarafından müdahale edildiğini belirtti.

İSRAİL

İsrail, 1997'de imzalanan 30 yıllık El Halil Anlaşması'nı iptal ederek kentteki planlama, imar ve inşaat konularındaki yetkiyi tamamen Filistin idaresinden çıkardı.

SOMALİLAND

Somaliland Cumhurbaşkanı, İsrail'e ilk ziyaretini gerçekleştirdi. Cumhurbaşkanı Cirro ziyareti "Bismillahirrahmanirrahim" diyerek duyurdu. Ziyaret esnasında Cirro, terörist İsrail Cumhurbaşkanı Herzog ile 'kadeh' tokuştu.

KAZAKİSTAN

Kazakistan'da laik rejimin başlattığı "peçe yasağı" zulmü kapsamında, şimdiye kadar bin 179 Müslüman kadına inançlarından dolayı para cezası kesildi.

DÜNYA

Dünyanın dört bir yanından İsrail meclisinde (Knesset) toplanan Hristiyan siyasiler, İsrail'e yeterince destek olamadıklarını söyleyerek bir "tövbe seansı" düzenledi. Yahudi karşıtlığının zirveye ulaştığını iddia eden siyasiler, "Tanrım İsrail halkına karşı olanları affet, İsa Mesih'in adıyla sana yalvarıyoruz" diyerek İsrail için dua etti.

ALMANYA

Alman sigorta devi Allianz ve ABD'deki iştiraki PIMCO'nun, milyarlarca dolarlık İsrail devlet tahvili satın alarak İsrail'in savaş finansmanında dünyanın en büyük yabancı yatırımcıları haline geldiği ortaya çıktı

ÇİN-ABD

ABD Eski Ulusal İstihbarat Şefi Tulsı Gabbard'ın ifşa ettiği belgeler, Kovid-19'un ABD ve Çin tarafından laboratuvarlarda ortaklaşa üretildiğini ve istihbarat eliyle örtbas edildiğini ortaya çıkardı.

GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ

Ülkesinde Yahudilere güvence veren ve bölgenin tapusunu teslim edecek durumda olan GKRY, ABD, Fransa, İsrail ve Hindistan gibi çok sayıda ülkeyle askeri ittifaklar kurarak adayı adeta yabancı orduların askeri üssüne dönüştürdü.

FRANSA

Fransa'da Paris Belediye Başkanı tarafından getirilen teklif doğrultusunda, Gazze ve Batı Şeria'daki Filistinlilere ve Filistinli gazetecilere Paris'in "fahri vatandaşlığı" verilmesi yönündeki öneri belediye meclisinde kabul edildi.

DÜNYA

İsrail ordusunun Gazze Şeridi'ndeki saldırılarına yönelik tepkiler, sosyal medyada küresel ölçekte başlatılan #ImmoralArmy (Ahlaksız Ordu) etiketiyle dünyada gündem oldu. Gazeteciler, aktivistler ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri tarafından başlatılan sosyal medya çalışması kısa sürede geniş kitlelere ulaşırken, etiket birçok ülkede gündem listelerinde yer aldı.

KANADA

2026 Dünya Kupası'nda, Toronto'daki Kanada-Bosna Hersek maçı öncesinde bir grup, FIFA'yı İsrail üzerinden protesto etti. "İsrail'i FIFA'dan atın" sloganlı pankart, organizasyon logosunun üzerine serildi.

İNGİLTERE

İngiltere'de Filistin gönüllüsü bir aktivist, Batı'nın Gazze'deki soykırım karşısındaki ikiyüzlülüğünü sosyal bir deneyle açığa çıkardı. Aktivist, Gazze eylemleri esnasında İngiliz polisinin onlarca Filistin destekçisini gözaltına almasına atıfta bulunarak polisleri, "Soykırımı destekliyorum, beni tutuklayacak mısınız?" diye sordu, polislerden "Hayır" cevabını aldı.

RUSYA

Moskova'da, İsrail'in saldırı ve yıkımına karşı Filistin halkının direnişine destek amacıyla dua etkinliği düzenlendi.

SLOVENYA

Cumhurbaşkanı Natasa Pirc Musar, Filistinlilere yönelik soykırımın durdurulmadığını belirterek, yeni seçilen hükümetin, yönetim binasından kaldırdığı Filistin bayrağını Cumhurbaşkanlığı Sarayı'nın cephesine astıklarını bildirdi.

BELÇİKA

Belçika'da 4 bin 500'den fazla öğrenci ve akademisyen, ülkedeki yüksek öğrenim kurumlarından İsrail ile akademik bağlarını kesmelerini istedi. Eylem için 4 bin 500'den fazla kişi imza attı.

HALIÇ'E DÖKÜLEN YAZMA ESERLER

Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde Osmanlı'yla bağları koparma adına yürütülen politikalar, yalnızca bir alfabe değişikliğine yol açmamış, asırların birikimi olan yazma eserleri, kütüphaneleri ve arşiv malzemelerini de hedef almıştır. Binlerce eser yakılmış, hurda kâğıt muamelesi görmüş, yurt dışına çıkarılmış veya kaderine terk edilmiştir. Bugün Osmanlı hafızasına dair anlatılan birçok hazin hikâye, aslında bir medeniyetin kendi geçmişine karşı yürütülen bu büyük tasfiye hareketinin somut örnekleri olarak karşımızda durmaktadır.

Yazar Ebubekir Aytekin, *Kemalist Devrimlerin Analizi* adlı eserinde bu meseleye özel bir yer ayırmakta; Osmanlı arşivleri ile yazma eserlerin uğradığı kayıpları çeşitli örneklerle ortaya koymaktadır. Eserde yer alan ve Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde tarihî mirasa yönelik yaklaşımı gözler önüne seren ilgili bölümü istifadenize sunuyoruz.

İstanbul, Beyazıt Sahaflar Çarşısı Derneği Başkanı Adil Sarımsak anlatıyor:

Cumhuriyet döneminin bu harf devriminden sonra eski kitaplara karşı aşırı bir düşmanlık... Bakın mesela, size bir şey anlatabayım. Prof. Kasım Güven, Eczacılık Fakültesi Dekanından naklen anlatıyorum. Balat'ta bir kütüphane ağzına kadar kitap dolu. Eski kitap... Osmanlıca, Arapça... Yetkili birisi bir tane kağıt arabası kiralyor. At arabası yani. Diyor ki bu kitapları götür Haliç'e boşalt, diye para veriyor ona. O kitapları adam yüklüyor kağıt arabasına, götürüp Haliç'e atıyor."

"Bir seferinde de bunu Avusturya Sefiri görüyor. Diyor ki bu kitapları bana satar mısın? Adam zaten atmaya götürüyor, canına minnet... Sözün kısası kitaplar için 15 lira istiyor. Bir araba kitabı 15 liraya alıyorum, diyor Sefir. Bu kitaplar içinden ne çıkıyor biliyor musunuz? Dünyada tek nüshası olan İbni Sina'nın kendi eliyle yazdığı El-Kanun Fi-Tıb..."

"Adam alıyor. Avusturya'ya götürüyor."

"Bugün o kitap Viyana Müzesindedir. Profesör Kasım Güven'in anlattığına göre, diyor ki biz Eczacılık Fakültesi olarak,

Türk devleti olarak bir nüshasını istedik, bize vermediler. Niye versinler ki? İyi de etmişler. Sen malına sahip çıkma; yani bir zaman ben de çocukluğumda yaşadım. Evinizde bir Arapça Kur'an veyahut da bir Arapça kitap oldu mu suç olarak alıp götürüyorlardı bizi. Böyle dönemler yaşadık."

"Böyle dönemlerde kimisi korkusundan yaktı onları, kimisi gömdü, kimini de yakalayıp atılar (hapishaneye). Dolayısıyla büyük bir hazinemiz böylelikle telef oldu. Ya yurt dışına kaçtı... Ben gururuma yediremiyorum. Dünyanın dördüncü büyük arşivi Bulgaristan'da. Ben bir kitapçı olarak, ben bunu bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak içime sindiremiyorum.

(Ebubekir Aytekin, *Kemalist Devrimlerin Analizi*, s. 127-128)

CELAL BAYAR: BİZ BATILILARA SÖZ VERDİK

Tarihçi Said Alpsoy, kendi YouTube kanalında yaptığı değerlendirmede, yakın tarih tartışmalarında dikkat çeken bir tanıklığı gündeme taşıdı. Alpsoy, Cengiz Özakıncı'nın Lozan kitabında da yer verilen aktarımın esas kaynağının, TBMM tarafından kurulan Darbeleri Araştırma Komisyonu'nda Süleyman Arif Emre'nin verdiği beyanlar olduğunu ifade etti.

Süleyman Arif Emre'nin komisyon tutanaklarına geçen anlatımına göre hadise, Demokrat Parti döneminde Çankaya Köşkü'nde Celal Bayar ile bir grup genç arasında geçen bir görüşmeye dayanıyor. Emre, bu hatırayı kendisine Ali İhsan Çelikkhan'ın anlattığını, Çelikkhan'ın da o dönemde söz konusu gençler arasında bulunduğunu nakledi-

yor.

Anlatıma göre Celal Bayar, gençlere laikliğin Türkiye'deki esas hedefini sormuş; gençlerin "din işleri ile devlet işlerinin ayrılması" cevabını yeterli bulmamıştı. Bayar'ın, "Kanunlar yapılacağı zaman dinî kurallara hiç müracaat edilmeyecek" dediği, ardından da "Biz zor anda, gizli celsede Batılılara söz verdik; belli bir zaman süreci içerisinde bu millete bu dini unutturacağız. Bizdeki laikliğin gayesi budur" ifadelerini kullandığı aktarılıyor.

Emre'nin beyanında, eski Adana milletvekili Hulusi Özkul'un da aynı görüşmede bulunduğu ve Celal Bayar'ın bu sözlerini bizzat dinlediği belirtildi. Anlatıma göre Bayar, meselenin asıl maksadını "bu milleti şehitleri şehit, gazileri gazi yapan ruh ve imandan uzaklaştırmak" şeklinde tarif etti.

Bayar'ın ayrıca Batılılara verilen gizli sözün bekçiliğini devlet başkanlarının, ordunun ve mahkemelerin yapacağını söylediği nakledildi. Anlatımda Bayar'ın, "Benden sonraki devlet başkanları da aynı görevi yapacaklardır. Batılılara biz böyle söz verdik. Hadi bakalım inkılapçı gençler, böyle bilirsiniz, böyle hareket edersiniz" ifadelerini kullandığı yer aldı.

LAİKLIK DEĞİL, MİLLETİ RUH KÖKÜNDEN KOPARMA PROJESİ

Bu hadise, Türkiye'de laiklik başlığı altında yürütülen meselenin yalnızca teknik bir devlet düzeni tartışması olmadığını bir kez daha aşikâr ediyor. Mesele, din ile devlet işlerinin ayrılması kılıfı altında, bu milletin ruhunu yoğuran iman, ahlâk ve tarih şuurunun kamusal hayat-

tan tasfiye edilmesidir.

Cumhuriyet modernleşmesinin en kritik başlıklarından biri olan laiklik, Batı karşısında verilmiş siyasî taahhütlerin gölgesinde şekillenmiş, milletin kendi inanç kaynaklarıyla devlet arasına kalın duvarlar örülmüştür. Bu duvarlar kimi zaman mahkeme kararlarıyla, kimi zaman askerî müdahalelerle, kimi zaman da "irtica" paranoyasıyla tahkim edilmiştir.

Bugün yeniden gündeme gelen bu tanıklık, yakın tarihe dair hesaplamanın hâlâ tamamlanmadığını gösteriyor. Asıl soru şudur: Bu milletin imanı, tarihiyle ve medeniyet iddiasıyla kavgalı bir devlet aklı, gerçekten yerli ve millî sayılabilir mi?

İNGİLİZ-YAHUDİ ÇAĞDAŞ MEDENİYETİNİN TALEBİ

Bu mesele doğrultusunda Teoman Duralı da "*Sorun Nedir?*" adlı eserinde Cumhuriyet'le birlikte kabul ettirilen laikliğin, İngiliz-Yahudi Çağdaş medeniyetinin talebi doğrultusunda olduğunu şu ifadelerle anlatır:

"...Osmanlı'nın 'devlet lûgatı' (*Fr jargon d'État*) dahî o müellifsiz (*Fr anonime*) devlet felsefesinin nice zengin ve özgün olduğuna delil teşkil eder. Paralelini bir başka muazzam ve özgün devlet geleneğinde, İngilizininde buluyoruz. Ancak, aralarında hatırı sayılır bir fark var; o da, Osmanlı Türkü baştan, İç Asyadan kaynaklanan o eski geleneği gereği savaşçı-asker devlet vucuda getirmişken, İngiliz erken devirlerinden itibaren mülkî/sivil bir toplum-devlet yapılandırılışına yönelmiştir. İngilterede asker, bir meslek zümresi şeklinde, görünüşte kralın, ama asıl, mülkî siyâsî erkin —hükümet ile meclis— denetiminde, öyleki yönetiminde etkinlik göstermiştir.

Sonuçta cumhuriyetle birlikte bastırılan, kabul ettirilen 'laiklik' Osmanlı Türkünün asker devlet ile toplum dokusunu bozmuş; yerini alan, İngiliz-Yahudi Çağdaş medeniyetinin talebi doğrultusunda liberal-demokratik-sivil doku olmuştur. Burkancılığın/Buddhacılığın benimsenmesine karşı Türkü bin beş yüz yıl önce veciz tarzda uyarmakla birlikte, sözünü bizlere dinletemeyen Bilge Tonyukuk'un korktuğu, başımıza gelmiştir." (s.170)

SANATIN RUHUNU KİM ÇALDI?

Eda Topar

Sanat, bir medeniyetin kendisini en yoğun ve en sahici biçimde dışa vurduğu alanlardan biridir. İnsan, eşya ve hayat karşısında taşıdığı tavrı; hakikat, güzellik ve anlamla kurduğu irtibatı sanat vasıtasıyla görünür kılar. Sanata yalnızca estetik haz üreten bir faaliyet olarak bakamayız. Ona insanın iç buhranlarının, varoluş arayışının, ruh terbiyesinin ve aşkın olana yönelişinin biçime kavuşmuş hâli olarak bakarız. Bir toplumun sanat telâkkisi, aynı zamanda onun neyi yücelttiğini, neyi kıymetli bulduğunu ve hangi istikamette yürüdüğünü de ele verir. Sanatın kökü ruh, ufku hakikat, meyvesi güzellik olduğu sürece, burada meydana gelen her kırılma doğrudan doğruya cemiyetin idrak dünyasına da sirayet eder.

Bugün modern sanat başlığı altında öne çıkarılan birçok üretim, sanatın bu aslı çerçevesinden uzaklaşmış bir manzara arz etmektedir. İç çileden, fikrî yoğunluktan, estetik terbiyeden ve yüksek bir güzellik anlayışından beslenmesi gereken sanat; giderek başboşluğun, taklidin, yapaylığın ve ticarî dolaşımın emrine girmiş bulunmaktadır. Böylece sanat eseri, insanı derinleştiren bir tecellî alanı olmaktan çıkıp dikkat çekmek için kurgulanan bir gösteri nesnesine dönüşmektedir. Bu savrulma, yalnız sanat çevrelerinin meselesi de değildir. Çünkü sanatın yüzeyselleşmesi, toplumun iyiyi, doğruyu ve güzeli seçme kabiliyetinin de zayıfladığını gösterir. Estetik idrak aşıldıkça çirkinlik cesaret kazanmakta, ruhu beslemesi gereken sanat ise boşluğun ve yoz zevklerin vitrini hâline sürüklenmektedir.

Modern sanat çevresinde sıkça öne çıkarılan kimi örnekler, estetik derinlikten mahrum olmasına rağmen kavramların şemsiyesiyle korunuyor. Bu yüzden tenkitten âdeta muaf tutuluyor. Özellikle de bir 'izm'in altında icra ediliyorsa âdeta dokunulmaz put hâlini alıyor. Fakat diğer bir pencereden bakıldığında, bir üretimin karmaşık bir söylemle sunulması, ona kendiliğinden değer kazandırmaz. İçinde ruh, fikir, çile, terkip ve sahici bir biçim şuuru bulunmayan işlerin sırf sıra dışı görünmesi sebebiyle sanat mertebesine yükseltilmesi, estetik ölçülerin ciddi biçimde aşınmasına yol açmaktadır. Böyle bir ortamda güzellik ile çarpıcılık, hakikat ile gürültü, derinlik ile kapalılık birbirine karıştırılmaktadır. Soyut nesneler adı altında sunulan binlerce çalışma bunun örneğidir. Böylece sanatın ne olduğu meselesi bilinçli biçimde bulanıklaştırılmak-

ta; ölçüsüzlük, özgürlük perdesi altında meşrulaştırılmaktadır. Bu bulanıklık, yalnız sanat çevresinin iç meselesi de değildir. Toplum hangi eserleri alkışlıyorsa, zamanla hangi duygulara, hangi fikirlere ve hangi zevk seviyesine sahip olduğu da oradan okunuyor demektir.

Meselenin daha vahim tarafı, sanat alanındaki bu savrulmanın içtimai estetik idraki de aşındırmasıdır. Güzeli, doğru ve iyi arasındaki bağ zayıfladıkça toplum yüzeye, yapay olana razı hâle gelir. İnsanlar artık eser karşısında derinleşmek, tefekkür etmek, sarsılmak ve kendi iç âlemlerine dönmek yerine; kısa süreli şaşkınlık, şehvet, dürtü ve gösteri aramaktadır. Bu yüzden sanat adı altında sunulan deli saçması teşebbüsler, geniş bir alıcı kitlesi bulabilmektedir. Hatta iştihâlara sunulan basit ve geçici görseller de tamamen nefsi anlık tatmin ederek güzele bakışı öldürmektedir. Burada dikkat çekici olan nokta, tek tek sanatçıların zaafı kadar, bu zaafı besleyen kültürel ortamın da mahiyetidir. Sanat dediğimiz olgu, küçüklükten göze ve ruha hitap etmelidir. Yoksa güzellik duygusu körelir ve insanın ruh terbiyesi zayıflar. Âdeta çirkine davetiye çıkarır. İnsan yapaylıklara kolayca düşer ve sanat adı altında gösterilen unsurların tahrik edici, yozlaştırıcı görünümü altında kaybolur.

Bir diğer problem ise, bize sunulan bu çirkinliğin aynı zamanda modern insanın iç dünyasındaki parçalanmanın dışarıya da yansımaları olmasıdır. Kendi varlığını aşkın bir mânâ ile irtibatlandıramayan, ruhunu besleyecek yüksek bir ölçü etrafında toplayamayan insan, sanat sahasında da merkez kuramaz. Böyle olunca üretim, iç nizamın dışa taşması şeklinde gerçekleşmez; dağınıklığın, yabancılaşmanın ve yapaylığın biçim kazanması şeklinde ortaya çıkar. Taklit de böyle olur. Sanatçı; kendi varoluş sancısından damıttığı biçim yerine, modaların ve uluslararası kültür pazarının empoze ettiği kalıplara kapılır. Eser, yaşayan bir tecrübenin mahsulü olmaktan uzaklaşır. İthal edilmiş jestlerin, ödül mekanizmalarına göre ayarlanmış tavırların ve görünürlüğün ürünü hâline gelir. Zaten sahici bir sanat da bu sebepten ortaya çıkmaz.

Bu noktada Cemil Meriç'in sanat ve sanatçı üzerine yaptığı değerlendirmeler dikkate değerdir. Ona göre sanat, vitrinlere konulmuş süslü bir metâ değil, bir medeniyetin ruhunu ele veren aynadır. Sanatçı ise hakikatin izini sürmekle

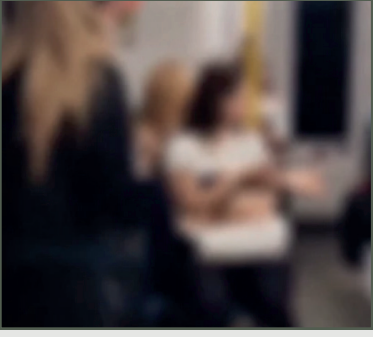
yükümlüdür. Kendi çağının tanığı olan sanatçı, içinde yaşadığı topluma karşı mesuliyet taşır. Bu mesuliyet ortadan kalktığında, köklerinden kopmuş ve kendi irfanına sırt çevirmiş bir sanat anlayışının sahici olması mümkün görünmez. Bu yüzden sanat, toplumun ruhunu yansıtan bir aynadır. Taklitçilik, ithal fikirler ve haktan kopukluk üzerine kurulu bir sanat anlayışı, iyiyi ve güzeli işaret edemez. Sahtelikten pay alan bütün pürüzsüz çehreler görünüş itibarıyla albenili dursa da anlam ve değer bakımından eksiktir. Sanat ancak hakikate yaslandığında ve kendi medeniyetinin toprağından beslendiğinde kalıcılık kazanabilir.

Jean Baudrillard, çağımızı "hiper-gerçeklik" kavramıyla izah eder. Ona göre artık gerçekliğin yerini simülasyonlar almıştır. Siyasetten ekonomiye, cinsellikten estetiğe kadar her alan bir tür "trans" hâline girmiştir. Sanat da bu dönüşümden payını almış, sınırlarını ve özünü belirsizleştiren bir evreye sürüklenmiştir. Sanatın neredeyse her yerde görünür hâle gelmesi onun kudretinin arttığını göstermiyor. Çünkü bu anlayışla seri üretim mantığı atölyelere kadar sirayet ediyor, sanatçının imzası da marka etiketine dönüşüyor.

Hâlbuki sanatın aslı vazifesi, insanı kendi nefsinin dağınıklığından kurtarıp daha yüksek bir idrak seviyesine taşımaktır. Sanat; ruhu yoğuran, bakışı inceltten, duyuyu terbiye eden, insanı varlık ve hakikat karşısında edepli bir dikkat hâline çağıran bir sahadır. Burada güzellik, keyfi bir zevk başlığı taşımaktan öte, bir ölçü ve nizam fikriyle irtibatlıdır. Güzeli kavramak, aynı zamanda varlıktaki âhengi sezmeyi, hakikatin izini sürebilmeyi ve insanın iç düzeniyle dış dünya arasında anlamlı bir bağ kurabilmeyi gerektirir. Sanat işte bu yüzden medeniyet meselesidir. Kökü kopmuş, metafizik ufku daralmış, hayatı yalnız madde ve haz ekseninde kurulan toplumlarda sanatın da çoraklaşması tesadüf sayılmaz. Çünkü toplum hangi hakikate bağlanıyorsa, sanat da oradan beslenir. Doğu sanatları ile Batı sanatlarını bu çerçeveden izlediğinizde göreceksiniz ki; Doğu sanatları kendi dinlerinin formlarına göre ferahlık sunarken, Batı sanatlarında her şey kaos ve kargaşadan ibarettir. Yönünü bulamamanın verdiği buhranın tezahürüdür. Bugün sanatın aslı yerine dönmesini sağlayacak tek şey de bir dünya görüşünden başkası değildir. Her yönüyle toplumu saran, her meseleyi yeniden işleyen yeni bir dünya görüşü...

TEŞHİRCİLİKTE BATI'YI SOLLADILAR!

Bursa'da metroya yarı çıplak binen bir kadın ile bir vatandaş arasında tartışma çıktı. Kendisine bakıldığını iddia eden kadın, çevresindekilere "sapık" diyerek bağırdı. Kemalist rejimin yıllardır medya, reklam ve popüler kültür eliyle pompaladığı ah-laksızlık, sokakları düpedüz et pazarına çevirdi. Hem bedenlerini teşhir ediyorlar hem

de bu rezalete tepki gösterenlere saldırıyorlar. Çıplaklığı "özgürlük", teşhirciliği "çağdaşlık" diye pazarlayan bu güruh, toplumun ar ve haya duygusunu hedef alıyor. Batı'nın çürümüş hayat tarzını medeniyet sanan laikler, bugün Avrupa'nın bile utandığı yozlaşmayı bu topraklarda kutsuyor. Sokaklar, metrolar ve otobüsler teşhir alanına çevriliyor; aileler ve çocuklar bu rezaletle yüz yüze bırakılıyor. Bu leşliğe karşı denetim artık tercih değil, mecburiyettir. Kimsenin "özgürlük" bahanesiyle kamusal alanı et pazarına çevirme hakkı yoktur. Devlet, toplumsal dokuyu ve nesilleri koruyacak caydırıcı tedbirleri vakit kaybetmeden hayata geçirmek zorundadır.

OKULLARDA LGBT TEMİZLİĞİ

İstanbul Sarıyer'deki Özel Açı Ortaokulu'nda patlak veren ve daha önce "Okullarda LGBT Pisliliği" başlığıyla gündeme taşıdığımız toplumsal ifsat projesinde yeni bir gelişme yaşandı. İngilizce öğretmeninin cinsiyetini değiştirip "Zoe Lila" adıyla çocukların karşısına çıkmasıyla başlayan, ardından da okul yönetiminin velilere "Cinsel Kimlik Gelişimi" semineriyle bu sapkınlığı normalleştirme çabası milletin haklı öfkesine yenildi. Milli Eğitim Bakanlığı'nın başlattığı soruşturma ve velilerin haklı öfkesi karşısında daha fazla direnemeyen okul yönetimi, geri adım atmak zorunda kaldı. Edinilen bilgilere göre, skandalın odak noktasındaki sapkın öğretmenin sözleşmesi yenilenmedi. Öte yandan sapkınlığı velilere dayatmaya kalkan, adeta birer propaganda memuru gibi çalışan rehberlik servisi çalışanları ile okul müdürünün de iş akitleri tamamen feshedildi. Çocuklarımızın zih-

niyetini ve ahlak yapısını hedef alan bu aşağılık kuşatma karşısında, kamuoyunun ve duyarlı velilerin gösterdiği dik duruş sonuç getirdi. Okul yönetiminin aldığı tasfiye kararı, yapılan yanlış ve sürecin rezaletini bizzat itiraf ettiklerini de açıkça ortaya çıkarmış oldu. Eğitim yuvalarını LGBT lobilerinin arka bahçesi haline getirmek isteyenlere karşı yürütülen mücadele, sapkın zihniyetin okullardan kazınması adına emsal teşkil ediyor.

SAHNE SOYTARILARI DİN İLE DALGA GEÇMEYE DEVAM EDİYOR!

Sözde komedyen Deniz Göktaş, yaptığı gösteride İslâmiyet'in evrenselliğini, vahiy hakikatini ve Allah Rasulü'nün risaletini kendi sığ ve seküler aklıyla alay konusu etmeye yeltendi. Allah'ın 600'lü yıllarda indirdiği son kitapla hükmünü kıyamete kadar sabitlediği gerçeğini sulandırmaya çalışan şahıs, "600'lü yıllarda 'bu son kitap' demek büyük iddia, ben 1200'de bir tane daha çıkar diye düşünürdüm" ve "Aklına yeni bir fikir gelse, son kitap dedik diyor, domuz da yemeyiversinler" şeklindeki laubali ifadeleriyle doğrudan Kelamullah'ı ve şeriat hükümlerini hedef aldı. Yaptığı bu açık saygısızlığı ise "Fazla empati şirke girmiyor umarım, birkaç aya öğreniriz" diyerek, ahiret inancıyla alay eden bir pervasızlıkla taçlandı.

**Stand-Upçılarda
Din Düşmanlığı Revaçta**
Burada asıl sorulması ve üzerinde durulması gereken husus şu: Son dönemde türeyen bu stand-upçı güruhunda İslâm düşmanlığı ve dinle

dalga geçme küstahlığı neden bu kadar çoğaldı?

Bu topraklara yabancı, milletin mukaddesatına düşman unsurlar, sanatı ve mizahı Müslüman Anadolu insanının inancına hakaret etmek için birer silah olarak kullanıyor. Sahneye her çıkanın fütursuzca İslâmî değerleri çiğnemesi, seküler mahallelerden alkış toplama ve batı tarzı "özgürlük" illüzyonuna sığınma ezikliğinin bir tezahürüdür. İslâm'ın haram kıldığı domuz eti yasağından, vahyin indiriliş sürecine kadar her türlü mukaddes çizgiyi aşmayı "mizah" zanneden bu azgınlık, tamamen cehaletten ve cezasızlıktan besleniyor.

Mizah, haysiyetsizliğin ve iman kutbuna saldırının kılıfı olamaz. Toplumun sinir uçlarıyla oynayan bu n'idiği belirsiz şovmenlerin ve arkalarındaki zihniyetin, İslâm'ın kutsallarına dil uzatacak cesareti nereden bulduğu acilen sorgulanmalı ve bu hadsizliğe millet eliyle dur denilmelidir.

IN TIME (ZAMANA KARŞI) FİLMİ ÜZERİNE

Muzafer Ayvalıoğlu

Bir sabah kollarımızda, hayatta kalmak için kaç gün, kaç dakikamızın kaldığını gösteren yeşil, parıltılı bir kronometreyle uyansaydık ve bir bardak çay almak ömrümüzden beş dakikayı vermek zorunda kalsaydık ne yapardık? In Time (Zamana Karşı) filminin o acımasız kuralları bugün bizim dünyamızda geçerli olsaydı, modern insan bu yükü taşıyabilir miydi? Muhtemelen hayır. Oysa farkında değiliz, biz zaten tam olarak bu distopyanın içinde yaşıyoruz.

In Time (Zamana Karşı), Andrew Niccol tarafından yönetilen, başrollerini Justin Timberlake (Will) ve Amanda Seyfried'in (Sylvia) paylaştığı, "zamanın para birimi haline geldiği" distopik bir bilim-kurgu filmi.

Bu dünyada insanlar genetik olarak 25 yaşına kadar yaşar. 25 yaşına geldiklerinde yaşlanma tamamen durur; ancak kollarında yeşil renkli dijital bir kronometre çalışmaya başlar ve onlara tam 1 yıl süre verilir. Artık yaşamak için çalışarak, borç alarak ya da çalarak o kronometreye zaman yüklemek zorundadırlar. Süre bittiğinde ve saat 00:00:00 olduğunda insan anında kalp krizi geçirerek ölür.

Benjamin Franklin'in "Vakit Nakittir" sözü her ne kadar mecazi yönden anlaşılabilir de "In Time" filminde bu söz gerçek anlamıyla kullanılmış; "Vakit, nakit olsaydı dünya nasıl bir yer olurdu?" sorusuna cevap aranıyor.

Filmin başkahramanı Will Salas, gettoda yaşayan ve günübirlik hayatta kalan bir işçidir. Bir gün, hayatından sıkılmış ve intihar etmek isteyen çok zengin bir adamla (Henry Hamilton) karşılaşır. Adam, Will uyurken kolundaki 116 yıllık zamanı ona devreder ve kendini öldürür.

Büyük bir zamana kavuşan Will, zamanı yetmediği için kollarında ölen annesinin intikamını almak için zenginlerin bölgesine (New Greenwich) gider. Orada sistemin acımasızlığını, zenginlerin ölümsüz olabilmesi için fakirlerin ölmesi gerektiğini ve sistemin bilerek fiyatları artırıp fakirleri erkenden öldürdüğünü keşfeder.

Zengin bir iş adamının kızı olan Sylvia ile tanışır. Başta onu rehin alsın da, Sylvia da sistemin adaletsizliğini fark edince Will'e katılır. İkili, modern birer "Robin Hood" gibi zenginlerin zaman bankalarını soymaya ve çaldıkları zamanları fakir mahallelere ücretsiz olarak dağıtmaya başlarlar. Amaçları sistemi tamamen çöktürmektir.

Bugün kollarımızda böyle bir kronometre yok ama cebimizde, duvarımızda var. Aynı çarkın içerisindeyiz ve hep bir şeylere yetişme ve yetme çabasıdayız. Durup düşünecek vaktimiz yok. In Time filminde Dayton (Getto) bölgesi, kollarında sadece dakikaları veya en fazla bir günü olan sürekli borçlandırılmış ve bu borçları ödemek için dur durak bilmeden çalışan insanlardan oluşur ve bu bölgeler kademe kademe artarak New Greenwich (1. kademe

zenginler bölgesi)'te zirveye ulaşır. Bu kademede insanların kollarında binlerce, milyonlarca yıl bulunur ve bir nevi ölümsüzdür. Bu kadar zaman edinmeleri haliyle bir sömürü düzeninden kaynaklanan bir durumdur.

Bugün biz de doğal zamanımızdan koparılmış, mekanik bir zamana hapsedilmiş; belli saatlerde işe giden, belli saatlerde işten çıkan, belli zamanlarda trafikte olan ve hep bir yere yetişmeye çalışan ve zamanın ruhundan uzaklaşan insanlarız.

Bugün zaman, belli "misyonlarla" dakikalarını, saniyelerine kadar "doldurulmuş" ve tüm insanlık bu misyonları yapmak zorundaymış gibi insanların üzerine bir kırbaç gibi inen bir zorbaya dönüştürülmüş durumdadır. Mekanik zamandan, doğal zamana geçmek de en başta bir farkındalık ister. Bugün belki bu farkındalık bireysel olarak insanların zihinlerini meşgul ediyordur fakat eyleme geçmek ve bu sistemin dışına çıkmak milyonda bir kişinin cesaret edebileceği bir durumdur. Çünkü neyi nasıl yapacağını bilmemek eylemin önündeki en büyük engeldir ve insanları mevcut olanın içinde kalmaya zorunlu tutar. Parçanın bütüne tesiri vardır ama mevcut bütünün yerine yeni bir bütün koyulmadığı zaman oluşacak tek şey kaostur.

In Time filmindeki getto sakinlerinin trajedisi de tam olarak burada gizlidir. Onlar, günün yirmi dört saatlik o amansız akışına, yani hayatın sadece küçük bir "parçasına" o kadar sıkışmışlardır ki, tepelerindeki sömürü sisteminin "bütünü" göremezler. Oysa insan, sadece elindeki o birkaç dakikalık parçayı kurtarmaya çalışarak özgürleşemez. Sistemi kökten sarsacak, o adaletsiz çarkların yerine adil bir nizam, yani yeni bir bütün koymadan yapılan her hamle, sadece süreyi biraz daha uzatmaktan ibaret kalır.

In Time, her ne kadar bir başkaldırı olsa da bir çözüm yolundan bahsetmez bizlere. İnsanlara zaman vermek "iyidir" ama insanların o kolundaki kronometreden kurtulmasının yolu nedir?

Filmin ve modern sinemanın tıkanıp kaldığı bu noktada, İslam'ın ve kadim geleneğimizin zamana, emeğe ve varoluşa getirdiği köklü zihniyet devrimi devreye girer. Bizim düşünce dünyamız zamana teslim olanı değil, zamana hük-

medeniyüceltir ve ona "Ebu'l-Vakt" yani vaktin babası/sahibi der. Vaktin babası olmak, zamanın mekanik akışında savrulup gitmek yerine, o ana ilahi bir yön verebilmektir. İslam, "Mülk Allah'ındır" ilkesiyle, zamanın zenginler tarafından istiflenip fakirlere satılabilecek bir pazar malı olduğu yalanını daha baştan yıkar. Faiz ve tefecilikle insanlığın yarına olan rızıkını ipotek altına alan o "zaman bankalarını" soyamaz, doğrudan varlık sebeplerini ortadan kaldırarak adil bir nizam kurar.

İnsan ne kadar derinse, zamanı da o kadar genişletir. İşte sistem, tam da bu derinliği elimizden almak için bizi Dayton mahallesinin sakinleri gibi sürekli koşturur; bizi sığlaştırarak zamanımızı daraltır. Kolumuzdaki görünmez kronometrelerin sahte parıltısına aldanıp ömrünü kokutan modern dünya, arkasında sadece tükenmiş ruhlar ve harcanmış saniyeler bırakıyor.

ZAMANIN DIŞINA ÇIKMAK

Eski zamanların insanı, mekanik saatin diktatörlüğünden uzak, doğal bir ritimde yaşardı; zaman onlar için amansızca geriye sayan bir düşman değil, güneşin doğuşuyla başlayıp batışıyla durulan doğal bir akıştı. Onlar, ne bir yere yetişme telaşı taşıyor ne de yarının endişesiyle bugünün dakikalarını sisteme ipotek ederlerdi; çünkü mülkiyeti Allah'a ait olan zamanı, ibadetle, zanaatla ve toprağa verdikleri emekle derinleştirerek bizzat vaktin sahibi olmayı başarırlardı.

Bugün modern hayatın o görünmez kronometrelerinden kaçıp yeniden zamanın dışına çıkabilmek ise radikal bir zihniyet devrimi gerektiriyor. Günümüz insanı, kapitalizmin "daha hızlı ol, daha çok tüket" kırbacına meydan okumak istiyorsa; ilk iş olarak zamanı genişlemesine değil derinlemesine idrak etmek zorundadır. Zamanın hakkını vermek, füzuli ihtiyaçları ayıklayıp sisteme satmak zorunda olduğumuz ömür dakikalarını en aza indirmekle mümkündür. Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) bildirdiği üzere, kıyamet kopuyor olsa bile o elimizdeki fidanı "hemen şimdi" dikerek, yaşamayı sistemin vadettiği o meçhul yarınlara ertelemeyi bırakmalıyız.

Kolumuzdaki saniyeler varsın geriye saysın, ruhunu mutlak hakikate bağlayan ve anın hakkını veren insan için zaman artık bir hapishane değil, sonsuzluğa açılan bir kapıdır.

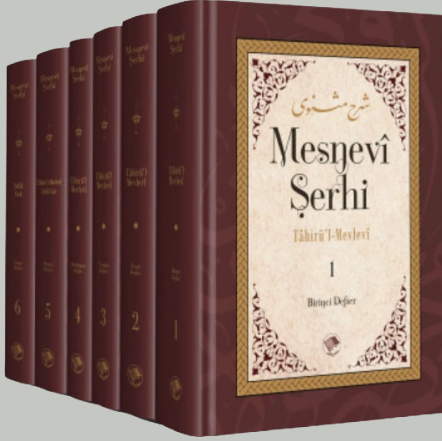
MESNEVÎ ŞERHİ (6 CİLT TAKIM)

MEVLÂNÂ CELÂLEDDİN-İ RÛMÎ

TERCÜME VE ŞERH:

TÂHİRÜ'L-MEVLEVÎ - ŞEFİK CAN

2025, ŞAMİL YAYINEVİ

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî hazretlerinin rabbânî bir ilhamla kaleme aldığı ve bu toprakların kültürel ve manevî mayasını karan müstesna eseri Mesnevî-i Şerîf, yüzyıllardır İslâm irfanının en önemli başvuru kaynaklarından biri olma vasfını korumaktadır. Hâlin kelâma döküldüğü bu eşsiz metne bugüne kadar pek çok şerh yazılmışsa da, esere derinlemesine nüfuz eden ve onu Kur'ân ve Sünnet aynasında okutan en güçlü kalemlerden biri, ömrünü bu düsturlara bağlı yaşamış bir Mevlânâ âşığı olan Tâhirü'l-Mevlevî olmuştur. Ehl-i Sünnet akidesine mutabık surette telif edilen bu sağlam şerh, müellifinin ömrü vefa etmediği için kalan 8024 beyitlik son bir buçuk defterinde talebesi merhum Şefik Can tarafından aynı üslupla tamamlanmıştır.

Yenilenen bu neşir, Tâhirü'l-Mevlevî'nin el yazısı ile tuttuğu *Mesnevî Şerhi Takriri* notları gözden geçirilerek, önceki baskılarda dikkatten kaçan eksiklik ve hatalardan arındırılmış titiz bir tashih sürecinin ürünüdür.

KURTULUŞ SAVAŞI'NIN SANSÜRSÜZ TARİHİ

SEYFİ SAY

2026, İSLAMBOL YAYINLARI

Kurtuluş Savaşı (İstiklâl Harbi, Millî Mücadele) söz konusu olduğunda ülkemizde bir resmî tarih - gayriresmî tarih savaşının yaşandığı biliniyor. Bu açıdan bakıldığında, elinizdeki kitabın resmî tarih kategorisinde değerlendirilmesi gerektiğini itiraf etmek zorundayız. Çünkü, bu çalışmanın temel kaynağını, Atatürk'ün "has adamı" Fali Rıfki Atay'ın Çankaya adlı kitabı oluşturuyor.

Bir başka deyişle, her ne kadar yer yer başka kaynaklara da atıfta bulunuluyorsa da, elinizdeki eserin omurgasını Fali Rıfki'nin açıklamaları teşkil etmektedir.

Bununla birlikte resmî tarihin gedikli sözcülerinin bu kitaptan pek 'hazetmeyeceklerini' baştan söyleyelim. Bunun da nedeni, ezberleri tekrarlamak yerine tenkidî ve tahlilî, bir başka deyişle kritik-analitik ya da eleştirel-çözümlemeci bir yöntemle kaleme alınmış olmasıdır. Okurlar bu kitapta İstiklâl Harbi'nin ve Atatürk'ün bugüne kadar görmeye alıştıkları makyajlı ya da boyalı-cıvalı halini değil, sahici bir resmini bulacaklardır.

TÜRK BASININDA TARTIŞMALARIN ODAĞINDA ATATÜRK VE ATATÜRKÇÜLÜK

ALİ SEYYAR

2026, İSLAMBOL YAYINLARI

Türkiye Cumhuriyeti demokratikleştikçe, yakın siyasî tarihimizin kurucu ideolojisi haline getirilen Atatürkçülük, akademik ve toplumsal bir otopsi masasına yatırılmaktadır. Ancak bu süreçte karşımıza çıkan tablo, rasyonel ve objektif bir tarih bilincinden ziyade; yasalarla korunan tabular, duygusal efsaneler ve ideolojik kutuplaşmalarla örülüdür. Sosyal siyaset uzmanı Prof. Dr. Ali Seyyar, bu genişletilmiş 2. baskıda; Atatürkçülük görüşünün dokunulmaz kabul edilen alanlarına cesaretle giriyor. Yazar, basına yansıyan güncel tartışmalar üzerinden, Atatürkçülük'ün teomorfik (ilahlaştırılan) unsurlarını, siyasî sistemle olan sancılı bağlarını ve modernleşme sürecindeki paradokslarını eleştirel bir süzgeçten geçiriyor. Bu çalışmada, cevapları aranan ve ezberleri zorlayan başlıca sorular: - İdeolojik Dönüşüm: Türk eğitim sisteminde Atatürk figürü teomorfik bir yapıya mı büründürülüyor? Manevi Atatürkçülük projesinin arkasında hangi aktörler var? - Gizlenen Tarih: Topal Osman ve Ali Şükrü Bey olayının perde arkası... Manevi kızı Nebile Hanım'ın mezarlığının bilinçli olarak mı unutturulduğu sorusu...

ÇIKTI

Taraf

Taraf olmayan bertaraf olur

AYLIK SİYASİ DERGİ

1. CİLT

(1991/1992, 1-21. SAYI)

1991-1995 yılları arasında yayımlanan Taraf Dergisi, üç cilt hâlinde yeniden okuyucuyla buluştu. Büyük Doğu-İbda fikriyatının en çetin mücadele yıllarına ışık tutan bu külliyatta; dönemin siyasî ve fikrî tahlilleri, Kemalist rejime yönelik eleştiri ve mücadele, röportajlar, özel dosyalar, seri yazılar, Salih Mirzabeyoğlu ile yapılan mülâkatlar, polis operasyonları ile mahkeme süreçlerine dair belgeler ve o günlerin sıcak gündemini yansıtan haber ve değerlendirmeler yer alıyor. Yakın dönem fikir ve mücadele tarihini birinci elden okumak isteyenler için önemli bir külliyat.

2. CİLT

(1992/1994, 22-39. SAYI)

(1994/1995, 35 SAYI)

Aylık Baran Dergisi tarafından hazırlanmıştır. -2026-

İrtibat: 05331662050